

Minna Nurminen

TOIMINTAMALLI IKÄIHMISTEN PALVELUTORIN PALVELU-
NEUVOJALLE
-KUMPPANUUSYHTEISTYÖTÄ KOLMANNEN SEKTORIN
KANSSA

Terveyden edistämisen koulutusohjelma

Ylempi ammattikorkeakoulu

2015

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

TOIMINTAMALLI IKÄIHMISTEN PALVELUTORIN PALVELU-
NEUVOJALLE
-KUMPPANUUSYHTEISTYÖTÄ KOLMANNEN SEKTORIN KANSSA

Nurminen, Minna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Terveystieteiden tutkimuskeskus, YAMK
Joulukuu 2015
Ohjaaja: Kanerva, Anne-Maria
Sivumäärä: 114
Liitteitä: 11

Asiasanat: ikääntyneet, kumppanuus, kolmas sektori

Kehittämiprojektin tarkoituksena oli kerätä yhteen kolmannen sektorin toimijat kumppanuusyhteistyöverkostoksi. Lisäksi tarkoituksena oli suunnitella ikäihmisille tarjottavaa toimintaa yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa ja luoda toimintamalli Palvelutorin palveluneuvojalle kumppanuusyhteistyöverkoston toiminnan juurruttamiseksi pysyväksi toiminnaksi. Tavoitteena oli lisätä kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä ikäihmisten hyvinvointia edistävien palvelujen kehittämiseksi. Palvelutori on ikäihmisten sekä heidän omaistensa ohjaus- ja neuvontapalvelu, jonka kautta kolmannen sektorin toimijoiden palveluita välitetään kotona asuville ikäihmisille.

Kehittämiprojekti toteutettiin toimintatutkimuksena. Toimintatutkimuksen luonteeseen kuuluen tutkija oli ihmisten parissa toimimassa heidän kanssaan ja havainnoimassa tapahtumia. Kolmannen sektorin toimijoille järjestettiin yhteisiä tapaamisia. Heille tehtiin alkukartoituskysely, jolla selvitettiin sen hetkisiä yhteistyön käytäntöjä. Ikäihmisille tarjottavan toiminnan kehittämiseksi erilaisia yhteistyömuotoja mietittiin innostorm - menetelmän avulla. Lisäksi eri tilaisuuksissa kerättiin palautetta kyselyjen avulla tapaamisten onnistumisesta.

Kehittämiprojektiin osallistui raumalaisia kolmannen sektorin toimijoita 32:sta eri yhdistyksestä. Kehittämiprojektin aikana järjestettiin heidän kanssaan yhteistyössä Ikäihmisten messut. Tapaamisissa ja messuilla mukana olleilta yhdistystoimijoilta kysyttiin halukkuutta solmia Kumppanuussopimus yhteistyön tekemiseksi Palvelutorin kanssa. Kehittämiprojektin aikana kumppanuusyhteistyöverkoston saatiin 26 kolmannen sektorin toimijaa, jotka ovat valmiit jatkossakin suunnittelemaan yhteistä toimintaa raumalaisten ikäihmisten hyväksi. Tämän verkoston koordinoijana toimii Palvelutorin palveluneuvoja.

Kirjallisuuden perusteella suunniteltiin Palvelutorin palveluneuvojalle toimintamalli, joka esiteltiin kumppanuusyhteistyöverkostolle. Toimintamallista kerättiin verkostolta palautetta kyselyn avulla. Tulosten perusteella Palvelutorin rooli eri yhdistysten yhteistyön mahdollistajana on tärkeä. Kumppanuusyhteistyö Palvelutorin kanssa lisää yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa. Lähes 90 prosenttia vastaajista (n=15) uskoi, että yhteistyön kautta on mahdollista tulevaisuudessa myös kehittää erilaisia hyvinvointia lisääviä toimintamuotoja raumalaisille ikäihmisille.

MODEL FOR CASE MANAGEMENT IN THE SERVICE MARKET FOR THE ELDERLY – COOPERATION WITH THE THIRD SECTOR

Nurminen, Minna
Satakunta University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Health Promotion
December 2015
Supervisor: Kanerva, Anne-Maria
Number of pages: 114
Appendices: 11

Key words: the elderly, companionship, third sector

The purpose of the Master's thesis was to gather the actors of the third sector into a companionship network. Another purpose was to plan activities for the elderly together with them and to create a model for the case manager working in the Service Market for the elderly in order to make the actions of the companionship network permanent. The aim was to increase cooperation between the actors of the third sector so as to improve the services enhancing the well-being of the elderly. The Service Market is a guidance and counselling service for the elderly and their relatives through which the services of the third sector are delivered to the elderly living at home.

The thesis project was carried out as action research. It is typical of action research that the researcher acts with people and observes what is going on. Common meetings were arranged for the actors of the third sector. At first, a survey was made on current cooperation practices. Then novel cooperation forms were considered to improve activities provided for the elderly. This was carried out by using the innostorm method. In addition, feedback was collected on the success of the meetings.

Actors from 32 societies in Rauma participated in the development project. During the project a fair for the elderly was organized with them. Society members who participated in the meetings and in the fair were asked whether they would like to make a Companionship Agreement with the Service Market. During the project 26 third sector actors were recruited for the companionship network. They were willing to plan common activities to improve the well-being of the elderly even in the future. The case manager of the Service Market works as a coordinator for this network.

A model was planned for the functions of the case manager in the Service Market on the basis of literature and it was presented to the companionship network. Feedback on the model was collected by an inquiry. The results show that the Service Market has an important role in making cooperation between different societies possible. Companionship with the Service Market increases cooperation with other societies. Nearly 90 (n=15) per cent of the respondents thought that it will be possible to develop different types of well-being enhancing activities for the elderly in Rauma.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAVOITTEET JA TARKOITUS	6
3 KEHITTÄMISPROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT	7
3.1 Tiedonhaun kuvaus	7
3.2 Ikäihminen.....	11
3.3 Palvelutori	12
3.4 Kolmas sektori	13
3.5 Verkostoituminen.....	24
3.6 Kumppanuusyhteistyö.....	25
4 AIKAISEMPIA KUMPPANUUTEEN JA VERKOSTOMAISEEN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ KEHITTÄMISPROJEKTEJA.....	35
5 TOIMINTATUTKIMUS KEHITTÄMISMENETELMÄNÄ	38
5.1 Tutkijan rooli toimintatutkimuksessa.....	39
5.2 Toimintatutkimuksessa käytettävät työmenetelmät	40
6 KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJOIDEN KERÄÄMINEN YHTEEN KUMPPANUUSYHTEISTYÖVERKOSTOKSI.....	42
7 IKÄIHMISSILLE TARJOTTAVAN TOIMINNAN SUUNNITTELU YHTEISTYÖSSÄ KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJOIDEN KANSSA.....	50
8 TOIMINTAMALLI PALVELUTORIN PALVELUNEUVOJALLE KUMPPANUUSYHTEISTYÖVERKOSTON JUURUTTAMISEKSI PYSYVÄKSI KÄYTÄNNÖKSI	55
9 KEHITTÄMISPROJEKTIN ARVIOINTIA	67
10 EETTISET KYSYMYKSET JA LUOTETTAVUUS	69
11 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	72
LÄHTEET.....	77
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Hallitusneuvotteluissa vuoden 2015 toukokuussa tehtiin Suomeen kymmenen vuoden tavoitteena järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan liittyen tavoitteeksi, että järjestötyö ja vapaaehtoistoiminta helpottuvat ja yhteisöllisyys lisääntyy normeja purkamalla. Strategisessa hallitusohjelmassa painotetaan varhaista tukea, ennaltaehkäisevää työtettä ja vaikuttavia asiakaslähtöisiä palveluketjuja yli hallinnonrajojen. Tavoitteena on vahvistaa kokemusasiantuntemuksen käyttöä ja ihmisten osallisuutta. Muutoksen perustana on kumppanuus valtion, kuntien, järjestöjen, yksityisen sektorin sekä muiden toimijoiden kesken. (Valtioneuvosto 2015, 18.)

Rauman sosiaali- ja terveystieteiden keskus lähti syksyllä 2014 mukaan Suomen itsenäisyyden juhlarahaston (Sitra) hankkeeseen, jonka avulla kehitetään raumalaisille ikäihmisille uusia palveluja. Hankkeen tuloksena Raumalle avattiin vuoden 2015 elokuussa Palvelutori kotona asuvien ikäihmisten uudeksi palvelumuodoksi.

Palvelutori on ikäihmisten sekä heidän omaistensa päivittäinen ohjaus- ja neuvontapalvelu, joka auttaa ikäihmistä löytämään ratkaisut itsenäiseen ja mielekkääseen elämään. Se toimii kanavana palveluihin, jotka auttavat kotona asuvaa ikääntyvää ihmistä. Palvelutori hyödyntää kaikkia kunnan, palveluyrittäjien ja kolmannen sektorin tarjoamia palveluita ratkaisukeskeisesti sekä asiakasta kuunnellen. (Patronen, Hämäläinen, Sola, Leisio, Koistinen & Holja 2014, 4.) Palvelutori eri toimijoiden koordinoijana ja ennaltaehkäiseviin palveluihin keskittyvänä toimintana on ajankohdainen uuden hallituksen tavoitteidenkin pohjalta.

Tässä kehittämisprojektissä keskitytään Palvelutorin yhteistyöhön kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kouluttaja Liisa Reinman Kansalaisareenasta kertoi vapaaehtoistyötä koskevassa seminaarissa Tampereella vapaaehtoistyön olevan kovassa nousussa (Reinman, 2014). Raumallakin on paljon hyvää toimintaa ja aktiivisia yhdistyksiä, joiden jäsenistö voi tulevaisuudessa tehdä enemmänkin vapaaehtoistyötä.

Vapaaehtoisminnasta aiheutuu kuitenkin kuluja, esimerkiksi sen organisointi ja johtaminen sekä vapaaehtoisten kouluttaminen vaativat resursseja (Reinman, 2014). Paikallisten toimijoiden on hyödyllistä tämänkin vuoksi tehdä yhteistyötä ja verkostoitua. Palvelutori on paikka, jonka kautta raumalaisten kolmannen sektorin toimijoiden palveluita välitetään kotona asuville raumalaisille ikäihmisille.

Kehittämiprojektin tavoitteena on kehittää Palvelutorin palveluneuvojalle toimintamalli, joka jäsentää kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Tarkoituksena on kerätä yhteen kolmannen sektorin toimijat kumppanuusyhteistyöverkostoksi ja suunnitella yhteistyössä heidän kanssaan ennaltaehkäisevää matalankynnyksen toimintaa raumalaisille ikäihmisille. Palvelutorin toimintaan kuuluu yhteistyö myös monen muun tahon kanssa, mutta tässä kehittämiprojektissa keskitytään verkoston luomiseen kolmannen sektorin kanssa. Tarkoituksena on luoda luotamukseen pohjautuvaa kumppanuutta, jonka pohjalta yhdessä tekeminen on tavoitteellisempaa ja myös tarvelähtöistä. Toimintatutkimus toteutettiin Palvelutorihankkeen aikana.

2 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Kehittämiprojektin tavoitteena on lisätä kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä ikäihmisten hyvinvointia edistävien palvelujen kehittämiseksi Palvelutorin palveluneuvojen toimiessa koordinoijana. Yhteistyön avulla tavoitellaan ennaltaehkäisevän ja tavoitteellisen toiminnan lisääntymistä kotona asuvien raumalaisten ikäihmisten tarpeet ja toiveet huomioiden.

Kehittämiprojektin tarkoituksena on:

1. Kerätä yhteen kolmannen sektorin toimijat kumppanuusyhteistyöverkostoksi
2. Suunnitella ikäihmisille tarjottavaa toimintaa yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa
3. Luoda toimintamalli Palvelutorin palveluneuvojalle kumppanuusyhteistyöverkoston toiminnan juurruttamiseksi pysyväksi käytännöksi

3 KEHITTÄMISPROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

Kehittämisprojekti liittyy Rauman kaupungin vanhuspalveluissa käynnissä olevaan Palvelutori-hankkeeseen. Rauma on 40 000 asukkaan kaupunki Länsi-Suomessa. Rauman väestöstä 65 vuotta täyttäneiden osuus oli vuonna 2013 22,2 %, koko maan prosenttiluvun ollessa 19,4. Eläkkeellä olevien osuus väestöstä oli Raumalla samana vuonna 27,2 %, koko maan arvo oli 24,1 %. (Tilastokeskuksen www-sivut, 2015.)

Yhdistysnetistä löytyi toukokuun 2015 lopussa 864 rekisteröityä yhdistystä, joiden kotipaikaksi oli ilmoitettu Rauma (Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut, 2015). Suomen yritysrekisterin mukaan Raumalla toimi samaan aikaan 1766 yritystä (Suomen yritysrekisterin www-sivut, 2015).

Väestöennusteen mukaan Rauma ikääntyy. Vuonna 2012 Raumalla oli yli 75-vuotiaita vajaa 4000, ennuste vuodelle 2040 on yli 6800. Ennusteen mukaan samaan aikaan muiden ikäluokkien määrä pienenee. (Rauman kaupungin www-sivut, 2015)

Suomessa vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että ikääntyneiden pitää voida asua kotonaan mahdollisimman pitkään, muutoin valtion- ja kuntataloutemme eivät selviä ikääntymiskehityksen haasteesta. Myös ikääntyneet itse haluavat asua kotonaan ja tätä edellyttää myös vanhuspalvelulaki (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystaloudesta 2012, 5§). Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelmassa on tavoitteena kotona asumisen mahdollistamiseksi myös tavoite vahvistaa yritysten, järjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan roolia ikääntyneiden asumista tukevissa palveluissa. (Ympäristöministeriö 2013, 2, 8.) Tätä taustaa vasten Palvelutorin toiminnalle ja eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittämiseksi on olemassa tarve ja tilaus.

3.1 Tiedonhaun kuvaus

Kehittämisprojektin tiedonhaussa käytettiin apuna Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjaston informaation ammattitaitoa. Tiedonhaun avulla löytyi tutkimuksia ja han-

keraportteja muun muussa erilaisista verkostojen kehittämishankkeista. Kotimaisista tietokannoista käytettiin Melindaa sekä korkeakoulujen opinnäytetietokantoja. Korkeakoulujen omien tietokantojen käyttö oli perusteltua, koska Melinda ei informaation mukaan sisällä kaikkien yliopistojen tutkimuksia, vaan sieltä puuttuu esimerkiksi osa pro gradu tutkielmista. Ulkomaista aineistoa etsittiin informaation kanssa PubMed ja Ebsco – tietokannoista siinä juurikaan onnistumatta. Tiedonhaussa hyödynnettiin myös KansalaisAreena ry:n sivustojen Tutkimus / Oppaita – sivustoja. Kirjallisuushakuja tehtiin seuraavien hakusanojen erilaisilla yhdistelmillä: ikäihminen, verkostoituminen, kumppanuus, yhteistyö, kolmas sektori, järjestö ja vapaaehtoistoiminta. Englanninkielisiä hakuja tehtiin sanoilla third sector, voluntary, nonprofit organization (ngo), elderly, aged, public private partnership ja cooperation. Kehittämiprojektin lähteinä käytettiin myös manuaalisella haulla löytyneitä tutkimuksia ja raportteja. Kirjallisuushakujen tulokset on nähtävissä taulukossa 1.

Vaikka julkisen ja kolmannen sektorin välisen yhteistyön tärkeys on tiedostettu kauan ja kumppanuudesta puhutaan eri yhteyksissä, on varsinaista julkisen ja kolmannen sektorin kumppanuustutkimusta kuitenkin tehty vähän (Maijanen & Haikara 2014, 41). Tässäkin kehittämissuorituksissa on käytetty erilaisia hankeraportteja tutkimuskirjallisuuden lisänä. Käytetyt tutkimukset ja hankeraportit sekä niiden keskeiset tulokset on esitetty liitteenä olevassa taulukossa. (Liite 1)

Taulukko 1. Yhteenveto tiedonhausta

Tietokanta	Rajaukset	Haun tuloksia	Karsintaa	Käytetyt
Melinda	verkostoitumi? AND järjestö? rajaus: julkaisuvuosi: 2003-2015	26	otsikon perusteella karsinta: käytettävissä 12, tiivistelmien / johdantojen kautta karsiutui 4	-Fields -Häkkilä & Tourula -Karimo & Eskola -Salmela
Melinda	kumppanuus? AND vapaaehtoistoiminta? AND yhteistyö?	1	sopiva	Oravasaari & Järvensivu (toim.)
Melinda	yhteistyö or kumppanuus? AND	29	otsikon puolesta karsiutui 23	0

	kolmas or vapaaehtois? or järjestö? AND vanhu? or ikäänty? or ikäihm? Rajaus: julkaisu- vuosi: 2005 - 2015		tiivistelmän kautta karsiutui 3, 3 ei saatavissa	
Ebsco host	third sector AND elderly AND cooperation Rajaukset: Full Text, Scholarly jour- nal, Apply related words	0		0
Ebsco host	third sector AND cooperation Rajauksina full text, vuodet 2005-2015, kieli englanti, Scholarly (Peer Reviewed) Jour- nals, Also search within the full text of the articles.	14	otsikon puolesta karsiutui kaikki	0
Ebsco host	nonprofit organiza- tion AND cooperation AND elderly Rajauksina full text, vuodet 2005-2015, kieli englanti, Scho- larly (Peer Re- viewed) Journals, Also search within the full text of the articles.	2	tekstin puolesta karsiutui 2	0
Ebsco host	voluntary AND cooperation AND aged Rajauksina full text, vuodet 2005-2015, kieli englanti, Scho-	11	otsikon puolesta karsiutui 6 tekstin puolesta 5	0

	larly (Peer Reviewed) Journals, Also search within the full text of the articles.			
Ebsco host	public-private partnership AND voluntary or ngo Rajauksina full text, vuodet 2005-2015, kieli englanti, Scholarly (Peer Reviewed) Journals, Also search within the full text of the articles.	55	otsikon ja asiansanojen pohjalta karsiutui 54	Broussine & Millern
Pubmed (Infotelakka)	nonprofit organization AND cooperation AND aged	3	tekstin perusteella karsiutui 3	0
KansalaisAreena				-Euroopan Komissio -Järvensivu, Nykänen & Rajala -Pessi & Orava-saari -Utriainen
Helsingin yliopisto	toimintamalli AND kumppanuus	10	otsikon puolesta karsittu kaikki	0
JYX, Jyväskylän Yliopiston Julkaisuarkisto	kumppanuus AND ikäihminen AND kolmas sektori	5	otsikon puolesta pois 2 sisällysluettelon ja tiivistelmän kautta 1 pois	-Matthies & Rantamäki -Paloniemi
JYX, Jyväskylän Yliopiston Julkaisuarkisto	kolmas sektori AND ikäihminen AND verkostoituminen	6	5 pois nimen perusteella 1 pois sisällysluettelon perusteella	0

3.2 Ikäihminen

Vanhuspalvelulain eli laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 3 § määrittelee ikääntyneen väestön vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaksi väestöksi (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 2012, 3§). Vanhuuseläkkeelle työelämästä Suomessa voi jäädä valintansa mukaan 63–68-vuotiaana. Jos jää vanhuuseläkkeelle julkisen puolen palvelussuhteesta, voi työntekijällä olla niin sanottu ammatillinen tai henkilökohtainen eläkeikä. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2015.)

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi on uusittu vuonna 2013. Sen tavoitteena on turvata mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen koko ikääntyvälle väestölle. Ikääntyneistä suurin osa, lähes miljoona henkilöä, elää arkeaan itsenäisesti. Toimintakyvystään riippumatta ikäihmisillä pitäisi olla mahdollisuus elää omanlaistaan hyvää elämää omissa yhteisöissään. Ikäihminen on aina omien voimavarojensa mukaisesti osallistuja ja toimija, joka asettaa itse omat tavoitteensa, valikoi kiinnostuksen kohteensa ja toimintatapansa sekä arvioi omaa toimintaansa. Kyse on hyvän elämän edistämisestä eli hyvän elämänlaadun ja toimivan arjen turvaamisesta. Ikäihmisten palvelujen tarvetta lisäävät erityisesti etenevät muistisairaudet, heikko fyysinen toimintakyky, puutteelliset lähipalvelut, yksin asuminen, asuin- ja lähiympäristön esteellisyys ja sosiaalisten verkostojen puute. (Sosiaali- ja terveystministeriö 2013, 13, 15 - 17, 29.)

Kun ikäihmisten määrä kasvaa, kasvaa myös palvelujen tarve. Pahimmissa tulevaisuudenkuvissa ennustetaan isoa palvelupulaa. Jotta ikäihmiset saisivat tarvitsemansa hoidon ja palvelun, ennaltaehkäisevää toimintatapaa on vahvistettava. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveystalan eettinen neuvottelukunta (ETENE) korostaa sitä, että kaikessa yhdyskuntasuunnittelussa on otettava paremmin huomioon ikääntymiseen liittyvä osaaminen sosiaali- ja terveystalalla. Sosiaali- ja terveystalvveluissa on myös painotettava entistä enemmän toimintakyvyn ja itsenäisen elämän edellytysten tukemista. (Valtakunnallinen sosiaali- ja terveystalan eettinen neuvottelukunta ETENE, 2012, 22 - 23.)

Tässä kehittämisprojektissa on tarkoitus ottaa asiakasnäkökulma huomioon yhteistyön muotoja mietittäessä. Yhdistysten jäsenistössä on aktiivitoimijoina paljon ikäihmisiä, joten kehittämisprojektissa asiakasnäkökulman huomiointi toteutuu sitäkin kautta. Asiakasnäkökulmaa on pyritty saamaan myös tekemällä kysely ikäihmisille Ikäihmisten messuilla. (Liite 6)

3.3 Palvelutori

Palvelutori on ikäihmisten sekä heidän omaistensa päivittäinen ohjaus- ja neuvontapalvelu, joka auttaa ikäihmistä löytämään ratkaisut itsenäiseen ja mielekkääseen elämään. Palvelutori toimii kanavana eri palveluihin, jotka auttavat kotona asuvaa ikäihmistä. Palvelutori ei tuota itse palveluita, vaan hyödyntää kunnan, palveluyrittäjien ja kolmannen sektorin tarjoamia palveluita ratkaisukeskeisesti sekä asiakaslähtöisesti. Palveluiden hankinta Palvelutorin kautta on turvallista, sillä yhteistyötoimijoiden tarjoamien palveluiden laadukkuus on varmistettu. Palvelutorin tavoitteena on tyytyväisen asiakkaan lisäksi se, että oikea-aikaisesti tarjottavien neuvontapalveluiden avulla voidaan raskaampien palveluiden tarvetta vähentää tai siirtää myöhäisempään ajankohtaan. (Patronen ym. 2014, 4.)

Palvelutorihankkeessa on huomioitu yhteistyön tärkeys, sillä Rauman Palvelutorille halutaan yhteistyökumppaneiksi muun muassa raumalaisia yhdistyksiä. Tähän asti erilaisten palvelujen löytäminen on ollut vaikeaa, koska yhdistystoimintaa on paljon eikä kukaan ole tähän asti pystynyt hallitsemaan sitä. Eri yhdistykset tekevät tärkeää työtä esimerkiksi aktivoiden ikäihmisiä osallisuuteen, tarjoten vertaistuellista apua eri tilanteisiin, ollen eri sairausryhmien edunvalvoja, neuvoen ja ohjaten ihmisiä eri elämäntilanteissa ja sairauksien puhjetessa (Särkelä 2013, 8-9).

Palveluneuvojan tehtävänä on tuottaa ohjaus- ja neuvontapalveluita raumalaisten kotona asuvien ikäihmisten hyväksi. Palvelutorin toiminta perustuu asiakkaan kuuntelemiseen ja ratkaisukeskeiseen toimintatapaan. Ratkaisut etsitään aina yhdessä asiakkaan kanssa hänen tarpeidensa ja toiveidensa perusteella. Ratkaisujen toteuttamisessa hyödynnetään raumalaisen palvelun-tuottajaverkoston palveluita. (Rauman sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen pöytäkirja 14.4.2015, 65 §.) Kun kiinnitetään huomiota erityisesti

hyvinvointia ja kuntoutumista edistäviin sekä kotona asumista mahdollistaviin palveluihin ja oikea-aikaiseen neuvontaan, raskaampien palveluiden tarvetta vähennetään tai siirretään myöhäisempään ajankohtaan. (Patronen ym. 2014, 8, 16.)

Palvelutorin palveluneuvojalta vaaditaan asiakaslähtöistä työskentelyotetta sekä kykyä tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Palveluneuvoja toimii yhteistyöverkostojen yhteyshenkilönä ja on aktiivinen hankkimaan uusia yhteistyökumppaneita raumalaisten yritysten ja kolmannen sektorin taholta. Palvelutorin päämääränä on myös eri tahojen yhteistyön lisääminen ja kehittäminen tarpeiden mukaan raumalaisen ikäihmisen parhaaksi. Yhteistyökumppaneita on monia; mm. kaupungin kotihoito ja muut palvelut, kolmas sektori, seurakunta, yksityiset palveluntuottajat, Kela sekä muut ammattilaiset ja viranomaiset. (Rauman sosiaali- ja terveysviraston pöytäkirja 14.4.2015, 65 §.)

Palveluneuvojan tehtävään kuuluu neuvonta kotona asumista tukevista kolmannen sektorin tarjoamista palveluista. Palveluneuvoja ohjaa ja koordinoi raumalaisten yhdistysten ja itsenäisten vapaaehtoistyöntekijöiden vapaaehtoistoimintaa. Hän välittää asiakkaan vapaaehtoistyön tarpeet yhdistyksien yhteyshenkilöille tai antaa toimintaa järjestävien yhdistysten yhteystiedot asiakkaalle. (Rauman sosiaali- ja terveysviraston pöytäkirja 14.4.2015, 65 §.)

Palveluneuvoja tekee yhteistyötä yhdistysten kanssa esimerkiksi järjestämällä vapaaehtoiskoulutusta yhteistyössä yhdistysten ja Rauman kaupungin kanssa. Työnkuvaan kuuluu myös toiminnan kehittäminen: esimerkiksi erilaisia teemapäiviä pitämällä yhteistyössä kolmannen sektorin ja muiden toimijoiden kanssa raumalaisten ikäihmisten parhaaksi. (Rauman sosiaali- ja terveysviraston pöytäkirja 14.4.2015, 65 §.)

3.4 Kolmas sektori

Yhteiskunnassa on erilaisia toimijoita. Markkinat ja yritys-elämä edustavat ensimmäistä sektoria. Valtio ja julkinen sektori on nimetty toisen sektorin toimijoiksi. Kolmas sektori kuvaa kansalaisjärjestöjä ja vapaaehtoista kansalaistoimintaa. Perhe ja kotitaloudet kuvataan neljäntenä sektorina. Termi kolmas sektori viittaa yleisim-

min kansalaisyhteiskunnan järjestöihin ja säätiöihin. Kolmannen sektorin erityislaadua kuvaavat sellaiset sanat, kuten ei-voittoa tavoitteleva kansalaistoiminta ja vapaaehtoisuus. Kolmannen sektorin organisaatiot vaihtelevat paljon niin kokonsa kuin toimijoidensakin puolesta. (Jyväskylän yliopiston www-sivut, 2015.)

Kolmas sektori on Suomessa merkittävä toimija hyvinvoinnin lisäämisen, ennaltaehkäisevän toiminnan ja terveyden edistämisen näkökulmasta. Kansalaisjärjestöt toteuttavat julkisen ja yksityisen sektorin rinnalla huomattavan paljon suomalaisten hyvinvointia lisäävää toimintaa. 2010-luvulla järjestöt ovat kahdenlaisten haasteiden edessä: jäsenten tarpeet ovat kirjavoituneet ja toisaalta yhteiskunnan ja viranomaisten odotukset kansalaistoimintaa kohtaan ovat kasvaneet. Jäsenet kaipaavat henkilökohtaisesti merkityksellistä toimintaa ja päättäjät kaipaavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin kuten ikääntymiseen seurauksineen, kansanterveydellisiin ongelmiin ja sosiaaliseen syrjäytymiseen. Koko suomalainen yhteiskunta on isojen haasteiden edessä: miten tulevaisuudessa ylläpidetään hyvinvoinnin tasoa, miten vastataan yhä kasvaviin odotuksiin hyvinvoinnin lisäämisestä sekä kuka toteuttaa hyvinvointipalvelut ja miten ne toteutetaan. (Heikkala 2009, 9.) On muistettava kansalaistoiminnan omalakisuus ja itseisarvoisuus: sellaisenaankin kansalaistoiminta tuottaa sosiaalista pääomaa, joka on hyvinvoivan yhteiskunnan perusta (Heikkala 2009, 9 ; Fields 2014, 53). Kansalaisyhteiskunnan sektori on merkittävä sosiaalinen ja taloudellinen voima maailmassa tällä hetkellä. Siihenkin kohdistuu kuitenkin paljon myös haasteita, jotka liittyvät esimerkiksi taloudellisiin haasteisiin, näkyvyyteen, yhteistyön monimutkaisuuteen. (Salamon & Sokolowski 2004, 57.)

Yhdistysten toimintaa ohjaa Yhdistyslaki, jonka 1§ määrittelee yhdistyksen tarkoituksen: Yhdistyksen saa perustaa aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista varten. Tarkoitus ei saa olla lain tai hyvien tapojen vastainen. 5 § ottaa kantaa yhdistyksen ansiotoimintaan: Yhdistys saa harjoittaa vain sellaista elinkeinoa tai ansiotoimintaa, josta on määrätty sen säännöissä tai joka muutoin välittömästi liittyy sen tarkoituksen toteuttamiseen taikka jota on pidettävä taloudellisesti vähäarvoisena. 47§ määrittelee yhdistysrekisterin pitäjäksi Patentti- ja rekisterihallituksen. (Yhdistyslaki 1989, 1§, 5§ ja 47§.)

Sosiaali- ja terveysjärjestöillä tarkoitetaan järjestöjä, joiden tarkoituksena on jonkin erityisryhmän, oman jäsenistön tai hyvinkin laajan väestönsosan fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen tai edistäminen. Yksinäisyys on iso riski ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Sosiaali- ja terveysjärjestöt vähentävät merkittäväällä tavalla yksinäisyyttä ja parantavat sitä kautta ihmisten hyvinvointia ja terveyttä. (Särkelä 2013, 7-8.)

Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin alueella voi toimia muitakin kuin perinteisiä sosiaali- ja terveysjärjestöjä, esimerkiksi kylä- ja kaupunginosayhdistyksiä ja eläkeläisjärjestöjä. Yhdistykset voivat toimia kansalaisten puolestapuhujana, yhteisöllisyyden vahvistajana tai palveluiden kehittäjänä. (Karttunen, Kettunen & Piirainen 2013, 21 - 22.) Yhdistysten tiedetään pystyvän kohtaamaan ihmisiä, joiden ääni ei yhteiskunnassa muuten kuulu (Fields 2014, 8).

Harrastus- ja virkistystoimintana yhdistykset järjestävät erilaisissa elämäntilanteissa oleville ihmisille monipuolista toimintaa esimerkiksi tapahtumia ja liikuntaryhmiä. Nämä toiminnot ovat luonteeltaan hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä luovia ja ehkäisevän työn muotoja. Lähes kaikkea sosiaali- ja terveysyhdistysten toimintaa voidaan pitää ehkäisevänä työnä, joka parantaa tai ylläpitää ihmisten toimintakykyä. Lisäksi yhdistysten toiminnassa korostuu vaikuttamistoiminta, vertais- ja vapaaehtoistoiminta, asiantuntijuus sekä palvelujen ja tuen kehittäminen sekä tarjoaminen. (Särkelä 2013, 8-9.) Järjestöt toteuttavat siis terveyden edistämistä tukevaa toimintaa (Karttunen ym. 2013, 45).

Hyvinvoinnin tuotannossa on tehtäviä, jotka ovat tärkeitä, mutta eivät kuulu kunnan järjestämistä vastuuseen. Ne ovat tehtäviä, joiden taloudellinen tuottavuus ei ole sitä luokkaa, että ne kiinnostaisivat yrityksiä. Tämä perustelee vapaaehtoissektorin ja järjestöjen olemassaoloa ja roolia hyvinvoinnin lisääjänä. Tällainen tehtävä on esimerkiksi yhteisöllisyyden vahvistaminen. Yhteenkuuluvuus, osallisuus, välittäminen, keskinäinen tuki ja mielekäs tekeminen lisäävät hyvinvoinnin edellytyksiä ja vähentävät sosiaalisia ongelmia. Esimerkkejä tällaisesta toiminnasta ovat kyläyhdistysten toiminta ja erilaiset matalan kynnyksen kohtaamispaikat. (Karttunen ym. 2013, 26.)

Järjestöbarometrin 2014 tiedoista käy ilmi, että paikallisyhdistykset eivät koe olevansa suuressa muutoksessa, vaikka niiden toimintaympäristö muuttuu erittäin nopeasti erityisesti kuntakentän muutosten takia. Huomattava osa paikallisyhdistyksistä toimii hyvin pienin taloudellisin resurssein ja suurelta osin vapaaehtoisvoimin, ilman palkattua henkilökuntaa tälläkin hetkellä. Vapaaehtoisina toimivat eivät ehkä samalla tavalla tunnista yhteiskunnallisen muutoksen vaikutusta kuin palkatut työntekijät. Osa yhdistyksistä järjestää vertaistoimintaa, harrastus- ja virkistystoimintaa, jota yhteiskunnallinen muutos ei välttämättä heiluttele nopeasti. Ihmisten sosiaaliselle hyvinvoinnille ja terveydelle nämä toiminnot on kuitenkin erittäin tärkeitä. (Peltosalmi, Hakkarainen, Londén, Kiukas & Särkelä 2014, 119.) Resurssien pienuuden vuoksi paikallisesti toimivilla pienillä sosiaali- ja terveystalouden yhdistyksillä on harvoin mahdollisuuksia näkyvyyden hankintaan. Tällöin niiden olemassa olemisen merkitys jää vain pienen yhteisön tietoon. Järjestöt elävät kuitenkin ruohonjuuritasolla läsnä mitä arkisimmissa asioissa. Järjestöt ovatkin näköalapaikalla aistimassa heikkoja signaaleja, joihin ne pystyvät joustavasti myös vastaamaan. (Mäkelä 2014, 18.)

Suomessa uskotaan vankasti, että aktiivinen kansalaisyhteiskunta voi toiminnallaan edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä ehkäistä ja vähentää sairauksia ja sosiaalisia ongelmia. Näin toimiessaan kansalaisyhteiskunta voi vähentää virallisten hyvinvointipalvelujen tarvetta. Paikallisyhdistysten toiminta onkin tärkeää ja arvokasta toiminnassa mukana oleville, mutta samalla se säästää sosiaali- ja terveystalouden palvelujen kustannuksia. (Särkelä 2013, 8-9; Karttunen ym. 2013, 15.)

Järjestöjen eräänä vahvuutena on niiden mahdollisuus kehittää tietyn asiakasryhmän tarvitsemaa erityisosaamista ja erikoistua tälle toiminta-alueelle. Järjestöjen vahvuutena on myös vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen tarjoaminen sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistäminen. Näiden tehtävien johdosta järjestöt ovat tärkeitä kumppaneita palvelujen kehittämisessä. Niillä on kyky lähestyä palveluja ihmisten kautta järjestelmien sijaan sekä kyky yhdistää kehittämiseen kokemusasiantuntijuutta. Järjestöt ovat joustavampia toimijoita kuin julkinen sektori. (Karttunen ym. 2013, 23.)

Järjestöjen tuottamien palvelujen ja toiminnan huomioiminen osana alueellista hyvinvointia edistävää verkostoa on liian vähäistä. Järjestöt voisivat palvella kansalai-

sia enemmän ja tuoda omaa asiantuntemustaan osaksi alueellista hyvinvoinnin edistämistä, mikäli järjestöt ja kunnat löytäisivät molempia palvelevan tavan toimia yhteistyössä. (Mäkelä 2014, 5.)

Pyrkimyksiä järjestöjen roolin kasvattamiseksi osana kansalaisten hyvinvointipalvelujen turvaamista on vireillä. Erilaiset yhteispalvelupisteet soveltuvat hyvin kolmannen sektorin palveluiden paikallisiksi kokoajiksi helpottaen kansalaisten, julkishallinnon ja järjestöjen kohtaamista. Paikallisille yhdistyksille yhteispalvelupiste on luonteva toiminta-areena, jossa järjestöjen toiminnasta voidaan tiedottaa. (Lindström 2005, 106-107.) Raumalla tähän soveltuu elokuussa 2015 toimintansa aloittanut Palvelutori.

Kolmas sektori on siis keskeinen toimija terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriö, (STM) pitää tärkeänä ja tavoiteltavana viranomaisten ja järjestöjen yhteistä toimintaa osallisuuden vahvistamiseksi. Palveluja pitäisi uudistaa myös siten, että käyttäjät ovat aktiivisesti mukana niiden kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveystalitiikan strategiassa vuodelta 2011, korostetaan vahvaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011 b, 11-13.) Vanhuspalvelulakikin velvoittaa kuntia tekemään yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntyneitä väestöä edustavien järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 2012, 4§).

Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. Se merkitsee jakamista ja muiden auttamista ja lisää näin solidaarisuutta. Vapaaehtoistoiminta lisää ihmisten sietokykyä heikommassa asemassa olevia kohtaan ja vähentää rasismia ja ennakkoluuloja. Vapaaehtoistoiminta on myös tunnustettu tavaksi, jolla voidaan tarjota uusia oppimismahdollisuuksia seniorikansalaisille sekä vammaisille, jotta he voivat auttaa muokkaamaan yhteiskuntaa. Samalla vapaaehtoistoiminta voi parantaa sukupolvien välistä ymmärtämystä, kun nuoret ja vanhat toimivat yhdessä ja

tukevat toisiaan. Yksilön tasolla vapaaehtoistoiminta voi olla keino hankkia sosiaalisia taitoja, omaksua hyödyllinen rooli tai kokea yhteisöllisyyttä. Yhteiskunnan tasolla se voi olla keino ihmisten voimaannuttamiseen, varsinkin heikommassa asemassa olevien yhteiskuntaryhmien osalta. (Euroopan Komissio 2011, 6-7.)

Vapaaehtoistoimintaa luonnehtii se, että ihmiset tulevat siihen mukaan omasta vapaasta tahdostaan. Se on ihmisten välillä tapahtuvaa palkatonta ja vastavuoroista toimintaa. Tämä myös merkitsee sitä, että vapaaehtoiset ovat toiminnassa mukana niin kauan kun se sopii heidän omaan elämäntilanteeseensa. Vapaaehtoistoiminnassa ollaan mukana tavallisen ihmisen taidoin. Se ei korvaa ammatillista työtä, mutta joissakin tilanteissa se tavoittaa tuen tarpeessa olevat paremmin kuin ammatillinen työ. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011a, 12.)

Suomalaisia motivoi vapaaehtoistoimintaan auttamishalu. Julkishallinto on siirtänyt hyvinvointiyhteiskunnalle kuuluvia odotuksia ja velvoitteita yhä enemmän vapaaehtoiselle sektorille. Suosituin (30 %) suomalaisten vapaaehtoistoiminnan alue on urheilu ja liikunta. Toiseksi eniten osallistutaan sosiaali- ja terveysaloihin (25 %) ja kolmanneksi eniten lasten ja nuorten kasvatusasioihin (22 %). Iäkkäämpiä suomalaisia kiinnostavat terveys- ja sosiaaliasiat, uskonnolliset teemat sekä oman asuinalueen toiminta. Useimmat vapaaehtoiset (62 %) osallistuvat yhdistyksen tai säätiön organisoimaan vapaaehtoistoimintaan. (Pessi 2009, 14.)

Puolet suomalaisista olisi halukkaita lähtemään mukaan vapaaehtoistoimintaan, jos heitä siihen pyydetäisiin. Nimenomaan nuoret ja opiskelijat ovat suomalaisista kiinnostuneimpia osallistumaan vapaaehtoistoimintaan. (Pessi 2009, 14.) Myös ikääntyneiden järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan kohdistuva kiinnostus on lisääntynyt väestön ikääntyessä. Väestön ikääntyessä eivät kasva vain ikääntymiseen liittyvät palvelutarpeet vaan myös voimavarana nähtävä, monikasvoinen ja yhä terveempi ikääntyneiden joukko. (Rajaniemi 2009, 7-8.)

Vapaaehtoistoiminnan raportoiduista positiivisista vaikutuksista huolimatta toiminta on vieläkin osin näkymätöntä. Se on vielä järjestäytymätöntä, sen organisointiin ja resurssointiin ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota. (Utriainen 2012, 15.) Perinteinen vapaaehtoistoiminnan organisoitumisen malli perustuu järjestöjen koordinoimaan

vapaaehtoistoimintaan. Mallin haasteena on se, että kansalaiset vapaaehtoistojina eivät välttämättä kiinnity enää samalla tavalla kuin aikaisemmin perinteiseen järjestötoimintaan. Uudenlainen järjestötoimintaan osallistuminen perustuu aikaisempaa vahvemmin satunnaiseen osallistumiseen, jossa kansalaiset eivät välttämättä olekaan järjestöjen jäseniä. Joissakin Suomen kunnissa on jo nimetty vapaaehtoistyön koordinaattoreita. (Piirainen 2014, 88.)

Yhteistyö kolmannella sektorilla

Raha-automaattiyhdistyksen toimeksiannosta toteutettiin vuonna 2012 Diakonia-ammattikorkeakoulussa selvitys järjestöjen välisestä sekä järjestö-kuntayhteistyöstä. Tutkimus tehtiin haastattelujen ja kyselylomakkeiden avulla. Tavoitteena oli saada alustava kuva yhteistyöstä. Kyselyt lähetettiin järjestöille, joiden tiedot löytyivät esim. kotisivuilta. Kyselyjä lähetettiin 448 järjestöille, näistä 96 vastasi. Kuntavastauksille lähti 246 kyselyä, vastauksia tuli 22. Yhteensä kyselyihin vastasi 17 %. Vastauksen alhainen määrä ei tässä tutkimuksessa kuitenkaan haitannut, sillä kyselyllä ei pyritty tilastolliseen merkittävyyteen. Kuntatoimijoiden vähäinen vastausprosentti kertoo osaltaan alhaisesta kiinnostuksesta aiheeseen. (Karttunen ym. 2013, 11 - 19.)

Tutkimuksen mukaan kuntatoimijoille paikalliset sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat kunnan omien toimialojen ja oppilaitosten jälkeen kolmanneksi tärkeimpiä yhteistyökumppaneita. Yksilöitä välittömästi tukeva ja auttava järjestöjen välinen yhteistyö liittyy usein erilaisten tapahtumien järjestämiseen. Järjestelmätasolla yhteistyömuotoja on esimerkiksi yhteiset tilat, yhteiset koulutukset. Yhteistyöverkostot lisäävät toiminnan ja yhteistyön suunnitelmallisuutta. Verkostojen avulla voidaan pitää myös yhteyttä kuntaan päin keskitetysti. Järjestöt toteuttavat yhdessä myös hanketoimintaa. (Karttunen ym. 2013, 33 - 36.)

Yhteistyössä toimijoilla on yhteinen tavoite. Se on vapaaehtoista, mutta siihen voi liittyä muodollisia sopimuksia. Keskeinen kysymys tutkimuksessa oli, miten niukkevat voimavarat voidaan käyttää siten, että niillä saadaan tuotettua mahdollisimman paljon tavoiteltua hyvinvointia niille ihmisille tai ihmisryhmille, joille hyvinvointia halutaan tuottaa. Ajatellaan, että ihmisten hyvinvoinnin lisääntyminen saa aikaan taloudellisia säästöjä, koska tällöin palvelujen tarve joko viivästyy tai vähenee. Ta-

loudellisesti keskeinen kysymys on, tuotetaanko yhteistyöllä enemmän hyvinvointia suhteessa käytettyihin resursseihin kuin ilman yhteistyötä. Kun yhteistyötä halutaan edistää, on taustalla oletus, että yhteistyö sekä järjestöjen välillä että järjestöjen ja kuntien kesken tuottaa enemmän haluttua hyvinvointivaikutusta kuin ilman yhteistyötä saataisiin aikaan. (Karttunen ym. 2013, 23 - 25.)

Kyselyn ja haastattelujen perusteella järjestöedustajat ja kuntaedustajat olivat melko samaa mieltä esille tulleista järjestö- kuntayhteistyön hyödyistä. Yleisesti kuntavastaajat arvioivat yhteistyön hyödyt hieman positiivisemmin kuin järjestöt. Myös kunta-järjestöyhteistyön hyötynä nähdään, että se lisää jäsenten, kohderyhmän ja kunta-laisten hyvinvointia. Järjestöyhteistyö mahdollistaa myös nopean reagoinnin tarpeisiin. Yhteistyön hyödyllisyys näkyi esimerkiksi palvelujärjestelmän täydentäjänä. (Karttunen ym. 2013, 45.)

Organisaatorajoja ylittävät kaksoisagentit ovat järjestö-kuntayhteistyön avainhenkilöitä. Yksi yhteistyön onnistumisen edellytys on se, että tiedostetaan ja kyetään sovittamaan yhteen järjestöjen ja kuntien toimintakulttuurien erot. Vaarana voi olla, että kunta ja järjestöt eivät näyttäydy tasavertaisina yhteistyökumppaneina, vaan kunnan koetaan käyttävän valta-asemaansa järjestöjen yli. (Karttunen ym. 2013, 56 - 57.) Yhteistyörakenteita yhdessä luotaessa pitääkin huomioida toimijoiden mahdollisimman aito tasa-arvoisuus kumppanuussuhteessa.

Järjestö- kuntayhteistyö tukee myös kehittämistä. Järjestöjen edustajilla voi olla sellaista tietoa ihmisten arjesta joka kuntatoimijoilta puuttuu. Tätä kokemusasiantuntijuutta tarvitaan kehittämisen tueksi. Yhteistyö on yksi keino saada tämä tieto hyödynnetyksi. Yhteistyön koettiin olevan hyödyllistä palveluketjun täydentämisessä kuntatalouden kiristyessä ja tuottavan kunnalle taloudellista hyötyä. Järjestötoiminta ei korvaa kunnan palveluita, mutta se voi kuitenkin myöhentää tai vähentää palveluntarvetta. Tällöin se tuottaa taloudellisia hyötyjä kuntien resurssien kiristyessä. (Karttunen ym. 2013, 45 - 46.)

Haastatteluissa kysyttiin järjestöjen välisen yhteistyön haasteista ja edellytyksistä. Selvityksen kohteena olevilla paikkakunnilla oli järjestöjen välistä yhteistyötä. Tutkimuksessa kysyttiin mistä yhteistyö syntyy ja mistä se lähtee liikkeelle. Tähän vas-

taajien oli vaikea vastata, osittain yhteistyön tekeminen liittyi paikallisiin tapoihin ja toimintakulttuuriin. Yhteistyö pohjautuu toimijoiden keskinäiseen luottamukseen, joka helpottaa asioiden hoitamista. (Karttunen ym. 2013, 47.)

Yhteistyö voi haastateltavien mukaan syntyä myös spontaanisti, kun yhteistyötä haluavat kentän toimijat kohtaavat. Paikallinen yhteistyö on usein hyvinkin epävirallista ja silti kovin arvokasta: esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan tunnettuuden ja näkyvyyden lisääminen, uusien toimintamallien kehittäminen ja tiedonvaihto ovat Pessi ja Oravasaaren tutkimuksen mukaan paikallisen yhteistyön muotoja (Pessi & Oravasaari, 2010, 53). Yhteistyöhalukkuudessa on pitkälti kyse henkilöiden ominaisuuksista ja ihmisten asenteista. Yhteistyö on kuitenkin häiriöherkkää, sillä se perustuu suurelta osin henkilöiden välisiin luottamuksellisiin suhteisiin. Jos henkilöt vaihtuvat, voi yhteistyön tekeminenkin vaikeutua. Ihmisten yhteistyöhalukkuuteen on muiden vaikea vaikuttaa. (Karttunen ym. 2013,47.)

Yhteistyön hyödyt eivät sijoitu vain lopputuloksiin ja vaikutuksiin, vaan hyötyjä koetaan olevan hyvinvoinnin tuotannon eri vaiheissa. Hyötyjä koettiin olevan kaikille: toimijoille itselleen, autettavalle ja järjestölle organisaationa. Yhdessä tekemisen ilo nähtiin suurena yhteistyön hyötynä. Yhdessä tekemisen ilo vahvistaa myös luottamusta. Yhteistyö näkyy myös hyvinvointia lisäävän toiminnan monipuolistumisena ja lisääntymisenä. Järjestöt kokivat myös vaikutusmahdollisuuksiensa parantuneen yhteistyön myötä. Yhteistyö lisää myös näkyvyyttä tiedotusvälineissä sekä auttaa tutustumaan muihin toimijoihin. Voimavaroihin liittyvistä hyödyistä esille tuli osaamisen vahvistuminen. Yhteistyö mahdollistaa toisilta järjestöiltä oppimisen, hyvien käytäntöjen levittämisen ja järjestöjen vertaistuen. Myös virkistysnäkökulma on tärkeä ajatellen aktiivisten vapaaehtoistoimijoiden jaksamista. (Karttunen ym. 2013, 40 - 41.)

Myös Paloniemen tutkimuksen mukaan yhteistyö nähtiin yhdistysten keskuudessa olevan tärkeää, sillä siten järjestöt saivat lisää näkyvyyttä, vaikuttavuutta, merkitystä ja arvostusta. Lisäksi toisten tahojen järjestöjä koskevan tietämyksen koettiin laajenevan juuri yhteistyön kautta. Yhteistyön nähtiin vaikuttavan myös positiivisesti toiminnan laatuun ja laajuuteen, sen ajateltiin säästävän myös resursseja. Järjestötoimijoiden mukaan järjestöt saivat yhteistyön kautta toisiltaan myös vertaistukea ja

oppivat uutta sekä saivat uusia ideoita. Järjestöissä ajateltiin myös, että uusien ideoiden toteuttaminen oli yhdessä helpompaa. Yhteistyön kautta järjestöjen koettiin saavan parempaa näkyvyyttä päättäjienkin suuntaan. (Paloniemi 2015, 27.)

Tutkimustulosten mukaan haasteena ei ole kansalaisosallistumisen tai sosiaali- ja terveystalvveluja järjestävien tahojen kehittämisen, vaan etenkin niiden välisen suhteen kehittäminen. Avoimet kansalaisfoorumit viranomaisten ja kuntalaisten välillä tuntuvat lisäävän tiedonsaantia ja luottamusta molempiin suuntiin ja herättelevät yhteisvastuuta. Mitä monimutkaisemmiksi palveluorganisaatiot menevät, sitä vaikeampi on kansalaisten näkökulmasta tietää, keneen voi ottaa yhteyttä. Tietyn henkilön nimeäminen viranomaisista esimerkiksi järjestöjen yhdyshenkilöksi voisi olla yksinkertainen ratkaisu. Moni yhteisöllisyydelle tärkeä asia on jo ajatuksena olemassa. Tarvitaan vain henkilö, joka paneutuu konkreettiseen yhteistyön toteuttamiseen muiden kiinnostuneiden tahojen kanssa – tai vain kokoaa yhteistyöverkoston. (Matthies 2013b, 64 - 65.)

Kunnan ja yhdistysten välistä yhteistyötä on tutkinut Satakunnan alueella Sanni Mäkelä. Selvityksen aineisto kerättiin Porin ja Kankaanpään alueilla. Järjestö-kunta yhteistyön muotoja, hyviä käytäntöjä sekä koettuja hankaluuksia selvitettiin yhdistysten edustajille tarkoitetuissa keskustelutilaisuuksissa kyselylomakkein. Sekä Porissa että Kankaanpäässä nousi esille kunnan merkitys yhteistyökumppanina kunnan työntekijöiden asiantuntemuksen vuoksi sekä kunnan työntekijöiden merkitys tiedon välittäjinä, jotta yhdistys saavuttaa kohderyhmänsä. Esiin nousi kunnan merkitys yhteistyökumppanina, jotta saavutetaan mahdollisimman hyvä apu yhteistyössä yhteisille kohderyhmille (Mäkelä 2014, 5 - 6, 44).

Selvityksen mukaan yhteistyön yhteisiksi hyödyiksi sekä kunnalle että yhdistyksille nähtiin avoimuuden lisääntyminen, toiminnan kehittyminen, resurssien säästäminen, tiedon ja osaamisen liikkuminen ja jakaminen sekä kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Yhteistyötä edistäväksi tekijäksi yhdistystoimijat nimesivät toimijoiden tuttuuden ja henkilökohtaisten suhteiden merkityksen. Myös säännöllinen vuoropuhelu, yhteistyöhalukkuus, arvostus, laatu, luottamus, yhdistysten oma-aloitteisuus ja yhteinen kohderyhmä mainittiin yhteistyötä edistäviksi tekijöiksi. (Mäkelä 2014, 53, 57.)

Yhdistysten ja kunnan välisen yhteistyön esteiksi yhdistystoimijat nimesivät Mäkelän selvityksessä tiedon puutteen, erilaiset kulttuurit, niukat taloudelliset resurssit sekä yhteyshenkilön puuttuminen. Yhteistyön esteeksi koettiin myös asenteet ja suunnitelmallisuuden puuttuminen. Kunnan ja yhdistysten välistä yhteistyötä yhdistykset voisivat kehittää toiminnan määrätietoisella lisäämisellä, kohderyhmän tarpeiden esillä pitämällä, aktiivisuuden lisäämisellä, kunnan tarpeita kuulemalla sekä omien toimintatapojensa kehittämällä. (Mäkelä 2014, 68, 75.) Yhteistyötä heikentäväksi asiaksi on todettu myös yhdistystoimijoiden heikot vuorovaikutustaidot. Myös ihmisten innostaminen toimintaan vaatisi opettelua. (Fields 2014,36.)

Mäkelän selvityksen perusteella yhdistyksillä oli myös erilaisia osaamistarpeita yhteistyön lisäämiseksi; kaivattiin esimerkiksi lisää tietoa kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmästä, myös konkreettinen tieto yhteistyön tekemisen tavoista sekä rekrytoinnista koettiin tarpeelliseksi. Osaamistarpeita ilmeni myös yhdistysten oman toiminnan kehittämisessä, hankesuunnittelussa, viestintäosaamisessa ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä. (Mäkelä 2014, 79.)

Selvityksessä yhdistykset miettivät myös keinoja, miten lisätä kunnan ja yhdistysten välistä yhteistyötä. Yhdistykset totesivat resurssien yhdistämisen olevan yksi toimenpide yhdistysten voimien yhdistämisessä. Tuotiin esille yhteiset tapahtumat, yhteiskampanjat, tiedottaminen ja hankkeet. Yhdistykset kokivat, että yhdistysten yhteistyöllä on mahdollista aikaansaada yhteisiä tapaamisia yhdistysten ja kunnan välille. Selvityksen mukaan yhdistykset ovat kyllä valmiita yhteistyöhön sekä keskenään että kunnan kanssa, kunhan saavat tukea, apua ja ohjausta. (Mäkelä 2014, 85, 107.)

Yhteistyötä määrittävän tavoitteen on RAY:n teettämän tutkimuksen mukaan liitettävä kunnan tehtäviin, mutta vastattava myös järjestöjen intresseihin. Yhteiseksi tavoitteeksi tutkimuksessa koettiin kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen. Epävarmuus jatkuvuudesta oli kuntatoimijoiden mukaan suurin järjestö-kuntayhteistyön haaste. Kunnissa mietittäviä kysymyksiä on mm. miten suunnitellaan hankkeiden jatkuvuus tai hyvin käytäntöjen juurruttaminen. (Karttunen ym. 2013,53.)

3.5 Verkostoituminen

Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat muutospainneiden alla. Väestön ikääntyminen ja kuntien taloudelliset tilanteet vaativat osaltaan etsimään uusia ratkaisuja ja toimintamalleja. Verkostotyön merkitys korostuu muutospainneiden alla. Verkostoja voi olla eri laajuisia: paikallisia, kunnallisia, kuntien välisiä ja valtakunnallisia. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 10, 12.) Verkostoitumisen tärkeyden on sanottu kasvavan yhdistyskentällä ja erityisesti paikallistasolla. OK-opintokeskuksen osaamistarveyskyselyssä vuonna 2012 nousi esiin, että verkostoitumiseen liittyvää osaamista tarvitaan yhä enemmän ja varsinkin paikallistasolla. Kaupunkia pidetään yhdistysten keskuudessa hyvin merkittävänä verkostojen mahdollistajana myös yhdistyksille. Kaupunki oli usein myös ollut aloitteellinen vaikuttamisverkostojen luomisessa. (Fields 2014, 14, 37 - 39.)

Verkosto voidaan määritellä eriasteisesti vakiintuneiksi sosiaalisiksi suhteiksi toisistaan riippuvaisten toimijoiden välillä, jotka ovat organisoituneet jonkin intressin ympärille. Vaikka verkostomaista yhteistyötä eri organisaatioiden välillä on ollut jo melko pitkään, suhtautuminen verkostoihin hakee vieläkin muotoaan. (Salmela 2005, 76.)

Verkostomainen kehittämisprosessi alkaa verkoston kokoamisesta. Koska verkostoa, sen toimintaa, rakennetta ja tarkoitusta tuotetaan ennen kaikkea sen toimijoiden vuorovaikutuksessa, on luottamuksella keskeinen rooli verkostojen toimivuudessa. Kehittämisverkoston tehtävä on kehittää olemassa olevia tai täysin uusia palveluita. Toimijat ymmärtävät, että tavoitteeseen päästään yhteistyöllä. Todellinen innovaatio syntyy hiljaisen tiedon liikkussa toimijoiden välillä. Tämä edellyttää, että toimijat tuntevat toisensa ja sitoutuvat yhteisten ratkaisujen hakemiseen. Verkostoitumisessa yhteistyön hyötyjen avautuminen verkoston jäsenille voi viedä usein aikaa ja vaatii-kin toimijoilta kärsivällisyyttä pitkäjänteiseen yhteistyöhön. Pitkäjänteisyyden lisäksi verkoston toimivuus tarvitsee koordinaation. (Fields 2014, 51; Järvensivu ym. 2010, 8, 12, 30.)

Verkostojen johtaminen on koordinaation lisäksi mahdollistamista, toisin sanoen tilanteiden luomista ja tuen antamista tarvittaessa. Kysymys on prosessin ja voimava-

rojen hallinnasta. (Kiviniemi & Saarelainen 2009, 47 – 48.) Verkostojen hallintaa luonnehtii myös yhteinen päätöksenteko, 'luottamuksen kulttuuriin' pohjautuva yhteistyö ja kumppanuus (Salmela 2005, 78).

Verkostojen pääasiallisena voimana on, että voidaan yhteisin voimin kehittää kokonaan uudenlaista toimintaa. Löyhäksi verkoston tekee se, ettei sillä välttämättä ole vakiintunutta organisoitumisen muotoa tai sitä varten luotuja pysyviä foorumeja. Kehittäjäverkosto organisoituu tavallisesti erilaisissa kokoonpanoissa eri hankkeiden ympärillä ja sen kiinteys ja verkostomaisuus vaihtelee suuresti. (Salmela 2005, 79.)

Luottamus on edellytys sille riskinotolle, mitä toisen kanssa yhteistyössä oleminen edellyttää. Yhteisön kannalta luottamus on kuin liima, joka mahdollistaa yhteistoiminnan. Verkostomaisessa organisaatiossa luottamuksen rooli korostuu entisestään, sillä hierarkkiseen asemaan pohjautuvan vallan puuttuessa yksilöillä on suuri vapaus toimia. Kestävän, vastavuoroisuuteen perustuvan luottamuksen syntyminen vaatii aikaa, ja verkoston koordinaattori tai yksittäinen osallistuja ei voi muodostaa sitä muiden puolesta. Luottamuksen muodostuminen perustuu yksinkertaisiin yhteistyön periaatteisiin; tehdään mitä luvataan, ollaan rehellisiä, eikä pyritä hyötymään muiden verkoston osallistujien kustannuksella. (Suominen, Aaltonen, Ikävalko, Hämäläinen & Mantere 2007, 28 - 29; Aira 2012, 147.)

3.6 Kumppanuusyhteistyö

Organisaatiot tarvitsevat uudistuakseen toisia organisaatioita. Nykyisin yhteiskunnassa organisaatioilla on monia tarpeita ja ongelmia, joita ne eivät voi itse ratkaista. Organisaatioiden välisiä yhteyksiä voidaan tarkastella sopimusten ja erilaisten kumppanuuksien kontekstissa. Kumppanuuteen on usein liitetty sellaisia käsitteitä kuin yhteistyö, yhteinen päämäärä, aktiivinen osallisuus, asiakaslähtöisyys ja verkostomaisuus sekä yhteisiä pidemmän tähtäimen tavoitteita palveleva kehittämistoiminta. Kumppanuus tarvitsee toimiakseen luottamusta ja jatkuvaa dialogia. Kumppanuus kuvastaa asennetta kohti jaettua vastuullisuutta ja tulevaisuutta. (Jalava & Koiso-Kanttila 2013, 178 - 179.)

Yhteistyöllä saavutetaan suurempia tuloksia kuin mihin yksittäinen ihminen tai toimielin pystyy (Stenvall, Rannisto & Sallinen 2014, 3). Thomsonin ja Perryn (2006) mukaan yhteistyöllä yhdistämällä keltainen ympyrä ja vihreä ympyrä muodostavat suuremman sinisen ympyrän, jonka koko on suurempi kuin osiensa summa. Luovat ongelmanratkaisut ja eri toimijoiden välisen yhteistyön rakentaminen edellyttää prosessien kehittämistä. Positiivisen toimintakulttuurin ja vuorovaikutuksen kehittämiseen kohdistuukin tarpeita. Olennaista on se, miten saavutetaan toimijoiden tahto vuorovaikutteiseen yhdessä tekemiseen ja miten mahdollistetaan osaamisen välittyminen toimijoilta toisille. (Stenvall ym. 2014, 3.)

Kumppanuus ja osallisuus ovat päivän sanoja, mutta käytännössä sellaisia päättäjien, yhdistystoimijoiden ja alueen asukkaiden yhteisiä kohtaamisen paikkoja on varsin vähän, joissa kumppanuus ja osallisuus pääsisivät rakentumaan. Toisten tekemisistä tiedetään yllättävän vähän, tämänkin vuoksi yhteistyön tekeminen on vaikeaa. (Majanen & Haikara 2014, 53.)

Kumppanuus on sitoutumista arkiseen ja konkreettiseen toiminnalliseen yhteistyöhön, se on tasavertaisuutta, vastavuoroisuutta ja joustavuutta sekä eri osapuolten välistä kunnioitusta ja luottamusta. Aito kumppanuus ja sen kehittyminen edellyttävät ihmisten välistä kohtaamista ja välitöntä vuorovaikutusta. Se merkitsee yhteisen, uudenlaisen toimintakulttuurin luomista, yhdensuuntaisia näkemyksiä ja tavoitteita sekä yhteistä arvopohjaa, jotka synnyttävät myös yhteistä muistia. Neuvottelut, kokoukset ja yhteistyöryhmät ovat foorumeja, joissa eri osapuolilla on mahdollisuus tutustua toisiinsa ja rakentaa keskinäistä luottamusta. Yhteistoimintaa tukevat järjestelmät vahvistavat yhteistä tekemistä ja sitoutumista yhteiseen tekemiseen. (Heimo, Oksanen & Pusa 2005, 31.) Monesti kumppanuuden yhdistävä voima löytyy suoritustason vetäjistä (Mustakangas, Kiviniemi & Vihinen 2003, 65).

Kumppanuuden keskinäinen luottamus on kunnossa, kun molemmilla osapuolilla on luottamuksen tunne toistaan kohtaan. Luottamus edistää sitoutumista. Keskinäinen luottamus ja sitoutuminen edistävät tiedon liikkuvuutta sekä yhteisten etujen huomioimista toimijoiden välillä. Tiedon avoin liikkuvuus ja kokonaisuhyödyn huomioiminen mahdollistavat sellaisen pitkäjänteisen kehittämistyön, joka tuottaa uusia innovaatioita kaikkien kumppanuuteen osallistuvien osapuolten tarpeisiin. Hyvään luot-

tamukseen ja sitoutumiseen perustuva yhteistyö siis edesauttaa kokonaisvaltaisten ratkaisujen syntymistä niin, että kaikki osapuolet hyötyvät. Toimijoiden pitää tietää miten kumppanuus toimii, kuka tai ketkä ovat vastuussa mistäkin tehtävistä, ja miten asioista päätetään yhdessä. (Järvensivu 2012, 15 - 17.)

Järvensivun mukaan kumppanuus voidaan määritellä kahden tai useamman autonomisen toimijan väliseksi pitkäjänteiseksi yhteistyöksi, jonka perustana on keskinäinen luottamus. Kumppanuuden osapuolet ovat toisiinsa nähden riippumattomia, tai tarkemmin sanottuna merkittävässä määrin autonomisia, sillä täydellinen riippumattomuus on harvoin saavutettavissa. Kumppanit ovat itsenäisiä päätöksentekijöitä, jotka voivat milloin tahansa päättää osallistua tai olla osallistumatta yhteistyöhön. (Järvensivu 2012, 13 - 14.)

Kumppanuuksien avulla voidaan löytää ratkaisuja sosiaalisiin haasteisiin, joihin ei viranomaistaho pysty yksin vastaamaan, esimerkiksi yksinäisyys ja syrjäytyminen (Rantanen, Laanterä & Kangaspunta 2007, 58). Englannissa tehtiin aiheesta laaja tapaustutkimus, jossa haastateltiin kahdeksan kuukauden aikana monia julkisen puolen johtajia ja henkilöstöä sekä vapaaehtoistyöntekijöitä. Tutkimusryhmään kuului tutkijoita neljästä yliopistokeskuksesta. Tutkimuksessa todettiin, että jotta voidaan ratkaista monimutkaisia ja kasvavia sosiaalisia ongelmia eri sektoreiden pitää toimia keskenään yhteistyössä. Tämä vaatii myös johtajuudelta avarakatseisuutta ja poikkihallinnollista työskentelyotetta. (Broussine & Millern 2005, 380 - 383.)

Kumppanuuteen ei voi kiirehtiä, se on prosessi, joka vie aikaa, kuten verkostojenkin kehittyminen. Olennaista kumppanuudessa on myös lisäarvon syntyminen eri osapuolille. Luottamus ja hyvät vuorovaikutussuhteet rakentuvat ajan myötä positiivisten kokemusten kautta sekä tutustumalla toisiin. Kumppanuuden kehittäminen vaatii resursseja; ennen kaikkea aikaa ja energiaa. (Thomson & Perry 2006.) Kumppanuus on yhteistyön muoto, joka mahdollistaa uudenlaisten käytäntöjen ja ratkaisujen tuottamisen sekä rajanylitykset. Parhaimmillaan toimiva kumppanuus ruokkii yhä syvenevää yhteistyötä. Kun osapuolet tuottavat uusia ratkaisuja yhdessä, ne oppivat samalla kumppanuustoiminnasta ja pystyvät kehittämään kumppanuutta edelleen. (Järvensivu 2012, 14 - 16.)

Toimivan kumppanuuden pitää määritelmien mukaan rakentua avoimuudelle, luottamukselle, päätöksen teon läpinäkyvyydelle sekä ainakin tiettyyn pisteeseen asti yhteiselle arvopohjalle ja samansuuntaisille tavoitteille. Kumppanuusyhteistyö helpottaa tiedon jakamista ja mahdollistaa resurssien järkevästä käytöstä päällekkäisyyksien välttämiseksi. Toimiva kumppanuus perustuu vastavuoroiseen oppimiseen ja vuoropuheluun. (Broussine & Millern 2005, 379.) Yhteisymmärrys lähtökohdista ja tavoitteista on löydettävä yhdessä tehtävään työhön nähden. Kumppanuudessa nojataan vahvasti ns. sosiaalisiin ohjausvoimiin, kuten luottamukseen, hyvään tahtoon ja vastavuoroisuuteen. Mitä toimivammasta kumppanuudesta on kyse, sitä suurempia asioita voidaan jättää keskinäisessä vuorovaikutuksessa hoidettavaksi ilman tarkkoja sopimuksia muusta kuin käytettävistä menettelytavoista. (Heimo & Oksanen 2004, 49.)

On tiedossa, että jos yhteistyöstä ei koeta olevan hyötyä, motivaatio häviää (Maijanen & Haikara 2014, 43). Merkittävä edesauttaja kumppanuuden kehittymisessä on asioiden auki puhuminen ja yhdessä rakentaminen. Myös yhdistävät kokemukset ovat tärkeitä, samoin kuin vuorovaikutuksen tiiviys, henkilösuhteiden kiinteys ja toisiinsa samaistuminen. (Viirkorpi 2004, 32 - 33.)

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi painottaa yhteistä tekemistä kunnan sisällä sekä yhdessä järjestöjen, yritysten ja seurakuntien kanssa. Näillä areenoilla eri toimijat ja eri ikäpolvet kohtaavat toisensa ja oppivat toinen toisiltaan. Yhteisen tekemisen kautta voidaan löytää jo olemassa olevat mahdollisuudet ja kehittää uusia hyviä käytäntöjä osallisuuden turvaamiseksi ja osattomuuden välttämiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 17.)

Kumppanuuteen sisältyy vastavuoroisuutta, mutta myös määrättyt sosiaaliset normit. Vastavuoroisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki osapuolet osallistuvat tasapuolisesti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. (Maijanen & Haikara 2014, 12 - 13.) Kumppanuuden ideana on vastavuoroinen ja tasa-arvoinen kanssakäyminen, esimerkiksi osaamisen ja resurssien vaihto. Kumppanuuden lähtökohtana on mukana olevien tahojen oman toiminnan tarkoituksen ja tavoitteiden selkeys. Kumppanuus vaatii myös toisen kunnioittamista ja aitoa ymmärtämistä. Tärkeää on myös osapuolten vuorovaikutteinen toiminta, sopimusten selkeys ja läpinäkyvyys. (Broussine & Mil-

lern 2005, 379, 382; Heikkala 2009, 11; Järvensivu 2012, 14.) Kumppanuudesta on odotettavissa myös synergiaetuja, sellaista lisäarvoa, jota erillään toimiminen ei nostaisi esiin, sillä kumppanuuden odotetaan tuottavan syvempää ymmärrystä asiasta sekä luovempia keinoja sen ratkaisemiseksi (Broussine & Millern 2005, 379; Salme-la 2005, 75).

Kumppanuuksissa liikkeelle voi lähteä pienin askelin tarttumalla ensin kaikkien yksinkertaisimpiin haasteisiin. Toimijoiden sitoutumisen sekä luottamuksen vahvistuksessa voidaan pikku hiljaa edetä suurempiin ja alussa mahdottomaltakin tuntuviin haasteisiin. On tärkeää muistaa, että luottamus ansaitaan kenttäolosuhteissa, kun tavataan ja vaihdetaan ajatuksia riittävän usein. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan yhteistä tekemistä ja vaikeuksien ylittämistä yhdessä. Dialogiseen työskentelyyn kannattaa panostaa tärkeänä ja arvokkaana tapana rakentaa yhteistä ymmärrystä sekä edistää osallisuutta ja hyvää kohtaamista tukevaa palvelukulttuuria. (Maijanen & Haikara 2014, 61 - 62.) Oleellisinta on varata kehittämistyölle ja vuorovaikutukselle aika, paikka sekä sopivat menetelmät sen varmistamiseksi, että keskustelu kumppaneiden välillä on tasa-arvoista ja luottamusta edistävää sekä yhteisiä tavoitteita ja sitoutumista rakentavaa.

Kumppanuuden eri vaiheet

Kumppanuutta rakennetaan pitkäjänteisen prosessin kautta, jossa on hahmotettavissa eri vaiheita. Tarvitaan paljon aikaa yhteiseen tutustumiseen, luottamuksen herättämiseen, yhteisten näkemysten ja tavoitteiden löytymiseen sekä sitoutumiseen. Tunnusteluvaihe on usein verkostomaista työskentelyä, jossa osapuolten vuorovaikutus on vielä epävirallista ja henkilökohtaista. (Maijanen & Haikara 2014, 18.) Kumppanuuden tunnusteluvaiheessa varsinainen johtamistarve on vähäinen, tarvitaan kuitenkin yhteen kokoavaa tahoja, joka kutsuu kiinnostuneita mukaan, tuottaa alkuideoita käsiteltäväksi, auttaa yhteisen tulkinnan luomista, helpottaa yhteydenpitoa ja vauhdittaa asioiden käsittelyä. Kun on löytynyt yhteiset tavoitteet ja sovittu pelisäännöistä ja toimintatavoista, on päästy varsinaisen kumppanuuden tasolle. (Viirkorpi 2004, 18 - 19.)

Kumppanuuden vakiinnuttamisen vaiheessa yhteinen tavoite on jo selvillä ja työstehtään yhteinen suunnitelma tavoitteeseen pääsemiseksi: ketkä ovat mukana, miten ja millä panostuksella. Kuka kantaa kokonaisvastuun, ja millä rooleilla, vastuilla ja tehtävänjaoilla? (Viirkorpi 2004, 13 - 14.)

Kumppanuuden toiminta- ja toimeenpanovaiheessa suunnitelmista siirrytään käytännön tekemiseen. Kumppanuuden toteuttamisvaiheessa yleensä kysymykset toiminnan tarkoituksesta, tavoitteista ja suunnasta nousevat esiin uudelleen. Prosessin kulussa siirrytään arvioimisen vaiheeseen. (Maijanen & Haikara 2014, 21 - 22.)

Kun tietty toimintakausi on saatu päätökseen ja on arvioinnin aika, on myös uudelleen suuntautumisen vaihe eli mietitään teemaa ja tarvetta tulevalle yhteistoiminnalle. Kumppanuudessa jatkuva itsearviointi on tärkeää. Sovittujen käytäntöjen toimivuutta pitää myös arvioida (Viirkorpi 2004, 25.) Oleellista on arvioida aiempaa toimintaa, sillä kehittäminen on pienimuotoisia parannuksia jo olemassa oleviin käytäntöihin (Syvänen, Kasvio, Loppela, Lundell, Tappura & Tikkamäki 2012, 18).

Päätätamis- ja uusiutumisasiheessa kumppanuudesta on kertynyt sekä myönteisiä että kielteisiä kokemuksia. Tässä vaiheessa on hyvä arvioida kokemuksia ja käydä avointa keskustelua kokemusten pohjalta. Arvioinnin myötä päätetään jatketaanko kumppanuutta, muotoillaanko sitä uudelleen vai päätetäänkö kumppanuus. Arviointi voi johtaa myös uudelleen tunnusteluvaiheeseen. Kumppanuuden jatkumista vahvistavat tärkeiksi koetut yhteistyösuhteet, saavutetut tulokset sekä paikallisesti jatkuvat tarpeet kumppanuudelle. (Mustakangas ym. 2003, 67.)

Kumppanuussopimukset

Yhteistyöhön ja verkostoitumiseen kuuluu kirjoitettuja ja kirjoittamattomia sopimuksia. Kumppaneiden kesken on sovittava vähintään siitä, mitä kumppanuudella tavoitellaan, miten kumppanuustoimintaa koordinoidaan, mihin ja millä tavoin osapuolten tulee sitoutua kumppanuuteen, ja miten tieto liikkuu osapuolten välillä. Liialliset kirjalliset sopimukset voivat heikentää toimijoiden autonomisuuden ja osallisuuden tunnetta. Tämä voi pitkällä aikavälillä myös rapauttaa luottamuksesta nousevaa sitoutumista. (Järvensivu 2012, 17.)

Paikallista kehittämistä tehdään yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Tällaisessa toiminnassa kirjatut sopimukset ovat väljiä ja periaatteellisia. (Maijanen & Haikara 2014, 37 - 38.) Kumppanuudessa korostuu myös se, että osapuolet sitoutuvat yhteisen tavoitteen saavuttamiseen ja tällöin sitoudutaan tekemään yhdessä sovittuja panostuksia ja hoidetaan yhdessä sovittuja osuuksia yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Kumppanuus on myös ymmärrettävä prosessina, jota kuvaa pitkäjänteisyyden piirre. Kumppanuuden voi myös olettaa vahvistuvan toiminnan myötä. Kumppaneina toteutettavien toimintakokonaisuuksien kohdalla voidaan tarvita aktiivisempaa johtamista, jotta joku huolehtii kokonaisuuksista, kehittää aktiivisesti yhteistä toimintaa sekä organisoii toimintaa käytännössä. Vastuunoton varmistamiseksi on tarpeellista luoda vastuurooleja ja nimetä näihin vastuuhenkilöt. (Viirkorpi 2004, 8, 11.)

Vuorovaikutus ja rajapinnat

Vuoropuhelun eli dialogin harjoittelu kuuluu yhteistoiminnallisuuteen ja rakentavaan keskustelukulttuuriin. Dialogin tavoitteina ovat aito vuorovaikutus, kaikkien jäsenten aktiivinen osallistuminen, osallistujien ja perusteltujen näkemysten tasaveroisuus sekä käytännön toimenpiteisiin ja sitoumuksiin eteneminen. Tärkeää on toisen ajatusten syvä kuuntelu sekä omien näkemysten kyseenalaistaminen. Keskusteluun osallistuvat henkilöt voivat tuoda esille myös erilaisia näkemyksiä ja puolustaa niitä. Päätöksenteon pohjaksi pyritään yhdessä löytämään paras mahdollinen näkemys. Dialogi voi auttaa ihmisiä löytämään uusia ajatuksia, joita he eivät olisi välttämättä oivaltaneet yksinään. Dialogi auttaa pääsemään monipuolisempaan ymmärrykseen käsiteltävistä asioista ja ongelmista. Tällainen dialogi mahdollistuu vain ryhmässä, joissa ihmiset ovat tasaveroisia ja luottavat toisiinsa. Yhteisymmärrykseen pääseminen mahdollistaa ongelman ratkaisun sekä kehittää ryhmän jäsenten vuorovaikutustaitoja ja yhteistyösuhteita. (Syvänen ym. 2012, 26.)

Rajapinta viittaa vuorovaikutussuhteisiin eri toimijoiden välillä. Tutkimuskirjallisuudessa rajapinta-käsitettä käytetään tyypillisesti kuvaamaan tilanteita ja vuorovaikutussuhteita, joissa eri toimijat kohtaavat toisensa. Rajapinnoissa on kyse siitä, millä tavoin eri toimijat toimivat suhteessa toisiinsa sekä millä tavoin eri toimijat muodostavat keskinäisiä vuorovaikutussuhteita. Tietoon perustuva rajapinta tarkoittaa sitä,

että ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa vaihtaen, jakaen ja muodostaen tietoa. Sosiaalisuus sisältää puolestaan enemmänkin ihmisten tapoja toimia sekä hahmottaa yhdessä asioita. Rajapinta-ajattelussa korostuu usein erilaisuus, luovuus ja uuden rakentaminen. Eri toimijoilla on toisistaan poikkeavia näkökulmia ja osaamista, joita yhdistämällä voi syntyä uusia näkökulmia ja ratkaisuja. Tapa, jolla rajapinnoilla toimitaan, on erittäin tärkeä asioiden aikaansaamisen näkökulmasta. Riippuen siitä, millä tavoilla vuorovaikutusta käydään, vaikutetaan paljon kykyyn ratkaista asioita. (Stenvall ym. 2014, 16 - 18.) Myös Annaleena Airan yhteistyötä ja verkostoja koskevassa tutkimuksessa todettiin verkostotoimijoiden erilaisuuden olevan haaste yhteistyön onnistumiselle, koska yhteisymmärryksen saavuttaminen ei aina ole helppoa erilaisista taustaoletuksista johtuen. (Aira 2012,142).

Eri toimijoiden kanssa työskennellessä pitäisi osata esittää asiat oikealla tyyllillä, ottaen huomioon kuulijan rooli, esimerkiksi onko hän asiakas vai poliittinen päätöksentekijä. Myönteinen, arvostava ja positiivinen kehittäminen tuottaa huomattavasti parempia tuloksia kuin syyllistävä ja kriittinen kehittäminen. (Jouppila-Kupiainen, Manninen & Kuva 2007, 30 - 31. ;Stenvall ym. 2014, 19 - 21.) Myönteinen ilmapiiri luo turvallisuutta ja mahdollistaa ajattelun ja puhumisen sekä ennen kaikkea oman itsen että muiden aidon kuuntelun. Aito vuorovaikutus, kuuntelu ja yhdessä puhuminen mahdollistavat kehittymisen. (Koskimies, Pyhäjoki & Arnkil 2012, 29.)

Turvallisuutta luovat myös mukavahenkinen, dialogia tukeva tila (mahdollisuus nähdä puhujan kasvot), istumajärjestelyt (kaikki näkevät ja kuulevat toisensa), erilaiset tutustumis- ja lämmittelyharjoitteet, selkeät rakenteet, aikataulut ja niissä pysyminen, koko prosessin ajan asioiden auki puhuminen ja selittäminen, vetäjien avoimuus, läsnäolo ja rehellisyys, kertominen mitä tapahtuu seuraavaksi, palautteen kysyminen sekä tietysti hyvät tarjoilut.(Koskimies ym. 2012, 29.)

Osaava Kunta -tutkimukseen haastatellut korostivat, että vuorovaikutteista kehittämistyötä täytyy tehdä pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti (Stenvall ym. 2014, 46).

Yhteistyöhön voidaan kannustaa esimerkiksi hankkeen avulla, jolloin sen tehtävänä on toimijoiden koolle kutsuminen ja tapahtumien organisointi. Hanke on neutraali toimija luotaessa foorumeita osallistumiselle. Keskustelujen käymisessä tärkeää on

luoda tasavertainen mahdollisuus kaikille osallistua avoimeen vuoropuheluun. (Jouppila-Kupiainen ym. 2007, 29 - 31.)

Arvostava ja rajapintoja ylittävä vuorovaikutus kytkeytyy kumppanuuteen. Sen lähtökohtana on erilaisten näkemysten kuuleminen, kunnioittaminen ja yhteinen keskustelu. (Stenvall ym. 2014, 52.) Airan (2012, 131) mukaan vuorovaikutussuhteiden merkitys toimivalle yhteistyölle on niin suuri, että vuorovaikutussuhteiden näkökulma tulisi huomioida nykyistä paremmin myös yhteistyötutkimuksissa.

Yhteistyön koordinointi

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta (KANE), Kansalaisareena ja Kuntaliitto toteuttivat keväällä 2015 kyselyn kuntien ja kolmannen sektorin välisestä kumppanuudesta. Kuntakyselyyn vastasi 141 kunta-alan hallinnollista johtajaa. Kyselyssä kartoitettiin esimerkiksi onko kunnissa kunnan palkkaamia tai järjestöpuolelta tulevia vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreita. Vastausten perusteella koordinoittoa ei ole vielä kovin yleistä kunnallisessa vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi. Kuntasektorin näkökulmasta tulevaisuuden yhteistyö perustuu kumppanuuteen ja yhteistyöhön, josta huolehtiminen kuuluu sekä kunnille että kolmannelle sektorille. Järjestöjen palveluita tarvitaan kuntien omien palveluiden rinnalle palvelutasoa parantaviksi palveluiksi. (Varis 2015, 3, 10 - 12)

Kumppanuudelle olennaista on osapuolten toiminnan koordinoiminen, sillä kumppanuus ei ole itseohjautuvaa, vaan tarvitaan jonkinasteista ohjausta, jotta osataan suunnata resursseja kohti yhteistä tavoitetta. Yhteistyön koordinointi on noussut esille monissa hankeraporteissa. Ilman tähän osoitettua resurssia on kumppanuuden kehittäminen hankalaa. Koordinaatiovastuu voisi luontevasti sisältyä verkostomaisen ohjaustavan hengessä julkisen sektorin tehtäviin. Julkinen palvelurakenne ja hyvinvointiyhteiskunta eivät pärjää tulevaisuudessa nykyisillä rakenteilla. Järjestöjen merkitys ennaltaehkäisevänä ja yhteisöllisyyttä kasvattavana toimijana on jo kuntapuolella hyvin tiedostettu. Asiakkaiden ja asukkaiden asettaminen toiminnan keskiöön voi helpottaa tämän hankalan yhtälön ratkaisemista. Kuntalaisten näkökulmasta on tärkeää, että omasta lähiympäristöstä löytyy tarvittavat omaa hyvinvointia tukevat palvelut ja mielekäs tekemistä. (Maijanen & Haikara 2014, 13, 66 - 67.)

Haastavaa on saada osallistujien voimavarat tarkoituksen mukaiseen käyttöön yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ellei koordinoinnissa onnistuta, ei saada aikaan tarkoituksenmukaista toiminnallista kokonaisuutta. Kumppanuusjohtaminen on kumppanuuden edistämistä ja kumppaneina toteutettavan toiminnan koordinoimista yhdessä noudattaen sovittuja menettelytapoja. Eri toimijoiden yhteyshenkilöt toimivat linkittäjinä verkoston tiedonkulussa. Tällaisessa yhteistyössä on tyypillistä tarve ja tilannekohtainen kokoontuminen. Jollekin pitää antaa vastuulle mm. koolle kutsuminen, tilanteiden vetäminen ja valmistelu. Useinkaan ei ole tarvetta vahvempaan organisoitumiseen. Verkostomaisen johtamisen hyvänä puolena on joustavuus ja keveys. Riskinä on, että ei voida olla varmoja osapuolien sitoutuvuudesta tehtyihin ratkaisuihin. Siksi verkostokumppanuus edellyttää paljon keskinäisten suhteiden laadulta ja ns. sosiaalisten ohjausvoimien toimivuudelta. Kumppanuusjohtaminen yhteisökontekstissa sisältää esim. aktiivisen vuorovaikutuksen järjestämistä, yhteistyöhön kuuluvien asioiden paneutuvaa työstämistä, osapuolten organisaatiokulttuurien yhteensovittamista, arvojen kirkastamista sekä yhteisten pelisääntöjen käsittelyä. (Viirakorpi 2004, 25, 33.)

RAY:n toimeksiannosta toteutetussa tutkimuksessa järjestöjen yhteistyöstä tuli esille, että vapaaehtoistyön koordinointi laajamittaisemmin vaatii organisaatiota ja palkattua henkilökuntaa (Karttunen ym. 2013, 52). Hyvällä verkostojohtamisella ja koordinoinnilla voidaan vaikuttaa toimijoiden välisen vuorovaikutuksen sujuvuuteen. Verkostojen koordinoinnilla verkostoihin pyritään saamaan uusia toimijoita, aktiiviseen verkostossa jo olevien toimijoiden osallistumista, etsimään keinoja erilaisien tulkintojen, arvojen ja näkökulmien lähentämiseksi ja yhteistyön mahdollistumiseksi sekä tukemaan yhteistyön sujuvuutta yhteisin pelisäännöin. Verkostoitumiseen liittyvä kumppanuuksien hallinta on osa verkostojohtamista. Tärkeää on uudistuvan toiminnan perustan luominen; sellaisen keskustelukulttuurin luominen, jossa voidaan suunnitella tulevaa toimintaa ja rakentavasti arvioida uudistamistarpeita. (Salmela 2005, 82-84.)

4 AIKAISEMPIA KUMPPANUUTEEN JA VERKOSTOMAISEEN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ KEHITTÄMISPROJEKTEJA

Verkostot ovat yksi keskeisimmistä kehittämiskohteista sosiaali- ja terveystalouden parissa. Verkostoitumisen tärkeys on ymmärretty, mutta yhteistyön hyödyntäminen voi silti olla hankalaa. Iso hanke juuri verkostoitumisesta oli Vantaan ja Espoon seuduilla toteutettu Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen –hanke. (Järvensivu ym. 2010, 3-4.)

Harava-projekti oli lastensuojelujärjestöjen ja julkisen sektorin laaja, valtakunnallinen yhteishanke, jota toteutettiin vuosina 2000 - 2004 kolmella pilottialueella: Keski-Suomen ja Varsinais-Suomen maakunnissa sekä Länsi-Pohjan alueella. Hankkeessa tuotettiin yhteistoimintamalleja lasten ja nuorten psykososiaalisiin palveluihin järjestöjen ja kuntien välille. Tavoitteena oli löytää kaupungin ja järjestöjen välille konkreettisia yhteistyömenetelmiä lasten ja nuorten palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Hankkeen aikana todettiin, että järjestöjen ja kuntien toiminnassa ja yhteistyössä on tunnistettuja pulmakohtia: yleisellä tasolla järjestön ja julkissektorin välinen yhteistyö toimii hyvin. Yhteistyössä havaitaan kuitenkin välillä ongelmia, jotka hoitamattomina voivat aiheuttaa keskinäistä kitkaa ja vaikeuttaa yhteistyötä. Harava projektissa todettiin, että järjestöjen tarjoamia palveluja ei tunneta kunnissa. Järjestöjen palvelujen esille saaminen kunnissa on vaikeaa. Tähän on syynä järjestön oma tiedottaminen ja myös vaikeus löytää oikeita tiedotuskanavia kunnissa. Myös kuntien sisäinen informaation kulku vaikeuttaa järjestöjen palvelujen tiedottamista. (Heimo, Oksanen & Pusa 2005, 3, 11 - 12.)

Hämeenlinnan setlementti ry:n vuosina 2005 - 2008 toteuttama Osuma-hanke keskittyi yhteistyön ja verkostoitumisen vahvistamiseen yhdistysten välillä. Siinä todettiin, että yhdessä saadaan alueelle sellaista toimintaa, mitä yksittäinen yhdistys ei pystyisi yksin toteuttamaan. (Laurikainen 2009, 2.)

Ikäosaavat palvelualueet Etelä-Savossa -hankkeessa (2012–2014) ikäihmisten osallisuus ja yhteisöllisyys, eri toimijoiden yhteistyö vapaaehtoistoiminnassa sekä vapaaehtoistoiminnan organisointi olivat keskeisimpiä teemoja. Ikäosaavat palvelualueet Etelä-Savossa -hankkeen tavoitteena oli edistää vapaaehtoistoimintaa tukemaan

ikäihmisten hyvinvointia, aktiivista arkea ja ennaltaehkäistä toimintakyvyn heikkenemistä ja muodostaa kuntiin vapaaehtoistoiminnan yhteistyömalli tukemaan ikäihmisten elämänlaatua ja toimintakykyä. (Ryttläinen-Korhonen 2014, 5-7.)

Ikäosaavat palvelualueet Etelä-Savossa -hankkeessa on edetty pienin askelin. Mikkelin kaupunki ja kolmannen sektorin toimijat ovat tasavertaisia kumppaneita ja huomion arvoista on toiminnan vastavuoroisuus, ”yhdessä tekemisen meininki”, sillä asia on yhteinen. Ikäosaavat palvelualueet Etelä-Savossa -hanke on antanut mahdollisuuden kehittää vapaaehtoistointaan työkaluja. Vapaaehtoistointa voidaan tulevaisuudessa nähdä todellisena voimavarana, osana kunnan palvelukokonaisuutta, joka rikastuttaa ihmisten arkea ja luo osallisuutta yhteiskunnassa. (Mäkitalo-Tulokas 2014, 26.)

MontEri-hankkeen (Monitoimijamallit maaseudun sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi) 2012–2014 tavoitteena oli kehittää järjestöjen, yhdistysten, oppilaitosten, yritysten ja kuntatoimijoiden tuloksellista, avointa ja kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä. Eri sektoreiden välinen yhteistyö on ajankohtainen asia yhteiskunnallisten ongelmien monimutkaistuessa ja toimintaympäristöjen muuttuessa. Kuntakeskeisten toimintamallien sijaan etsitään yhä enemmän monitoimijamalleja, joissa kaikkia käytössä olevia paikallisia voimavaroja ja osaamista hyödynnetään alueen asukkaiden hyvinvoinnin turvaamiseksi. Monitoimijamalleissa palvelujen tarjoajina ovat kuntien lisäksi järjestöt, yhdistykset, yritykset, seurakunta ja oppilaitokset. Palvelujen lisäksi monitoimijamalleissa korostuu myös muu kansalaisten hyvinvointia tukeva toiminta – kuten vapaaehtoistyö, vertaistuki, kansalaisten omaehtoinen toiminta sekä osallisuuden ja toimijuuden tukeminen. (Maijanen & Haikara 2014, 7.)

MontEri-hankkeen aikana tehtiin järjestöyhteistyökysely, josta selvisi että kuntajärjestöyhteistyötä kuin järjestöjen keskinäistä yhteistyötä leimaa sattumanvaraisuus. Kiinnostusta suunnitelmallisemman yhteistyön kehittämiseen on, mutta sen käynnistäminen koetaan hankalaksi. Kysymys onkin, miten yhteistyötä saataisiin kehitettyä niin, että toiminta aidosti hyödyttäisi kaikkia osapuolia. Hankkeen aikana käynnistettiin useita kehittämiskokeiluja, joissa tavoitteena oli saada eri sektoreiden toimijat motivoitumaan yhteistyöstä ja etsimään yhteistyöasetelmia yhteiseksi hyväksi, löy-

tämään toisiaan täydentäviä resursseja ja itselleen sopivia yhteistyökumppaneita. (Maijanen & Haikara 2014, 7-8.)

Kampa-hanke oli Kaste-rahoitteinen hanke, joka toteutettiin 2011 - 2013 kolmella pohjalaisella sosiaali- ja terveystalvialueella. Tavoitteena oli tutkia miten kunta-laisten osallistuminen ja yhteisölliset toimet voivat lisätä hyvinvointia ja siten tukea kuntien sosiaali- ja terveystalvialuja. Yhdessä kansalaisten ja eri yhteistyökumppaneiden kanssa etsittiin ja kehitettiin uudenlaisia menetelmiä, joiden kautta kansalaisosallistuminen voidaan ottaa osaksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen suunnittelua, päätöksentekoa ja toteuttamista. (Matthies & Rantamäki 2013, 7.)

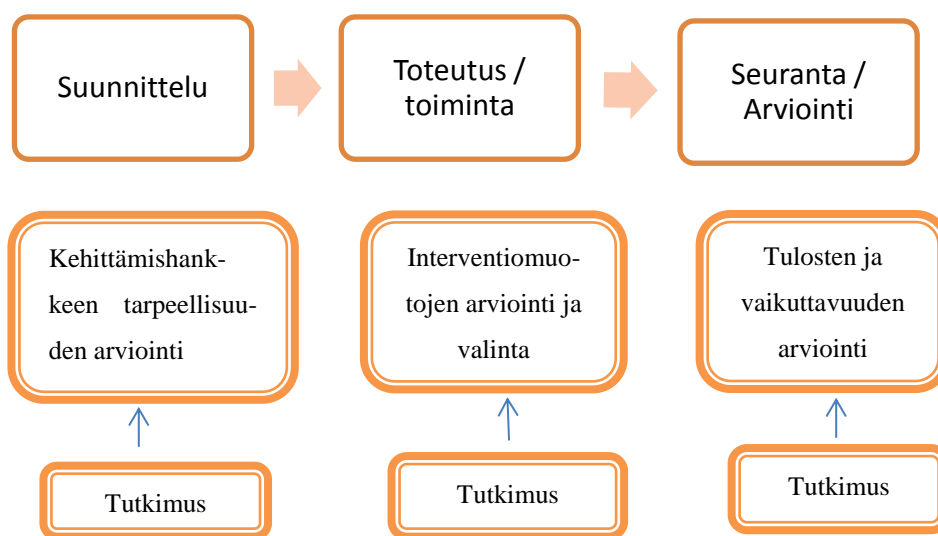
Eri kumppanuushankkeissa on opittu, että pysyvämpi yhteistyörakenne antaisi paremmat lähtökohdat toiminnalle. Kokemukset osoittavat selkeästi, että ehkäisevää toimintaa on hyödyllistä ja tuloksellista ohjata yhdessä järjestöjen ja kaupungin kesken yhteisellä, riittävän vakiintuneella rakenteella. Yhteistyön tarkoitus pitää olla selkeä. Yhteistyörakenteet voivat olla luonteeltaan erilaisia: avoimet laajalle osallistujoukolla yleisempään vuoropuheluun ja toimintaan ja suppeat valikoidulle joukolla tiettyä tehtävää varten. Yhteistyön onnistuminen vaatii koordinoivaa panosta. Yleensä siihen tarvitaan vastuutahoa, jolla on tarvittavaa resurssia sekä vastuunkantaja, jolla on mahdollisuus käyttää koordinaatioon myös aikaa. Rakenteen pitää joustaa, koska järjestötoimijat toimivat pitkälti vapaaehtois pohjalta. On oltava myös hyvä linkittyminen kaupungin hallintoon. (Viirkorpi, 2013a, 97 - 100.)

Sosiaali- ja terveystalvialuissa on nykyisin paljon puhetta osallisuudesta ja osallistumisesta. Sosiaali- ja terveystalvialujen tarve kasvaa koko ajan. Ihmisten kasvavien palvelutarpeiden takana on varsin usein toisen ihmisen tarve, sillä vanhusten keskeisin haaste on yksinäisyys. Myös päihde- ja mielenterveysongelmien kanssa kamppailevat ihmiset tarvitsevat palvelujen lisäksi kannustavia ihmissuhteita ja rakentavaa elämänsisältöä. Kansalaisosallistumisella ja yhteisöllisyydellä ehkäistään ennalta sosiaali- ja terveystalvialujen tarvetta sekä lisätään ihmisten hyvinvointia. Sosiaali- ja terveystalvialuissa on käyttöä kansalaisten osallistumiselle, vaikuttamiselle ja kokemustiedolle. (Matthies 2013a, 11.)

5 TOIMINTATUTKIMUS KEHITTÄMISMENETELMÄNÄ

Kehittämisprojektissa käytettiin kehittämismenetelmänä toimintatutkimusta. Toimintatutkimuksessa yritetään muuttaa vallitsevia käytäntöjä ja tutkittavat otetaan aktiiviksi osallisiksi tutkimukseen mukaan. Menetelmässä olennaista on yhteistyö ja aktiivinen tekeminen tutkimisen ohella. Toimintatutkimuksen tavoitteena on kuvata sekä muuttaa sosiaalista todellisuutta. Muutos voi tapahtua tai olla tapahtumatta. Muutos voi olla myös erilainen kuin mitä alun perin on tavoiteltu. (Kuula 2006a.)

Toimintatutkimus soveltuu parhaiten tilanteeseen, jossa kohteena on ryhmä ja sen toiminta, sillä yhteistyö on yksi keskeinen elementti toimintatutkimuksessa. Siihen osallistuvat ne, joita asia koskee. Yhteistyö ei aina ole ongelmaton, sillä yhteistyössä törmäävät erilaiset ihmiset ja heidän erilaiset tavoitteensa sekä henkilökiemiat, luottamuksen puute ja kenties arvovaltakysymykset. Yhteistyö edellyttää yhteistä tavoitetta, joka kuuluu toimintatutkimukseen oleellisena osana. (Kananen 2014, 11, 15.) Toimintatutkimuksen luonteeseen kuuluu syklisyys. Syklit muodostavat toimintatutkimuksen spiraalin, jonka vaiheet ovat suunnittelu, toiminta, havainnointi sekä arviointi. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2010, 79.) Alla kuvio toimintatutkimuksen vaiheista.

Kuvio 1. Toiminta- kehittämistutkimuksen vaiheet. Kananen (2014, 55) kuviota mukailleen.

Käytännön työelämän ongelmiin voidaan etsiä ratkaisuja tieteellisin menetelmin. Vastaus ongelmaan ei vielä riitä ongelman ratkaisuun, sillä ongelma on poistettava. Perinteinen tutkimus jää toteavalle tasolle eikä pyri muutokseen kuten toimintatutkimus. Toimintatutkimus voidaan pilkkoa eri vaiheisiin, mikä helpottaa prosessin läpiviemistä sekä myös opinnäytetyön kirjoittamista. (Kananen 2014, 56.)

5.1 Tutkijan rooli toimintatutkimuksessa

Toimintatutkimus on interventioon perustuva, käytännönläheinen, osallistuva, reflektiivinen ja sosiaalinen prosessi. Tutkimuksella tavoitellaan käytännön hyötyä muillekin kuin tutkijalle itselleen. Tutkija aktivoi ja kehittää toimintaa. Hän tekee huomioita ja pyrkii edistämään vuoropuhelua, jonka avulla kaikkien toimijoiden näkemykset otetaan huomioon. (Heikkinen 2010, 27-30.) Toimintatutkimuksessa sosiaaliset taidot ovat avainasemassa, sillä siinä ollaan tekemisissä ihmisten kanssa. Ihmisten hyväksynnän ja luottamuksen saamiseen menee aikaa, sillä kyse on erilaisten ihmisten kohtaamisesta. (Kananen 2014, 67.) Toimintatutkimuksen tekemisessä vaaditaan samankaltaisia taitoja kuin Palvelutorin palveluneuvojalta hänen tehdessään yhteistyötä monien erilaisten ihmisten kanssa.

Toimintatutkimuksessa tutkija on itse mukana kehittämiskohteen toiminnassa. Toiminta, tutkimus ja muutos toteutuvat yhtäaikaaisesti. (Kananen 2012, 41.) Toimintatutkimus tavoittelee käytännön hyötyä, käyttökelpoista tietoa. Tutkija osallistuu tutkimansa toimintaan tehden tutkimuskohteeseensa tarkoitukselliseen muutokseen tähtäävän intervention. Toimintatutkimuksessa tutkija on aktiivinen vaikuttaja ja toimija. Toimintatutkimus tulkitsee kuvattavaa kohdetta sisältä päin. Tutkija käynnistää muutoksen ja rohkaisee ihmisiä tarttumaan asioihin. Toimintatutkija käyttää omia havaintojaan tutkimusmateriaalina muun tutkimusaineiston sijasta tai lisäksi. Ratkaisuja pyritään ymmärtämään ihmisten päämäärien kautta. (Heikkinen 2010, 19 - 21.) Toimintatutkimus kohdistuu yksittäiseen tapaukseen ja tulokset pitävät paikkansa vain tässä tapauksessa. Toimintatutkimus ei pyri yleistämiseen kuten perinteinen tutkimus. (Kananen 2014, 11 - 12.)

Toimintatutkimuksen tekijältä vaaditaan tutkimuksellisten seikkojen lisäksi tietoja myös ryhmäkäyttäytymisestä. Toimintatutkimuksen tekijältä vaaditaan sosiaalisia taitoja. Varsinkin ulkopuolelta tulevan tutkijan mukaanpääsy vaatii yhteisön jäsenten suostumuksen, muutenkin kuin pelkän muodollisen tutkimusluvan perusteella. Tietoa tarvitsee olla myös kehitettävästä kohteesta, vaikka toimintatutkimuksen onnistumisen edellytys onkin asioiden löytyminen ja kehittäminen ilmiön toimijoiden kautta. (Kananen 2014, 67.) Aito kuuntelu, tilan antaminen kaikille ja toisten kunnioitus kuuluvat ryhmässä työskentelyn taitoihin.

Toimintatutkimuksen tekijä toimii ryhmässä myös koordinoijana pitäen esimerkiksi huolta aikatauluista, lupauksen pitämisestä ja huolehtien, että jokainen ryhmän jäsen ottaa kantaa ja osallistuu toimintaan (Kananen 2014, 68). Tämän kehittämisprojektin vetäjä huolehti myös muun muassa ryhmän koollekutsumisesta, asialistan läpikäynnistä aikatauluja noudattaen, muistioiden kirjoittamisesta ja sovittujen asioiden toteutumisen varmistamisesta. Tärkeää on huolehtia myös siitä, ettei kukaan vie liian suurta huomiota toisten kustannuksella.

5.2 Toimintatutkimuksessa käytettävät työmenetelmät

Kehittämisprojektissa käytettiin erilaisia kehittämistoiminnan työmenetelmiä, jotka sopivat työskentelyyn verkostojen kanssa. Kohderyhmään kuului raumalaisten yhdistysten edustajia, jotka ovat suurelta osin jo itsekin ikäihmisiä. Tapaamisissa käytettiin ryhmätyöhön soveltuvia menetelmiä, jotta kaikki osallistujat tulivat kuulluksi. Toimintatutkimuksen vetäjän tehtävänä onkin tarjota kehittämistä edistäviä työvälineitä ja edistää ryhmän toimintaa (Kananen 2014, 69).

Toimintatutkimus on lähes aina monimenetelmäinen eli siinä käytetään useampaa tiedonkeruu- ja analyysimenetelmää. Toimintatutkimus luetaan kuuluvaksi laadulliseen tutkimukseen. Tutkimusotteet jaetaan laadulliseen ja määrälliseen. Määrällisessä tutkimuksessa työvälineinä ovat muun muassa kyselyt, kun taas laadulliseen tutkimukseen liittyy suora kontakti tutkittavan ja tutkijan välillä. Toimintatutkimukseen liittyy aina havainnointi tiedonkeruumenetelmänä. Menetelmä voi kuitenkin olla käytössä ongelmallinen, koska tutkija on toimintatutkimuksessa itse toimijana, joten

hänen tiedonkerääjäroolinsa voi olla hankala toteuttaa. Havainnointi voi olla suoraa, jolloin tutkija seuraa tapahtumia paikan päällä, niin että muut toimijat voivat havaita havainnoinnin. Epäsuorassa havainnoinnissa havainnoitavat eivät taas ole tietoisia havainnoijasta. Havainnoinnin apuna voi olla esim. lomake (Liite 2). Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija itse osallistuu yleensä toimintaan. Havainnoinnin työkaluina käytetään usein myös päiväkirjaa. Sen käytön on kuitenkin oltava systemaattista, jos sitä käytetään havainnoinnin apuvälineenä. Yksi havainnoinnin apuväline on myös erilaiset muistiinpanot. (Kananen 2014, 20 - 29, 58, 80 - 85.)

Tässä kehittämisprojektissa tutkija meni ilmiön ja ihmisten pariin toimimaan heidän kanssaan ja havainnoimaan tapahtumia. Kolmannen sektorin toimijoille järjestettiin yhteisiä tapaamisia yhteistyömuotojen miettimiseksi. Ensimmäisessä tapaamisessa osallistujille tehtiin alkukartoituskysely, jolla selvitettiin yhdistysten perustehtävää ja sen hetkisiä yhteistyön käytäntöjä toisten yhdistysten kanssa (Liite 3).

Toimintatutkijan tulee pyrkiä siihen, että ryhmän jäsenet ovat enemmän äänessä kuin hän. Vetäjä toimii kannustajana ja kuuntelijana. (Kananen 2014, 67.) Kehittämisprojektissa yhteistyömuotojen ideoinnissa käytettiin innostorm-menetelmää. Pystyäksemme keksimään uutta meidän pitää laajentaa ajatteluamme tavallisuuden ulkopuolelle. Innovaatiot syntyvät luovuudesta, kyvystä ymmärtää ihmisten tulevia tarpeita. Se auttaa löytämään ideoita perinteisen rutiiniajattelun ulkopuolelta. Menetelmä jakautuu selkeisiin vaiheisiin. Innostormissa syntyy uuden idea lisäksi myös menetelmä idean toteuttamiseksi. Se tarjoaa siis ratkaisun lisäksi menetelmän ja suunnitelman sen toteuttamiseen. (Solatie & Mäkeläinen 2013, 80 - 81, 86-88.) Menetelmä antaa myös mahdollisuuden kaikkien sanoa mielipiteensä. Tilaisuudessa kerättiin myös palautetta tekijän laatiman kyselyn avulla (liite 4), jotta varmistettiin kaikkien mahdollisuus kertoa mielipiteensä ja samalla tutkija sai palautetta toiminnastaan, jotta voi tarvittaessa muuttaa toimintatapoja.

Kyselyt tehtiin ja analysoitiin Webropol-ohjelmistolla. Kyselyissä oli sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Analysointi suoritettiin Webropol-ohjelmalla ja analysoinnissa käytettiin lähinnä yksiulotteisia jakaumia. Tapaamisissa tehtiin myös muistiinpanoja, pyydettiin palautetta kehittämisprojektin tekijän toiminnasta ja käytiin keskustelua eri toimijoiden kanssa. Tapaamisista tehtiin muistiot, jotka jaettiin

kohderyhmälle tapaamisten jälkeen, näin varmistettiin tiedon kulku. Toimintamalli suunniteltiin kirjallisuuden perusteella eri hankkeissa ja tutkimuksissa hyväksi koettuja käytäntöjä yhdistäen. Kehittämisprojektissa oli siis sekä laadullisia että määrällisiä tutkimusotteita.

6 KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJOIDEN KERÄÄMINEN YHTEEN KUMPPANUUSYHTEISTYÖVERKOSTOKSI

Kumppanuutta voidaan lähteä rakentamaan puhtaalta pöydältä, kartoittamalla aluksi potentiaaliset kumppanit ja arvioimalla, keiden kanssa kumppanuutta lähdetään rakentamaan. Oikeiden kumppaneiden valinta on tärkeää kumppanuuden onnistumiselle. Kumppanuuden kehittämisprosessin jokainen vaihe ja toimenpide kehittää luottamusta ja sitoutumista parhaiten silloin, kun se toteutetaan yhteistyössä. Kaikkien ei tarvitse ottaa aina samanlaista tai yhtä vahvaa vastuuta kumppanuudesta. Välillä on esimerkiksi tarpeen, että tietty toimija ottaa aktiivisemmin vastuuta kumppanuuden kehittämisestä, mutta välillä voi olla tarpeen keskittyä enemmän hyvän dialogin ja henkilöiden välisten suhteiden hoitamiseen. Myös kumppanuuden tulokset eli innovatiiviset ratkaisut ovat paitsi tulos hyvästä kumppanuudesta, myös syötteitä hyvän kumppanuuden syventämiseksi jatkossa. (Järvensivu 2012, 19.)

Kehittämisprojektin kohderyhmän kartoitus

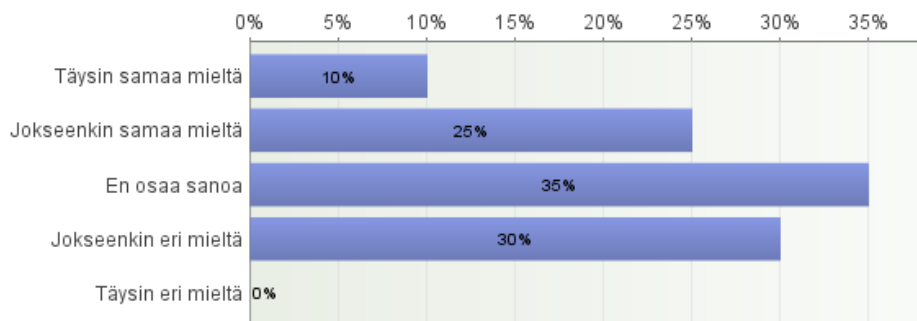
Raumalla on paljon yhdistyksiä. Kehittämisprojektin kohderyhmää kartoitettiin eri menetelmillä. Raumalla toimivia yhdistyksiä kartoitettiin tekemällä haku patentti- ja rekisterihallitukseen, yhdistysnettiin. Aktiivisia yhdistyksiä etsittiin kaupungin sosiaali- ja terveystalveluiden hallinnosta saaduilla listoilla kaupungin järjestöavustusta saaneista yhdistystoimijoista. Myös kaupungin ilmaisjakelulehden yhdistyspalsta toimi tiedonlähteenä. Tietoa löytyi myös käyttämällä internetin tiedonhakuohjelmaa googlea.

Kehittämisprojektin tarpeellisuuden arviointi

Palvelutori hankkeen tiimoilta tehtiin Raumalla kysely ja alkukartoitus (Liite 3) yhdistystoimijoille Rauman seurakunnan ja Palvelutorihankkeen yhteisessä yhdistyksille järjestämässä tilaisuudessa marraskuussa 2014. Tilaisuuteen kutsuttiin yhdistystoimijoita lehdessä olleella avoimella kutsulla. Kyselyssä kartoitettiin yhdistyksen perustehtävää, toiminnan laatua ja yhteistyön määrää eri tahojen kanssa. Tietoa halettiin myös yhdistysten yhteistyöhalukkuudesta eri yhdistysten, kaupungin ja Palvelutorin kanssa. Alkukartoituskyselyssä käytettiin osin samantapaisia kysymyksiä kuin Sanni Mäkelä käytti tutkiessaan yhdistysten ja kuntien välistä yhteistyötä Satakunnassa. Kysymysten käyttämiseen ja muokkaamiseen tässä alkukartoituskyselyssä saatiin lupa Sanni Mäkelältä sähköpostitse.

Rauman seurakunnan ja Palvelutorihankkeen yhteisessä yhdistyksille järjestämässä tilaisuudessa oli 31 eri yhdistyksen edustus, kyselyyn vastasi 20 eri yhdistyksen edustajaa. Vastausprosentti oli 64 %. Siinä kysyttiin muun muassa yhdistysten välisestä yhteistyöstä. Eri yhdistysten edustajista 84 prosenttia vastasi yhteistyötä olevan, lähinnä se ilmenee yhteiskuljetusten järjestämisenä, yhteismyyjäisinä, esittäytymisenä ja kahdenkeskisinä infotilaisuuksina. Vastausten perusteella yhteistyö on useimmiten kahdenkeskisiä tapaamisia ja vierailuja toisien yhdistysten tilaisuuksissa. Kyselyn perusteella voidaan ajatella, että nykyiseen yhteistyön määrään ja laatuun ei olla aivan tyytyväisiä. Tämä ilmenee alla olevan kysymyksen vastauksista.

Yhteistyö eri yhdistysten välillä Raumalla on toimivaa. (n = 20)

Kuvio 2. Yhdistysten mielipide yhdistysten välisen yhteistyön toimivuudesta Raumalla

Kyselyssä tiedusteltiin myös yhteistyöstä kaupungin kanssa. Vastauksissa korostui kokoontumistilojen saaminen kaupungilta, sopeutumisvalmennuksen järjestäminen, asiantuntijaluennot sekä kaupungin rahallinen toiminta-avustus.

- *Ei muuta kuin esim. monistusapua.*
- *Tapahtumat ja muu virkistys ja sopeutumisvalmennus sairastuneille on yhdistysvetoista. Sen järjestää yhdistys ja maksaa kaupunki.*
- *Yhdistyksen edustaja on Ikäneuvoston jäsenenä. Tilaisuuksissamme on ollut asiantuntija infoja ja tietoa vanhushpalveluista, sosiaali- ja terveystilaisuuksista ja oikeusturvasta.*
- *Kyliä neuvottelukunta, Linnavuoren ulkoilutus vuorot, meiltä on käynyt pari hlöä tämän syksyn aikana ulkoiluttamassa kerran viikossa Linnavuorella.*

Yhtenä avoimena kysymyksenä oli, minkälaisissa asioissa yhdistys kaipaisi yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa. Vastauksissa ehdotettiin yhteisiä virkistystilaisuuksien pitämisiä ikäihmisille. Yhteisiä linjauksia yhteistyöhön myös toivottiin, osan kanssa yhteistyö sujuu ja toisien kanssa ei. Toivottiin myös yhteistyötä isompien asioiden järjestämiseksi yhdessä. Yhdistykset kaipasivat myös yhteisiä foorumeja, infoa kaupungilta eri asioista. Alla suoria lainauksia vastauksista alkukartoituskyselyn kysymykseen minkälaisissa asioissa yhdistys kaipaisi yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa.

- *Yhdistykset voisivat avustaa toisiaan esim. keräyksissä ja järjestämällä yhdessä virkistystilaisuuksia ikäihmisille.*
- *Toiminnallista. Porukalla voisi saada isompia ja toimivia juttuja aikaiseksi. Tiedon välitystä.*
- *Erialaisten tilaisuuksien ja tapahtumien järjestelyssä*

Toimintatutkimus lähtee liikkeelle tilanteen kartoituksesta ja ongelman määrittelystä ja niihin on hyvä varata riittävästi aikaa (Kananen 2014, 35). Tässä kehittämissuunnitelmassa alkukartoitusta tehtiin yhteistyön määräästä ja toiveista. Toimintatutkimuksessa intervention tarpeellisuus perustellaan aikaisemmilla tutkimustuloksilla (Kananen 2014, 57). Alkukartoituskyselyn tulosten perusteella voi päätellä, että halukkuutta yhteistyöhön olisi, mutta tähän mennessä ei ole ollut mitään suunnitellumpaa yhteistoimintaa vaan yhteistyö on toiminut lähinnä kahden yhdistyksen välisinä suhteina. Yhteiset foorumit yhteistyön herättelylle ja suunnittelulle ovat puuttuneet. Myös

Sanni Mäkelän (2014, 68) selvityksessä kävi ilmi yhdistysten yhteistyötä estävänä tekijänä suunnitelmallisuuden sekä yhteishenkilön puuttuminen.

Interventiomuotojen valinta

Toimintatutkimuksessa edetään ongelman määrittelyn jälkeen ratkaisun esitykseen. Interventio kohdistetaan niihin tekijöihin, joilla haluttu muutos saadaan aikaiseksi (Kananen 2014, 34, 58.) Tässä kehittämissuunnitelmassa kutsuttiin alkukartoituksen jälkeen yhdistystoimijoita yhteistyöpalaveriin yhteistyömuotojen miettimiseksi. Tavoitteena oli saada eri yhdistyksiä toimimaan enemmän yhteistyössä saman päämäärän hyväksi. Päämääränä on raumalaisten kotona asuvien ikäihmisten hyvinvointi ja palveluiden kehittäminen. Kutsuun vastasi 53 yhdistystoimijaa. Edustettuna oli 32 eri yhdistystä. Yhteistyöpalaveri pidettiin heidän omalla maaperällään, Rauman Järjestö-talolla 21.1.2015.

On tärkeää kiinnittää huomiota, kuinka kohderyhmän kanssa toimitaan, jotta saadaan haluttu tulos aikaiseksi. Riippuen siitä, millä tavoilla vuorovaikutusta käydään, vaikutetaan paljon kykyyn ratkaista asioita. (Stenvall ym. 2014, 18.) Tässä kehittämissuunnitelmassa käytettiin innostorm-menetelmää keinona suunnitella yhteistyössä mahdollista tulevaa yhteistoimintaa eli se oli tämän kehittämissuunnitelman ratkaisun kokeiluna ja toimintana. Innostorm-menetelmän käyttö ideoinnin apuvälineenä antaa kaikille mahdollisuuden osallistua suunnitteluun. Menetelmä painottaa myös rentoutta ja arjen rutiineista irti päästämistä (Solatie & Mäkeläinen 2013, 86 - 88). Se luo myönteistä ilmapiiriä, jonka on todettu tuottavan parempia tuloksia kuin kriittinen kehittäminen (Jouppila-Kupiainen ym. 2007, 30 - 31).

Innostorm menetelmän käyttö yhteistyöpalaverissa

Menetelmä käynnistyy virittäytymisellä. Sen avulla irtaudutaan arjen mietteistä. Uuden luomiseen ei pääse kiinni, jos mieli on täynnä arjen rutiineja. (Solatie & Mäkeläinen 2013, 91.) Yhteistyöpalaverissa innostorm menetelmää käytettiin 5-6 osallistujan ryhmissä. Pyrkimyksenä oli saavuttaa rento tunnelma ja mukava mielentila ideointia varten. Palaverissa tehtiin Solatien ja Mäkeläisen (2013, 91) kirjassaan mainitsema viikonpäiväharjoitus. Siinä viikonpäivät lausutaan ääneen niin nopeasti

kuin mahdollista, tämän jälkeen vielä nopeammin. Sitten tehdään vielä uusi kierros, mutta nyt aakkosjärjestyksessä. Harjoitus sai hymyn monien huulille.

Mihin uusia ideoita tarvitaan? Mikä asia halutaan ratkaista? Asiaa pohdittiin powerpointilla olleiden kysymyksien avulla: mikä on asia, johon halutaan ratkaisua? Asiaa käsiteltiin yleisellä keskustelulla, puheenvuoroa pyytämällä. Erään eläkeläisyhdistyksen edustaja mietti, mikä on raumalaisten ikäihmisten tarve. Hänen mielestään siihen meidän pitää pyrkiä vastaamaan. Yhteistyöpalaveri oli yhteistyön alkua, toisiin tutustumista, verkostoitumista ja kumppanuuden tunnustelua. Pyrkimyksenä oli viritellä pidempikestoista yhteistyötä.

Kehittämiprojektissa tehdyn alkukartoituskyselyn perusteella yhteistyö eri yhdistysten kesken on aikaisemmin rajoittunut lähinnä kesäisiin vierailuihin toisten tapaamisissa tai yhteistyö on ollut ”kahdenkauppaa”. Halua yhteistyöhön kuitenkin kyselyn mukaan tuntui olevan. Kaupungin näkökulmasta asiaa katsellen, yhdistyksissä näkyy valtava voimavara, joka olisi hienoa saada yhdistettyä yhteisen hyvän eduksi. Yhteistyöllä voidaan saada aikaan paljon, kunhan eri toimijat motivoituvat ja näkevät asian tärkeyden.

On hyvä miettiä, miksi asia halutaan ratkaista. Mitä toiveita taustalla on? Mitä halutaan saavuttaa? (Solatie & Mäkeläinen 2013, 94.) Tutkija pyrki tuomaan keskusteluun eri näkökulmia kuten yhteistyön hyötyjä eri tahoille sekä näkyvyyden lisääntymistä. Osallistujia pyydettiin listaamaan pienryhmissä myös omat motivaationsa yhteistyöhön, miksi he ovat tulleet paikalle, mitä hyötyjä he itse näkevät toiminnalla. Selkeästi tuli esille myös yhdistysten omat henkilökohtaiset motiivit yhteistyöhön kuten näkyvyys, vanheneva jäsenistö, pienien yhdistysten tuntemattomuus ja uusien jäsenien saaminen. Monilta tuli myös selkeästi esiin heikoimmassa asemassa olevien auttaminen. Muutama oli hieman skeptinenkin: eri tapahtumiin tulee aina samat aktiiviset eläkeläiset. Miten saada eri toimintoihin osallisiksi ne, jotka eivät käy missään? Onneksi joukossa on myös yhdistyksiä, jotka tekevät töitä juuri heidän löytämiseksi. Yhteistyöllä saadaan siinäkin enemmän aikaiseksi.

Innostorm menetelmässä yhteisen tavoitteen ja päämäärän löytämiseksi käydään läpi kaikki asiaan liittyvä tieto. Mitkä tekijät liittyvät haasteeseen? (Solatie & Mäkeläinen

2013, 96.) Yhteistyöpalaverissa nousi esiin pieniä ideoita, joihin koettiin tarvittavan muutosta esim. ikäihmisten ATK-opetus, kuljetuspalvelut, osa tilaisuuksista suunnattu vain jäsenille, eli kaikki sosiaalinen toiminta ei olekaan kaikille avointa.

Innostormissa luodaan ideoita, eikä ole väliä ovatko ne huonoja vai hyviä. Mitä vilimpiä ideat ovat, sen parempi, se luo avointa ilmapiiriä. Tarvitaan myös hassuja ideoita. (Solatie & Mäkeläinen 2013, 99.) Aikaa suunnitteluun ja ideointiin annettiin 15 minuuttia. Ideointi tapahtui pienryhmissä yhteisille papereille. Kun aika oli täynnä, jokainen ryhmä kertoi ideansa kaikille muille. Sihteeri kirjasi ylös, mitä ehdotuksia tuli. Ehdotuksina tuli: yhdistysten tapahtumien yhteismarkkinointi kaikille, ei vain jäsenille, kerhoiltoja ikäihmisille eri puolilla kaupunkia, vanhusmarssi, sähköisten palveluiden opetusta, bussireitit markettien kautta, terveystioski, laskujenmaksuneuvonta, yhdistysten vapaat seuramatkat, ystäväkummit, messut, joissa esitellään yhdistysten palveluita, ota ystäväsi mukaan -kampanja, ulkoilupäivä sekä tekstiviestipalvelu ikäihmisille eri palveluista.

Kun ideoita on riittävästi, aletaan karsia ja yhdistellä niitä. Tavoitteena on löytää yksi tai muutama sellainen idea, joka ratkaisee ongelman uudella ja erilaisella tavalla. Kunkin idean saamat pisteet lasketaan yhteen ja eniten pisteitä saanut voittaa. (Solatie & Mäkeläinen 2013, 102.) Eniten kannatusta sai ikäihmisten messujen järjestäminen. Siellä olisi eri yhdistykset esittelemässä toimintaansa ja kaupungin eri palveluiden esittelyä. Messut tuntuivat hyvältä idealta ensimmäiseksi yhteiseksi toiminnaksi yhteistyön herättelynkin kannalta.

Yhdessä sovittiin messuajankohta ja seuraava tapaamisaika, jolloin asiaa pohditaan paremmin. Yhdistysten kanssa työskentelyssä pitää olla aina aikaa, jotta yhdistyksen edustaja voi esitellä asian heidän kokouksissaan, jossa päätetään lähteekö yhdistys toimintaan mukaan. Sitovaa ilmoittautumista messuille osallistumiseen ei tässä palaverissa kukaan voinut antaa, mutta seuraavassa suunnittelupalaverissa varma osallistumisvastaus tuli jo 18: lta yhdistykseltä. Tilaisuudessa läpikäytyt asiat kirjattiin muistioksi ja lähetettiin sähköpostitse kaikille yhteystietonsa antaneille mukanaolijoille.

Havainnointia, palautetta ja arviointia yhteistyöpalaverista

Palaveri pidettiin yhdistysten kotikentällä eli Rauman Järjestötalolla. Tila oli avoin ja pöydät muokattavissa dialogiin sopivaksi. Osallistujia saapui runsaasti, ja he edustivat lähinnä sosiaali- ja terveysalan että eläkeläisyhdistyksiä. Monet osallistujat saapuivat pareittain edustaen samaa yhdistystä. Istumaan asettauduttiin tyhjiin pöytiin, niin kauan kuin se oli mahdollista. Tilaisuudessa sai puheenvuoron viittaamalla ja muutamia puheenvuoroja käytettiin. Monella oli omat muistiinpanovälineet mukana ja he tekivät muistiinpanoja. Pienryhmäkeskusteluiden (Innostorm) jälkeen jokainen ryhmä sai kertoa ajatuksensa toisille ja päätöksiä jatkosta tehtiin äänestämällä. Jälkeenpäin tuli ilmi, että yhden pienryhmän koko tilan ja ajan oli käyttänyt yksi henkilö ja muut olivat tähän pettyneitä, koska heilläkin olisi ollut ideoita, eivät kuitenkaan siinä tilanteessa saaneet kunnolla puheenvuoroa. Kehittämiprojektin tekijä ei tätä huomannut, vaikka seurasi ryhmiä ulkopuolelta havainnoiden.

Tilaisuudesta tehdyissä muistiinpanoissa luki, että palaveriin olisi pitänyt varata hieman enemmän aikaa. Aikaa oli kaksi tuntia ja se loppui hieman kesken. Osa alkoi jo lähteä pois ajan täytyttyä ja asioita oli vielä kesken. Tästä tutkija sai myös palautetta osallistujilta; osa koki, että tilaisuudelta puuttui jämäkkä lopetus. Haastavaa oli myös pitää huolta, että kaikki saivat tilaisuudessa mahdollisuuden ajatuksiensa kertomiseen. Osanottajia oli niin runsaasti, että pienryhmätyöskentely valittiin yhdeksi menetelmäksi, näin yritettiin tehdä tilanne sellaiseksi, että kaikilla olisi mahdollisuus ajatustensa kertomiseen. Vapaamuotoinen keskustelu ja avoin vuorovaikutus onnistuu ehkä paremmin hieman pienemmän ryhmän kanssa. Isossa ryhmässä havainnointi oli haastavaa, kuten Kananenkin (2014, 80) toimintatutkimusta käsittelevässä teoksessa toteaa. Tutkija oli niin tiiviisti mukana tilaisuuden toiminnassa ja osin harjaantumatonkin toimimaan tutkijan roolissa.

Palautekysely

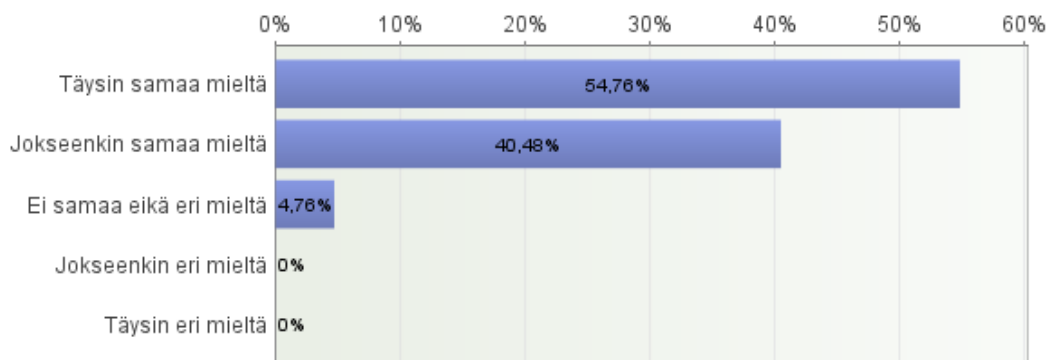
Tilaisuudessa toteutettiin kehittämiprojektin tekijän laatima webropolpohjainen palautekysely, jossa kysyttiin osallistujien ajatuksia yhteistyöstä ja tilaisuuden herättämistä tunnelmista. Osallistujia tilaisuudessa oli 53 ja kyselyyn vastasi 42 henkilöä.

Vastausprosentiksi tuli 79 %. Palautekysely päätti toimintatutkimuksen ensimmäisen syklin ja sen antamia tuloksia käytettiin reflektiivisesti oppimistarkoituksessa yhteistoiminnan arvioinnissa. (Liite 4)

Kun tarkoituksena on verkostoituminen ja kumppanuus, on kirjallisuuden mukaan tärkeää kiinnittää huomiota dialogiseen työskentelyyn (Maijanen & Haikara 2014, 62) sekä yhteiseen päätöksentekoon ja tavoitteeseen yhteistyölle (Viirkorpi 2004, 19). Vastaajilta kysyttiin heidän kokemuksiaan kuulluksi tulemisesta, ilmapiiristä ja heidän tyytyväisyydestään innostorm menetelmällä valittuun yhteiseen toimintaan. Samassa kyselyssä kysyttiin myös osallistujien suostumusta siihen, että yhdistysyhteistyön prosessista tehdään tutkijan koulun käyntiin liittyvä kehittämisprojekti.

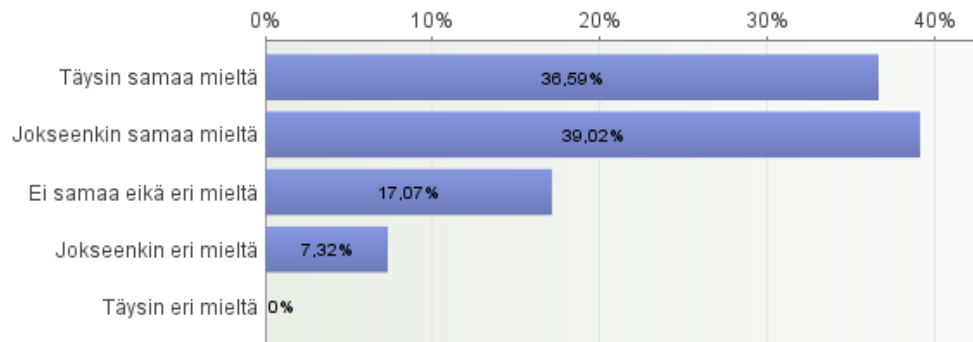
Tilaisuus oli kyselyyn vastaajien mielestä avoin, liki 95 prosenttia vastaajista (n=42) oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Ryhmätyöskentelyn tuloksiin puolestaan oli tyytyväinen tai jokseenkin tyytyväinen 75 prosenttia vastaajista (n= 41).

Ilmapiiri oli avoin. (n = 42)

Kuvio 3. Yhdistystoimijoiden mielipide tilaisuuden ilmapiiristä

Olen tyytyväinen ryhmätyöskentelyn tuloksiin. (n = 41)

Kuvio 4. Yhdistystoimijoiden tyytyväisyys ryhmätyöskentelyn tuloksiin

Järjestöyhteistyötä ei ole Suomessa juurikaan tutkittu (Karttunen ym. 2013, 16). Mutta Pessin ja Oravasaaren (2010, 53) tekemä tutkimus kertoo paikallisen yhteistyön olevan usein hyvinkin epävirallista, kuitenkin vapaaehtoistoiminnan tunnettuuden ja näkyvyyden lisääminen ja tiedonvaihto ovat tutkimuksen mukaan paikallisesti ilmeviä yhteistyön muotoja. Yhdistystoiminnan näkyvyyden tarve nousi esiin myös tämän kehittämisprojektin aikana. Näkyvyyden saaminen raumalaisille yhdistystoimijoille tuli eri keskusteluissa selvästi esille raumalaisten yhdistysten tarpeena. Siksi messujen järjestäminen yhdessä tuntuikin hyvältä idealta.

7 IKÄIHMISSILLE TARJOTTAVAN TOIMINNAN SUUNNITTELU YHTEISTYÖSSÄ KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJOIDEN KANSSA

Järjestötalolla pidetyn yhteistyöpalaverin tuloksena päätettiin järjestää Ikäihmisten Messut. Ensimmäinen messujen suunnittelupalaveri pidettiin 2.2.2015 Rauman Kansalaisopistolla. Järjestötalolla ollut tilaisuus oli aika iso (paikalla oli yli 50 henkilöä) ja oli haastavaa lyhyessä ajassa varmistaa kaikkien tasapuolinen mahdollisuus osallistua keskusteluun. Siksi sovittiin, että eri yhdistyksistä messujen suunnitteluryhmään osallistuu yksi henkilö, jotta saadaan varmistettua kaikkien osallistujien mahdollisuus ottaa osaa tasapuolisesti suunnitteluun. Paikalla oli 24 henkilöä. Suunnitte-

lupalaverissa sovittiin yhteisesti, mitä messuilla olisi yhdistysten lisäksi esillä ja minkälaista ohjelmaa yhdistykset halusivat messuille. Palaverissa sovittiin myös, mitkä olisivat kunkin vastuualueet messujen järjestämisessä. Tapaamisesta kirjoitettiin muistio, joka lähetettiin kaikille mukana olleille.

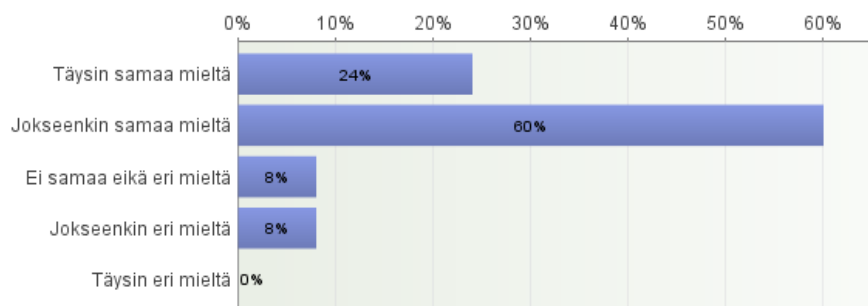
Toinen suunnittelupalaveri Kansalaisopistolla oli 23.2.2015. Paikalla oli kaikki samat osallistujat kuin edelliskerrallakin. Tässä palaverissa varmistettiin, että kaikki oli hoidettu, mitä edelliskerralla oli sovittu.

Messut pidettiin 25.3.2015. Paikalla oli 32 eri yhdistystä esittelemässä toimintaansa sekä muutamia yrityksiä. Kevyempänä ohjelmana pitkin päivää oli eri yhdistysten järjestämiä esityksiä kuten ensiapuesitys Suomen Punaisen Ristin Rauman osaston toimesta ja yhdistysten kuorojen esityksiä. Messuilla oli myös esimerkiksi Pelastuslaitoksen luento ikäihmisten kodin turvallisuudesta. Liitteenä on messujen lehti-ilmoituksesta kopio. (Liite 5) Ikäihmisten messujen suunnittelu ja toteutus kuului kehittämisprojektiin ja tarkoituksena oli herätellä yhdistysyhteistyötä, tutustua toisiin ja samalla järjestää yhteistyössä raumalaisille ikäihmisille tarjottavaa toimintaa.

Messukysely

Messuilla toteutettiin kävijöille kysely, johon vastasi 125 henkilöä. Kyselyllä tahdottiin kartoittaa ikäihmisten mielipiteitä esimerkiksi eri palveluiden löytämisestä, yksityisten palveluntuottajien käytöstä, yhdistystoiminnan tietämyksestä. Kyselyyn vastaajista 77 prosenttia oli naisia. Vastaajista valtaosa (81 %) (n=125) oli yli 65 -vuotiaita. Kyselyssä oli väittämä, että Raumalla löytää helposti tietoa tarvitsemistaan palveluista. Vastaajista 84 prosenttia (n=125) oli asiassa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kyselyssä oli myös väittämä, että Raumalla löytää helposti tietoa eri yhdistysten toiminnasta. Vastaajista 84 % (n=125) oli tässä asiassa täysin tai jokseenkin samaa mieltä (alla kuvio). Vastaajilta kysyttiin ovatko he aktiivisesti mukana jonkun yhdistyksen toiminnassa? Vastaajista lähes 75 % (n=125) vastasi tähän kyllä. Korkea kyllä-vastausten määrä tähän kysymykseen ei yllättänyt, sillä paikalla oli varmasti paljon yhdistysaktiiveja, koska kyseessä oli heidän järjestämänsä messut. Kyselyllä haluttiin saada tietoa yhdistysten tarjoamien palveluiden käytön yleisyydestä. Vastaajista 74 % (n=125) kertoi käyttäneensä yhdistyksien palveluja. (Liite 6.)

Raumalla löytää helposti tietoa eri yhdistysten toiminnasta (n = 125)

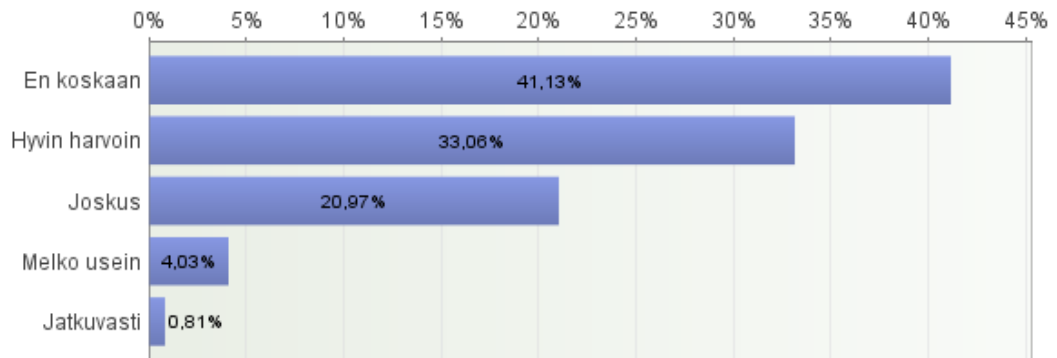
Kuvio5. Messukävijöiden mielipide yhdistysten toimintaan liittyvän tiedon löytymisestä

Avoimena kysymyksenä kysyttiin, minkälaista yhdistysten järjestämää toimintaa vastaajat haluaisivat Raumalta löytyvän. Tähän kohtaan vastasi 27 henkilöä. Vastauksissa toivottiin muun muassa liikunnallisia tapahtumia ja kerhoja, seuraa esimerkiksi teatteriä ja yhdistysten yhteisiä tapahtumia, joissa olisi monipuolista ohjelmaa.

Kyselyssä tiedusteltiin myös raumalaisten yrittäjien kotiin annettavien palveluiden käyttöä viimeisen vuoden aikana. Vastaajista vain noin 15 % (n=117) oli käyttänyt yrittäjien kotiin annettavia palveluja viimeisen vuoden aikana. Avoimena kysymyksenä tiedusteltiin, minkälaista apua vastaaja kaipaisi pärjätäkseen paremmin kotona. Vastauksia saatiin 32. Vastaajista 13 kertoi pärjäävänsä vielä ilman apua. Suurin avuntarve vastaajilla oli siivoukseen liittyen, yksitoista vastaaja kertoi haluavansa tai tarvitsevänsä siivousapua. Muut tämän vastauksen asiat olivat yksittäisiä toiveita esimerkiksi jalkahoidosta ja puutarhanhoidosta.

Yhteiskunnassamme puhutaan paljon ikäihmisten yksinäisyydestä ja siitä aiheutuvisista haasteista (Särkelä 2013, 7). Kyselyssä olikin sosiaalisen toimintakyvyn mittarina Toimia.fi – sivustolta löytyvä yksinkertainen itsearviointiin perustuva yksinäisyyden mittari (Toimian www-sivut, 2015.) Vastaajista noin 74 % (n=124) ei kokenut yksinäisyyttä koskaan tai vain hyvin harvoin. Joskus itsensä tunsikin yksinäiseksi noin 20 % ja melko usein yksinäisyyttä koki neljä prosenttia vastaajista.

Tunnetko itsesi yksinäiseksi? (n = 124)

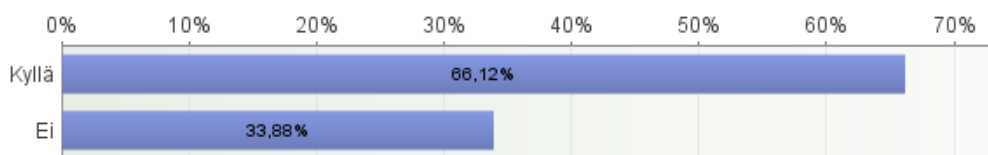

Kuvio 6. Messukävijöiden näkemys omasta yksinäisyyden kokemuksestaan

Kolmannen sektorin toiminta edistää muun muassa ihmisten hyvinvointia ja terveyttä sekä ehkäisee ja vähentää sosiaalisia ongelmia (Karttunen ym. 2013, 15). Yhdistystoiminta on yhteisöllistä. Ikäihmisten yksinäisyys on haaste, johon voimme mielestäni parhaiten vastata juuri yhdistysyhteistyön avulla.

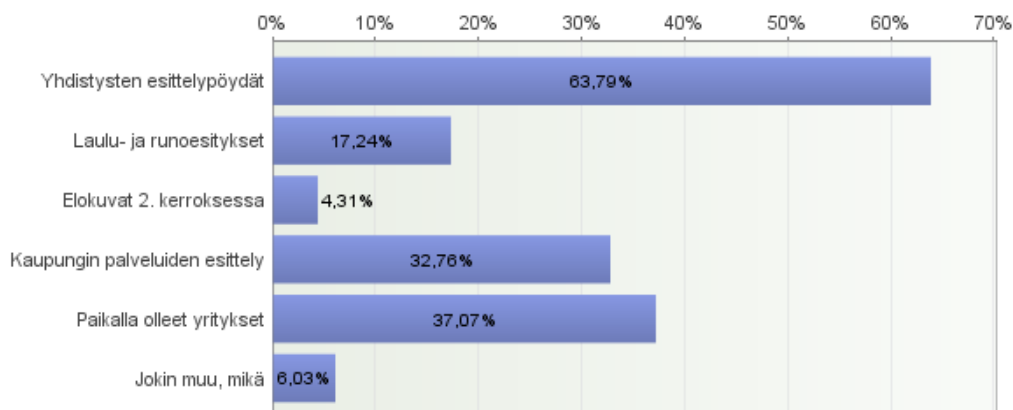
Vastaajilta kysyttiin, olivatko he kuulleet Palvelutorista. Vastaajista (n=121) noin 66 % oli kuullut Raumalle perustettavasta Palvelutorista (alla kysymys myös kaaviona). Kyselyssä tiedusteltiin, mitkä asiat messuilla oli vastaajien mielestä mielenkiintoisimpia. Yli 60:tä prosenttia (n=116) vastaajista kiinnosti eniten yhdistysten esittelypöydät (alla kysymys myös kaaviona).

Olen kuullut Raumalle perustettavasta Palvelutorista. (n = 121)

Kuvio 7. Vastaajien tietoisuus Palvelutorista

Näillä messuilla minua kiinnosti eniten... (valitse kaksi mieleistäsi) (n = 116)

Kuvio 8. Messukävijöiden kiinnostuksen kohteet messuilla

Rauman Palvelutorin ja yhdistysten välinen kumppanuus

Yhdistysten kanssa tehtävässä toiminnassa on tavoitteena Raumallakin saada solmitua luottamuksellisia suhteita, jotta yhteistyö kehittyisi eri toimijoiden välillä. Ikäihmistien messuilla jaettiin yhdistyksille kirjeet, joissa oli Kumppanuussopimus pohja saatekirjeen kanssa. Sopimukseen ei ole kirjattu tarkkoja vaatimuksia yhdistyksille, vaan lupaus siitä, että kumppanuussopimuksen allekirjoittaneet yhdistykset ovat valmiita yhteistyöhön raumalaisten ikäihmistien hyväksi. Jokainen toimii omien resurssiansa pohjalta. Sopimuksessa on pyydetty yhdistystä nimeämään yhteystietoinen. Sopimus muotoiltiin mahdollisimman väljäksi, koska yhdistykset toimivat pääsääntöisesti vapaaehtoisvoimin, omien säästönsä mukaan. Liian tiukat kumppanuusehdot laskisivat varmasti motivaatiota yhteistyöhön (Järvensivu 2012, 17). Toiminnan pitää olla mielekästä, jotta sitä halutaan tehdä. (Kumppanuussopimus liitteenä, Liite 7)

Kirje jaettiin 32: lle osallistujalle ja nyt 26 yhdistystä on palauttanut Kumppanuussopimuksen allekirjoitettuna. Liittymisprosentti on 81 %. Mukaan liittyneet yhdistykset on nähtävissä Rauman Palvelutorin internetsivuilla osoitteessa www.raumanpalvelutori.fi. Näillä kumppanuussopimuksilla vastattiin kehittämissuunnitelman tarkoituksena kerätä yhteen kolmannen sektorin toimijoita kumppanuusyhteistyöverkostoksi.

8 TOIMINTAMALLI PALVELUTORIN PALVELUNEUVOJALLE KUMPPANUUSYHTEISTYÖVERKOSTON JUURUTTAMI- SEKSI PYSYVÄKSI KÄYTÄNNÖKSI

Uusia toimintamalleja luotaessa tarvitaan kärsivällisyyttä, sillä pitkän ajan kuluessa syntyneitä toimintakäytäntöjä ei kyetä hetkessä muuttamaan. Onnistumisen edellytykset rakentuvat käytännössä pienistä paloista: aito halu tehdä yhteistyötä, kunnioitus ja ymmärrys toisia ja heidän näkemyksiään kohtaan sekä näiden osoittaminen käytännössä erilaisilla eleillä ja teoilla. Hyvin pitkälle on kyse niinkin yksinkertaisesta asiasta kuin kohtaaminen: silmiin katsominen, kätelemine, keskittynyt kuunteleminen ja viestiin vastaaminen. (Rantamäki 2013, 56.)

Rauman Palvelutorin toiminta ja alueen kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön lisääminen raumalaisten ikäihmisten kotona pärjäämisen tukemiseksi on vasta alkamassa. Koska toiminta on uutta, on hyvä edetä pienin askelin. Yhteistyön lisääntyminen eri toimijoiden kesken vaatii toisiin tutustumista, luottamuksen syntymistä ja aitoa vuorovaikutusta. Järjestötoimijat toimivat omien sääntöjensä ja ideologioidensa mukaan. Tavoitteena on luoda Palvelutorille kumppanuusverkosto, joka toimii joustavasti. Ensimmäinen etappi on saavutettu, kun yhteistyötä on kokeiltu järjestämällä Ikäihmisten messut sekä Kumppanuussopimusten allekirjoittamisella. Yhteistyön hyötynä on isompi toimijajoukko, joten on mahdollisuus saada aikaan isompia asioita kuin kukaan yksin. Verkosto vaatii toimiakseen jonkun, joka ohjaa ja koordinoi, kutsuu koolle ja tiedottaa, toisin sanoen pitää lankoja käsissään. On kuitenkin muistettava, että tällä koordinoijalla ei ole perinteistä johtajan valtaa verkostoon, vaan kaikki mitä saadaan aikaan, tapahtuu yhdessä neuvotellen ja suunnitellen. Järjestöjä ei voi pakottaa toimintaan niiden autonomisen aseman vuoksi. Tämän kehittämisprojektin yhtenä tarkoituksena on luoda tähän toimintaan Palvelutorin palveluneuvojalle toimintamalli.

Toimintamallin pohjana käytettiin monia verkostajohtamista ja kumppanuutta käsitteleviä teoksia. Järvensivu, Nykänen & Rajala (2010) julkaisivat verkostajohtamisen käytännöistä mallin, jota käytettiin toimintamallin suunnittelussa. Toimintamallissa käytettiin Harava-projektin aikana kehitettyjä yhteistyömenetelmiä, jotka pyrkivät

monitoimijaiseen yhteistoimintaan (Viirkorpi 2004, 6). Mallia kehitettäessä sovellettiin myös MontERI-hankkeesta tehtyä kirjallisuutta ja hankkeessa tärkeiksi huomattuja seikkoja (vrt. Maijanen & Haikara 2014, 23).

Kuntakeskeisten toimintamallien sijaan tarvitaan yhä enemmän monitoimijamalleja, joissa kaikkia käytössä olevia paikallisia voimavaroja ja osaamispotentiaalia hyödynnetään alueen asukkaiden hyvinvoinnin turvaamiseksi. Palvelujen lisäksi yhteistoiminta- ja kumppanuusmalleissa korostuu myös muu kansalaisten hyvinvointia tukeva toiminta – kuten vapaaehtoistyö, vertaistuki, kansalaisten omaehtoinen toiminta sekä osallisuuden ja toimijuuden tukeminen (Maijanen & Haikara 2014, 7). Kumppanuuden kehittämiseksi on mahdotonta antaa sellaista suoraviivaista ohjenuoraa, joka olisi sovellettavissa joka tilanteessa. Monitoimijaisen yhteistyön rakentaminen on aina kontekstisidonnaista. Muualla hyväksi havaitusta voi ottaa oppia, mutta se ei välttämättä ole sellaisenaan suoraan siirrettävissä paikalliseen tarpeeseen. (Maijanen & Haikara 2014, 7 - 8 ; Mustakangas ym. 2003, 48–49.) Paikallisissa olosuhteissa syntyy erilaisia yhteistyömuotoja (Kiviniemi & Saarelainen 2009, 40). Kumppanuudet tarvitsevat aina kuitenkin toimijoiden yhteen saattamista, toisiinsa tutustumista ja kokoamista tietyn aihepiirin äärelle (Maijanen & Haikara 2014, 18).

Raumalla eri toimijoiden yhteistyön lisääminen liittyy osin meneillään olevaan Palvelutorihankkeeseen. Palvelutori on paikka, jonka tarkoitus on koota eri tahojen toimintoja ja palveluita yhteen, jotta asiakkaita voidaan ohjata mahdollisimman hyvin kaikista tarjolla olevista palveluista. Yhteistyön lisääminen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa liittyy vahvasti myös nykyisiin suosituksiin ja lakeihin. Hyvin koordinoitu toiminta ei kuitenkaan synny itsestään, joten Raumalla heräsi tarve kehittää Palvelutorin palveluneuvojalle toimintamalli, joka jäsentää kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä.

Kehitettävän mallin pitää palvella paikallisesti Rauman Palvelutorin kumppanuusyhteistyöverkoston kanssa työskentelyssä, joten tarkoituksena on soveltaa ja tehdä mallista juuri tähän tarkoitukseen soveltuva versio. Harava-projektin tavoitteena oli löytää kaupungin ja järjestöjen välille konkreettisia yhteistyömenetelmiä lasten ja nuorten palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen (Heimo, Oksanen & Pusa 2005, 3).

Uusi johtamistutkimus painottaa johtamisen tilannesidonnaista luonnetta, jolloin hyvän johtamisen kriteerit voivat vaihdella tilanteesta riippuen. Modernin johtamiskäsityksen mukaan esimiehet eivät toimi yksin vaan saavat aikaan asioita organisaatioissaan yhdessä ihmisten kanssa. Johtamisen nähdään rakentuvan ihmisten välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Johtajan toimintaan vaikuttaa kolme keskeistä tekijää: johtaja, johdettavat ja tilanne, jossa johtaminen tapahtuu. Johtamiskäsityksen keskeiseen sisältöön kuuluvat myös esimiesten kyky visioida sekä saada johdettavat sitoutumaan organisaation visioon, arvoihin sekä päämäärään. (Syvänen ym. 2012, 20.) Palvelutorin palveluneuvoja ei toimi kumppanuusyhteistyöverkoston perinteisenä johtajana vaan verkoston koordinoijana. Sosiaalinen vuorovaikutus, tilannesidonnaisuus ja yhteistyö ovat kuitenkin isossa roolissa palveluneuvojankin työssä.

MontERI-hankkeessa kumppanuus jaoteltiin neljään vaiheeseen, joita olivat tunnusluvuvaihe, vakiinnuttamisen vaihe, toiminta- ja toimeenpanovaihe sekä päättämisen ja uusiutumisen vaihe (Maijanen & Haikara 2014, 23). Tässä kehittämissuunnitelmassa haluttiin korostaa kumppanuuden muitakin tärkeitä havaittuja asioita, joita otettiin mukaan Rauman Palvelutorin palveluneuvojalle toiminnan koordinoimisen apuvälineeksi suunniteltuun malliin.

Toimintamallin vaiheet

1. Valmistautumisvaihe

Toimintamalli lähtee liikkeelle kumppanuusyhteistyöverkoston koollekutsumisella (Järvensivu ym. 2010, 48). Kokoonkutsuun kannattaa valmistautua ja suunnitella tulevaa tapaamista etukäteen. Ikäihmisten äänen kuuleminen heille suunniteltujen palvelujen kehittämisessä on tärkeää. Ikäihmisten näkökulmasta osallisuus merkitsee osallistumista omien palvelujensa suunnitteluun (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 17) . Siksi ikäihmisiltä tulleen palautteen käyttäminen toiminnan suunnittelussa on tärkeää. Yhteistapaamisen sisällön suunnittelu ja tapaamisessa käytettävien työmenetelmien miettiminen ennalta on tarpeen yhteisten keskustelujen onnistumiseksi ja tapaamisten selkeän sujumisen kannalta (Järvensivu ym. 2010, 47 ; Viirkorpi 2013b, 165). Turvallisuutta luovat myös mukavahenkinen ja dialogia tukeva tila, joten kokoonkutsu- ja tapaamispaikan valintaan kannattaa kiinnittää huomiota. Tarjoilujen järjestäminen

palaveriin on pieni, mutta tärkeä asia. Niillä on ihmisille ja hyvän ilmapiirin luomiselle palautteenkin mukaan merkitystä. (Järvensivu ym. 2010, 48; Koskimies ym. 2012, 29.)

2. *Lämmittelyvaihe / Kohtaaminen*

Verkostoitumista edistetään ehkä parhaiten erilaisissa työpajoissa, joissa osapuolet voivat kohdata toisiaan ohjatuissa yhteistyön tilanteissa (Järvensivu ym 2010, 49). Osallistujien tullessa paikalle tilaisuuden järjestäjä on tervehtimässä ja kätelemässä tulijoita sekä ohjaamassa peremmälle. Näin luodaan alusta lähtien hyvää ja turvallista tunnelmaa, jossa on helppo lähteä keskustelemaan ja osallistumaan. Hyvän yhteistyön perusta lähtee siitä, että osallistujilla on käsitys, miksi on kokoonnuttu yhteen ja mitä tapaamisella tavoitellaan. (Maijanen & Haikara, 2014,54.) Rauman Palvelutorin kumppanuusyhteistyöverkoston tavoitteena on toimiminen raumalaisten kotona asuvien ikäihmisten parhaaksi. Kun eri osapuolet tuottavat erilaisia ratkaisuja tähän haasteeseen yhdessä, opitaan samalla yhteistyöstä. Tästä voi parhaimmillaan tulla positiivinen sykli ja yhteistyö syventävät luottamusta ja sitoutumista. (Häkkilä, Pääkkö, Saarenpää, Sarvela, Tourula & Vuoti 2013, 178.) Järvensivun ym. (2010,42) mukaan keskustelu ei etene itsestään, vaan tilaisuudessa tarvitaan toimivaa koordinaointia ja osallistavia menetelmiä. Tämä on Palvelutorin palveluneuvojan tehtävä. Yhdistystoimijoiden motivoimiseksi yhteistyöhön on hyvä keskustella yhteistyön hyödyistä. Tutkimusten mukaan yhteistyön hyötyjä ovat esimerkiksi näkyvyys, resurssisäästöt, uuden oppiminen ja arvostus (Paloniemi 2015, 27). Toiminnan pitäisi olla kaikille kannattavaa.

Tuloksia tuottava yhteistyö edellyttää tiivistä vuorovaikutusta. Kohtaamisessa onkin kiinnitettävä huomiota aitoon dialogiin, kuunteluun ja aktiivisen vuorovaikutuksen mahdollistamiseen. (Aira 2012, 126 ; Järvensivu ym. 2010, 51 ; Maijanen & Haikara 2014, 27.) Lämmittelyvaiheessa pitää käydä läpi kumppanuusyhteistyön periaatteita. Toimiva yhteistyörakenne edellyttää yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja toimintatapoja (Häkkilä & Tourula 2013b, 152). Yhdistysten täytyy tietää mihin ovat sitoutumassa, sopiiko tällainen yhteistyörakenne heille. Toiminnan luonteeseen kuuluu yhteinen päätöksenteko. Työpajatyypinen toiminta onkin tehokas tapa löytää sopiva yhteistyönä toteutettava toiminta. Tärkeää on sopia myös aikatauluista ja tapaamisrytmistä.

(Järvensivu ym. 2010, 36-37, 50.) Kumppanuusyhteistyöstä ei saa tulla kenellekään taakka.

Tapaamisen lopuksi kootaan ajatukset yhteen, kerätään tarvittaessa palautetta tilaisuudesta ja sovitaan seuraava tapaaminen. Tämän tapaamisen jälkeen kirjoitetaan muistio sovituista asioista tiedon kulun varmistamiseksi. (Järvensivu ym. 2010, 48.)

3. Toimintavaihe

Palvelutorin palveluneuvoja valmistautuu kumppanuusyhteistyöverkoston tapaamiseen, varmistaa, että kaikki edelliskerralla sovitut asiat on tehty ja kutsuu ryhmän koolle. Myös toimintavaiheen aikana tärkeää on aidon dialogin toteutuminen. Tavoitteena on hyödyntää jokaisen osapuolen voimavaroja, tietoja ja taitoja mahdollisimman tehokkaasti yhteistyön parhaaksi (Viirkorpi 2013 b, 153). Tämä mahdollistaa myös toisilta oppimisen. Toimintavaiheen aikana toteutetaan yhteisesti sovittua toimintaa, joka Palvelutorin kumppanuusyhteistyöverkoston kohdalla tarkoittaa ikäihmisille suunnattua ennaltaehkäisevää toimintaa. Tehdään yhdessä ja sitoudutaan niihin tehtäviin mitä on yhdessä sovittu (Maijanen & Haikara 2014, 27). Toimivassa yhteistyössä korostuu osapuolten välinen luottamus. Onnistumiset yhteistoiminnassa vahvistavat luottamuksen tunnetta, sitoutuminen toimintaan kasvaa, motivaatio sekä kunnioitus toisia kohtaan lisääntyvät. (Aira 2012, 132 ; Maijanen & Haikara 2014, 13.)

Toiminnan kehittämiseen kuuluu jatkuva arviointi ja palautteen kerääminen (Järvensivu ym. 2010, 43, 48). Joka vaiheessa tulee kiinnittää myös huomiota avoimeen tiedon kulkuun (Järvensivu ym. 2010, 44 ; Häkkinä & Tourula 2013b, 151 ; Syvänen ym. 2012, 12).

4. Vakiintumisenvaihe / Kumppanuus

Kumppanuuden vakiinnuttamisen vaihetta voidaan kutsua myös kumppanuuden vi-rallistamisvaiheeksi (Maijanen & Haikara 2014, 20). Eri toimijoiden käytännön teot kertovat sitoutumisesta tai sitoutumattomuudesta yhteistyöhön. Yhteistyökumppaneille tarjotaan kumppanuussopimuksia (Häkkinä & Tourula 2013a, 60 ; Viirkorpi

2004, 14). Sopimukset on muotoiltu yhdistysten resurssit huomioon ottaen riittävän väljiksi, jotta heillä on mahdollisuuksia liittyä toimintaan mukaan. Yhdistyksiä ohjaa Yhdistyslaki, joten sen huomioiminen on tärkeää; laissa ja yhdistyksen säännöissä määrätään esimerkiksi asioiden päättämisestä (Yhdistyslaki 26.5.1989/503, 8§, 16 - 18§).

Säännölliset, yhteiset ja tavoitteelliset kokoontumiset mahdollistavat yhteisen keskustelun, yhteisten toimintatapojen arvioinnin sekä kaikkien osaamisen yhdistämisen (Häkkilä & Tourula 2013 b, 151). Kumppanuudessa yhteistyörakenteet voivat vaihdella, tilanteen mukaan osa voi olla mukana väljemmin ja osa tiiviimmin (Viirkorpi 2013 a, 100). Esimerkiksi tietyn tehtävän suorittaminen ei aina vaadi kaikkien toimijoiden mukana oloa. Kumppanuuden toimivuuden kannalta on olennaisinta, että kaikki mukana olijat toimivat sovitusti ja pitävät lupauksensa (Maijanen & Haikara 2014, 25).

5. Arviointi ja tulevan suunnittelu

Erilaisten yhteistyössä tehtyjen asioiden arviointi on tärkeää, jotta Palvelutorin kumppanuusyhteistyöverkoston toimintaa voidaan kehittää. Merkittävä osa innovaatioista on pienimuotoisia parannuksia jo olemassa oleviin käytäntöihin (Syvänen ym. 2012, 18). Kumppanuusyhteistyön kannalta on tärkeää, että kaikilla on mahdollisuus antaa palautetta (Järvensivu ym. 2010, 43 ; Maijanen & Haikara 2014, 14). Tärkeää on tuoda kaikkien tietoisuuteen myös saadut palautteet.

Asiakkaiden osallistumisella palvelujen innovatiivisessa kehittämisessä on keskeinen asema. Asiakaslähtöisemmillä toimintamalleilla voidaan lisätä toiminnan vaikuttavuutta, toiminnan tarvelähtöisyyttä sekä asiakkaiden tyytyväisyyttä. (Syvänen ym. 2012, 27.) Palvelutorin kumppanuusyhteistyöverkostossa on paljon yhdistystoimijoita, joiden kokemustiedon hyödyntäminen auttaa vaikuttavan toiminnan suunnittelussa.

Kumppanuusyhteistyön arvioinnilla saadaan tietoa hyväksi todetuista käytännöistä, joita kannattaa hyödyntää jatkossakin (Maijanen & Haikara 2014, 66). Arvioinnin aika, tulevan suunnittelu kuten kaikki muutkin kumppanuuden vaiheet vaativat vuo-

rovaikutustaitoja. Aito vuorokuuntelu ja yhdessä puhuminen mahdollistavat kehittämisen (Koskimies ym. 2012, 29).

6. Pitkäjänteisyys kumppanuusyhteistyössä

Kumppanuutta rakennetaan pitkäjänteisen prosessin kautta, sillä luottamus rakentuu pitkäjänteisen toiminnan ja yhteistyön avulla (Järvensivu ym. 2010,13 ; Laimio & Seppänen 2013, 26). Kun erilaisista taustoista ja toimintakulttuureista tulevia toimijoita kootaan yhteen, tarvitaan paljon aikaa yhteiseen tutustumiseen. Voi olla hankalaa motivoida toimijat pitkäjänteiseen prosessiin, jonka yhteistyönhyödyt näkyvät ehkä vasta myöhemmin. (Maijanen & Haikara 2014, 18.) Siksi voikin olla hyödyllistä suunnitella aluksi tehtäväksi jotain, josta hyöty tulee nopeasti. Kaikille pitäisi kumppanuudesta tulla hyötyä, jotta motivaatio yhdessä tekemiseen säilyy. (Järvensivu ym. 2010, 30.) Yhteistyön ja kumppanuuden rakentaminen on aina kontekstisidonnaista (Kiviniemi & Saarelainen 2009, 51). Muualla hyväksi koetusta voi ottaa oppia, mutta se ei välttämättä ole sellaisenaan siirrettävissä paikalliseen tarpeeseen. Siksi raumalaisen yhteistyön rakentamisessa kannattaa olla joustava ja muokata toimintatapoja yhteisesti sovitulla tavalla.

7. Toiminnan koordinointi

Yhteistyön ja kumppanuuden onnistuminen vaatii koordinoivaa panosta. Siihen tarvitaan yleensä vastuutaho, jolla on mahdollisuus käyttää koordinaatioon aikaa. (Viirkorpi 2013 a, 97.) Yhteistyöhön tarvitaan henkilö, joka toimii linkkinä eri tahojen välillä (Matthies 2013b, 65). Kumppaneiden työskentely yhteisen tavoitteen puolesta vaatii vetäjän, joka kutsuu koolle, jäsentää, suunnittelee, aikatauluttaa, valmistelee asioita ja kokoaa työskentelyn tulokset. (Viirkorpi 2013 b, 164 - 165.) Raumalla tämä rooli sopii Palvelutorin palveluneuvajalle.

Kumppanuusyhteistyöverkoston koordinointi vaatii yhteistyöhengen ja avoimen ilmapiirin vahvistamista ja luomista. Toiminnan koordinoijan rooliin kuuluu myös yhdistysten innoittaminen ja motivoiminen. (Viirkorpi 2013 a, 104.) Lisäksi koordinointiin kuuluu tilanteiden luominen ja tuen antaminen kumppanuuden kehittymiselle. Kumppanuuksien toimivuus edellyttää tasa-arvoista, luottamukseen perustuvaa,

avointa toimintaa sekä aitoa rakentavaa dialogia. (Kiviniemi & Saarelainen 2009, 47, 51 ; Syvänen ym. 2012, 26.) Kokeilevankin, uudenlaisen toiminnan kehittäminen yhteistyössä yhdistysten kanssa joustavasti onnistuu, kun kumppanuus on toimivaa (Häkkilä & Tourula 2013a, 152). Yhteistyö mahdollistaa myös hyvien käytäntöjen levittämisen (Karttunen ym. 2013, 40). Eri toimijoilla on monenlaista osaamista. Siksi onkin tavoiteltavaa etsiä mukaan toimintaan myös uusia kumppaneita, jotka ovat motivoituneita toimimaan yhteistyössä (Järvensivu ym. 2010, 46).

Kumppanuusyhteistyöverkostossa on monta eri toimijaa, jotka tulevat eri organisaatioista. Aina ei voi välttää konflikteja. Rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen sekä mahdollisten konfliktien hoitaminen ratkaisukeskeisesti on tärkeää. (Syvänen ym. 2012, 25.)

Toiminnan koordinoinnissa aktiivinen, avoin ja oikea-aikainen viestintä ja vuoropuhelu on tärkeässä roolissa (Häkkilä & Tourula 2013 a, 151). Muistioiden avulla tiedotetaan asioista ja osallistujillakin on velvollisuus viedä asioita eteenpäin omissa organisaatioissaan (Viirkorpi 2013 b, 164 - 165).

8. Dialoginen prosessi

Yhteistyön ja kumppanuuden kannalta keskeinen seikka liittyy säännölliseen yhteydenpitoon (Aira 2012, 126). Tässä korostuu Palvelutorin palveluneuvojan rooli koollekutsujana. Onnistunut dialogi vaatii ympäristön ja tilan, jossa ihmiset voivat puhua turvallisesti avoimessa ilmapiirissä. Yhteinen jakaminen on sujuvampaa, kun kaikki näkevät ja kuulevat toisensa. Toisinaan myös tutustumis- ja lämmittelyharjoitukset ovat paikallaan. Aito ja toisia arvostava vuorokuuntelu ja yhdessä puhuminen mahdollistavat kehittymisen. (Koskimies ym. 2012, 10, 29 ; Maijanen & Haikara 2014, 27-28.)

Osallistujien tullessa paikalle tilaisuuden järjestäjän on hyvä olla tervehtimässä ja käsittelemässä tulijoita sekä ohjaamassa peremmälle. Näin luodaan alusta lähtien hyvää, leppoisaa ja turvallista tunnelmaa, jossa on helppo lähteä keskustelemaan ja osallistumaan. (Maijanen & Haikara 2014, 54. ; Rantamäki 2013, 56.) Läsnaolijoiden

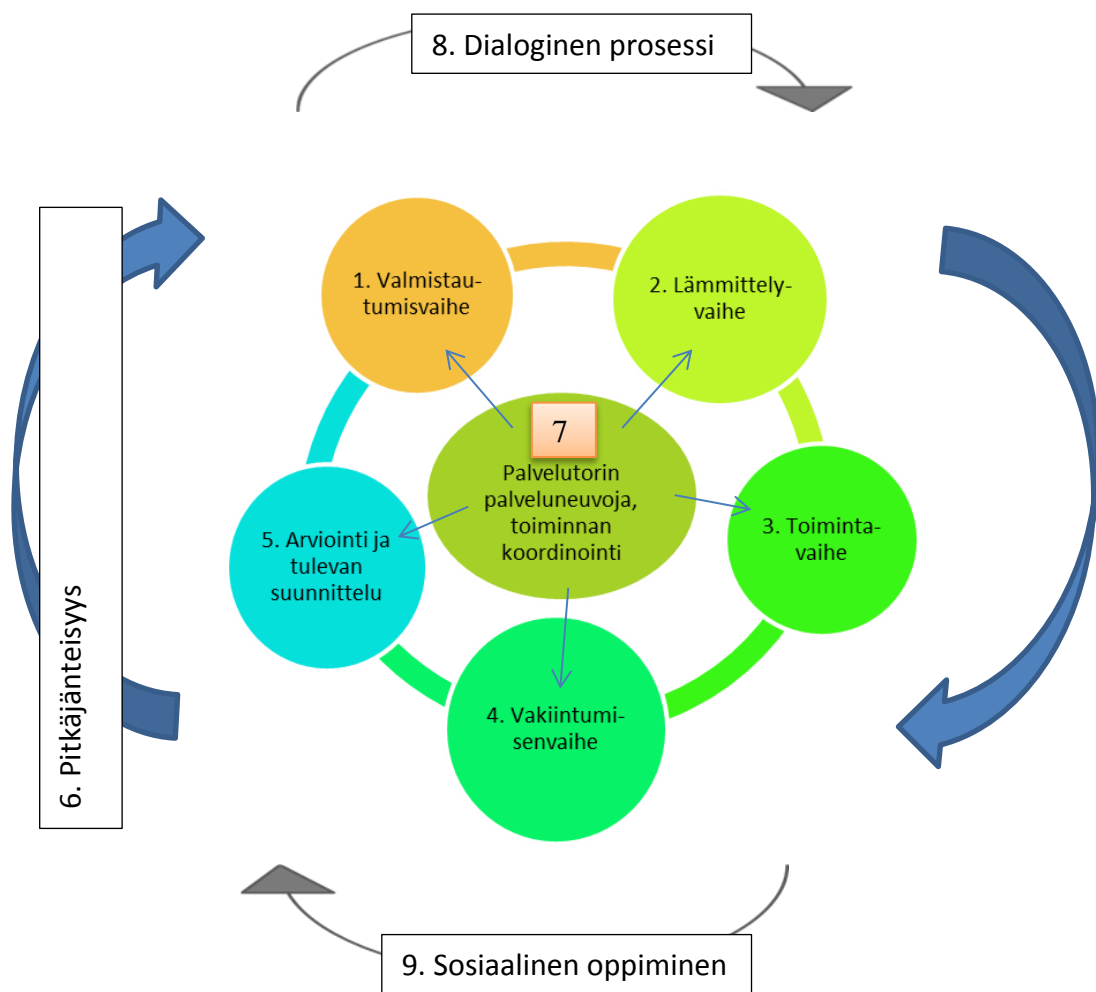
esittäytyminen kuuluu myös hyviin tapoihin (Järvensivu ym. 2010, 48). Myöskään tarjoilujen olemassaoloa, sujuvuutta ja sisältöä ei pidä aliarvioida. Niillä on hyvän ilmapiirin luomiselle palautteenkin mukaan tärkeä merkitys. (Järvensivu ym 2010, 51 ; Koskimies ym 2012, 29.)

Ryhmässä dialogin onnistumista helpottaa, kun tilaisuuden vetäjä huolehtii tilanteen hallussa pitämisestä ja keskustelun pysymistä kokoontumisen tavoitteen mukaisena (Järvensivu ym. 2010, 48). Parhaissa ryhmissä dialogisuus on tasapuolista, osallistujat kuuntelevat toisiaan ja arvostavat itseään sekä toisiaan (Syvänen ym. 2012, 23).

9. Sosiaalisen oppimisen prosessi

Kaikkien kumppanuuden vaiheiden läpi kulkee sosiaalisen oppimisen prosessi. Vaiheiden aikana opitaan toisilta sekä opitaan yhteisen toiminnan kautta uusia ongelmien ratkaisemisen keinoja. (Kiviniemi & Saarelainen 2009, 47.) Myös laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi painottaa yhdessä tekemistä järjestöjen, yritysten ja seurakuntien kanssa, jolloin kohdataan toisia ja opitaan toinen toisiltaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 17).

Kumppanuusyhteistyötä on alla havainnollistettu kuvion avulla. Toimintaa on selitetty myös liitteessä 8 kuvailemalla eri vaiheisiin liittyviä asioita. Liitteessä on mainittu myös toimintamalliin käytetyt lähteet.

Kuvio 9. Toimintamalli kumppanuusyhteistyöhön

Toimintamallin arviointia

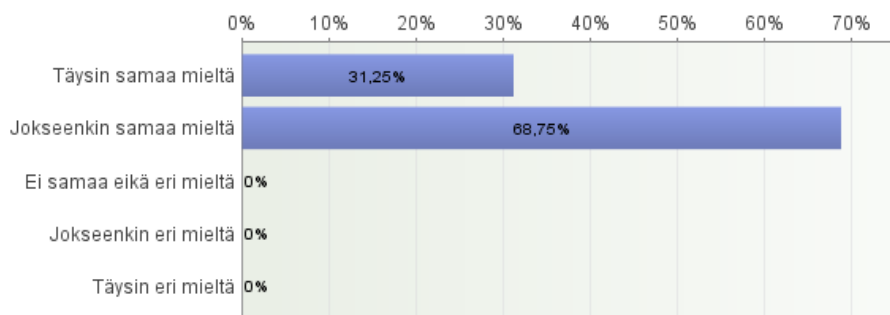
Tässä kehittämissuunnitelmassa suunniteltu kumppanuusyhteistyön toimintamalli esiteltiin Palvelutorin kumppaneina toimiville yhdistyksille 26.10.2015 järjestetyssä tilaisuudessa Rauman Järjestötalolla. Tilaisuuteen osallistui 19 yhdistystoimijaa, jotka edustivat 12 eri yhdistystä.

Osallistujille jaettiin kaaviokuva toimintamallista ja asia esiteltiin vaiheittain powerpoint – esityksen avulla. Osallistujilta pyydettiin kommentteja mallin toimivuudesta sekä suullisesti että aiheeseen liittyvän kyselyn avulla (Liite 9). Kyselyn kysymykset oli laadittu toimintamalliin ja yhteistyöhön liittyviksi. Kyselyssä on sekä strukturoi-

tuja että avoimia kysymyksiä. Analysointi suoritettiin Webropol-ohjelmalla ja analysoinnissa käytettiin lähinnä yksiulotteisia jakaumia. Kyselyn toimivuutta testattiin Palvelutorin palveluneuvojan asiantuntemusta kuunnellen.

Kyselylomakkeen täytti 17 osallistujaa. Vastausprosentti oli 89,4 %. Luku on korkea johtuen kyselyn täyttämisen yhteisessä tilaisuudessa. Vastausprosentti olisi varmasti jäänyt heikommaksi, jos vastauksia olisi pyydetty esimerkiksi jälkikäteen sähköisen kyselyn avulla. Kyselyn perusteella Palvelutorin rooli eri yhdistysten yhteistyön mahdollistajana on merkittävä, sillä kaikkien vastaajien mielestä (n=16) kumppanuusyhteistyö Palvelutorin kanssa lisää yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa. Kaikki vastaajat pitivät myös Palvelutoria hyvänä tahona toiminnan koordinointiin.

Yhdistyksemme kumppanuusyhteistyö Palvelutorin kanssa lisää yhteistyötä myös muiden yhdistysten kanssa. (n = 16)

Kuvio 10. Palvelutorin vaikutus yhteistyön lisääjänä

Kaikkien vastaajien mielestä (n=17) toimintamalli tuntuu toimivalta yhteistyön koordinoinnin ja tekemisen apuvälineenä. Tosin keskusteluissa kävi ilmi, että kokemuksen käytöstä on kuitenkin vielä vähän. Toimintamallia oli kommentoitu myös vastaajien omin sanoin:

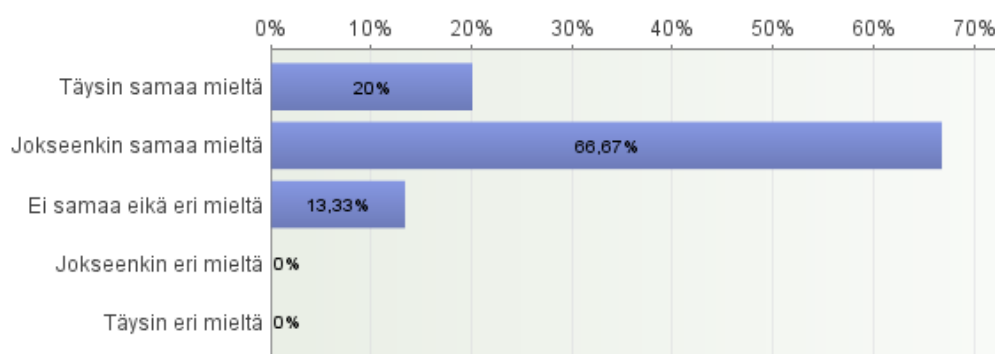
- *Yhteistyön kehittäminen on mielestäni RAY/AK toiminnankin tavoite, tätä siis tavoitetaan ja toteutetaan, tärkeää.*

- *On hyvä, että lähdetään liikkeelle tällaisella konseptilla ja saadaan hyviä kokemuksia toiminnasta.*

Kyselyssä tiedusteltiin mahdollistaako toimintamallin mukainen toiminta yhdistysten välisen vuorovaikutuksen. Kaikkien vastaajien mielestä (n=16) vuorovaikutus mallin mukaisessa toiminnassa toteutuu. Kaikkien vastaajien (n=17) mielestä raumalaisten

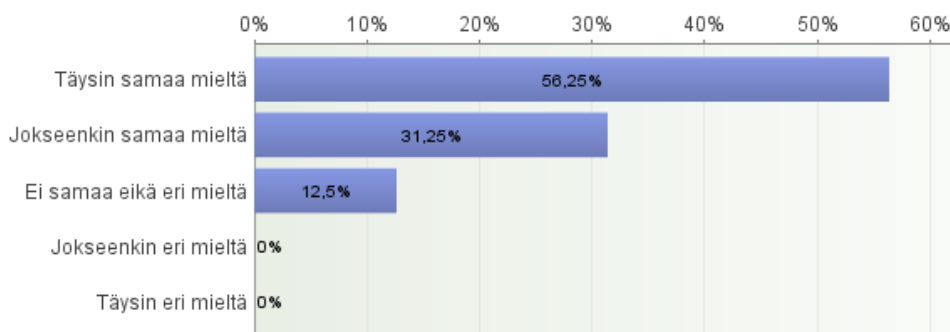
tietoisuus yhdistyksen toiminnasta lisääntyy Palvelutorin avulla. Yhteistyön kautta pystytään suunnittelemaan ikäihmisille ennaltaehkäisevää toimintaa, tätä mieltä oli 87 % vastaajista (n=15). Noin 80 % vastaajista (n=16) oli sitä mieltä, että Palvelutorin kumppanina olemisesta on yhdistykselle hyötyä, loput vastaajat eivät olleet asiasa samaa eikä eri mieltä. Vastaajista 87 % (N=16) oli sitä mieltä, että yhdistys voi oppia kumppanuusyhteistyön kautta myös uusia asioita.

Palvelutorin ja yhdistysten yhteistyön kautta meillä on mahdollisuus kehittää erilaisia hyvinvointia lisääviä toimintamuotoja raumalaisille ikäihmisille. (n = 15)

Kuvio 11. Vastaajien mielipide ikäihmisten palvelujen kehittymisestä yhteistyön avulla

Kumppanuusyhteistyön kautta yhdistyksellämme on mahdollisuus oppia uutta. (n = 16)

Kuvio 12. Yhdistyksen mahdollisuudet uuden oppimiseen kumppanuusyhteistyön kautta

Kyselyssä tiedusteltiin myös vastaajien kokemuksia kuulluksi tulemisesta kehittämisprojektin aikana pidetyissä tilaisuuksissa. Vastaajista 100 % (n=15) oli sitä mieltä, että heidän mielipiteitään on kuultu kaikissa pidetyissä tilaisuuksissa.

Viimeisenä kysymyksenä kyselyssä tiedusteltiin vastaajien ideoita ja kehittämisideoita yhteistyölle. Alla suoria lainauksia vastauksista:

- *Palvelutori on apuna varmasti yhdistyksille, AKTIIVISUUTTA TARVITAAN.*

- *Toivon ikäihmisille ohjausta / koulutusta tietokoneen /älypuhelimien /tabletin käytössä, mieluummin ilmaista. Ja joka viikkoiseksi, esim. kirjastoon. Pahoittelen, että kesäyliopiston vastaava toiminta loppui muutama vuosi sitten.*
- *Seniorimessut oli hieno juttu ja hyvin onnistunut kokonaisuus, oli vain niin kiire sen oman pöydän parissa, ettei ehtinyt kuuntelemaan esityksiä*
- *Konkreettisia toimintoja esitellään kokouksessa muille toimijoille. Voidaan järjestää ideariihi eri aiheista jotka kehittää eri toimintoja*
- *Järjestöjen (henkilöiden) tarpeet esille yhteistyön parantamiseksi.*
- *Ikäihmisille tilaisuuksia (jonkun aiheen ympärille)*
- *messut oli hyvä tapahtuma, niistä voisi tehdä perinteen.*

9 KEHITTÄMISPROJEKTIN ARVIOINTIA

Toimintatutkimus on luonteeltaan sosiaalinen prosessi, jossa tutkija on itse tiiviisti mukana. Se on myös käytännönläheinen ja interventioon perustuva. Tutkimuksella tavoitellaan käytännön hyötyä muillekin kuin tutkijalle itselleen. Tutkija aktivoi ja kehittää toimintaa. Hän tekee huomioita ja pyrkii edistämään vuoropuhelua, jonka avulla kaikkien toimijoiden näkemykset otetaan huomioon. (Heikkinen 2010, 27 - 30.) Hyvällä projektilla on aina oltava tavoitteet eli tieto siitä, mihin sillä tähdätään. Tavoitteet pitäisi olla mitattavissa, jotta voidaan määritellä onnistumista ja muutosta. (Kananen 2014, 52 - 53.) Tässä kehittämissuunnitelmassa mitattavina tuloksina voidaan pitää kumppanuussopimuksen allekirjoittaneiden yhdistysten määrää, ikäihmisille yhteistyöllä järjestettävää toimintaa sekä suunniteltua toimintamallia arviointineen.

Toimintatutkimuksen luonne toteutui osittain hyvin tässä kehittämissuunnitelmassa. Yhdistystoimijoiden kanssa kokoonnuttiin useamman kerran kehittämään toimintaa raumalaisille ikäihmisille. Suunnittelu tapahtui pienryhmissä, näin annettiin kaikille mahdollisuus ottaa osaa yhteistoimintaan ja varmistettiin kaikkien äänen esille tuleminen. Toiminnasta (Ikäihmisten messut) oli hyötyä myös yhdistyksille itselleen, sillä Messut ja niiden suunnittelu olivat oiva paikka tutustumiseen muiden yhdistysten kanssa sekä antoi heille näkyvyyttä. Samalla annettiin tietoa heidän toiminnas-

taan ikäihmisille. Tutkija oli myös vahvasti itse mukana sekä messujen suunnittelussa, järjestämisessä että toteutuksessa, kaikki päätökset tehtiin enemmistön päätöksellä yhteistyössä.

Kanasen mukaan (2014, 80) toimintatutkimukseen liittyy aina havainnointi tiedonkeruumenetelmänä. Menetelmä voi kuitenkin olla käytössä ongelmallinen, koska tutkija on toimintatutkimuksessa itse toimijana, joten hänen tiedonkerääjäroolinsa voi olla hankala toteuttaa. Tämän haasteen eteen joutui myös tämän kehittämisprojektin tekijä, sillä tilaisuudet veivät helposti mukanaan. Havainnointi ei onnistunut kaikin ajoin systemaattisesti, johtuen tekijän kokemattomuudesta tutkijana.

Kehittämisprojektin aikana tehtiin useampia kyselyjä, joilla haluttiin saada lisäinformaatiota ja varmistua oliko tutkija tulkinut oikein osallistujien mielipiteitä asioista. Alkukartoituksen tekeminen kyselyllä antoi vahvistuksen aiheen tarpeellisuudesta ja yhdistyksen yhteistyöhalukkuudesta.

Kehittämisprojektin aikana kerättiin aineistoa havainnoimalla, muistiinpanoja teemmällä, kyselyiden avulla ja innostorm menetelmällä. Kyselyt analysoitiin webropol-ohjelmistolla. Innostorm menetelmän apuna käytettiin luokittelua hyvin yleisellä tasolla ja laskettiin eri teemojen esiintymistä pienryhmien vastauksissa. Näin saatiin selville enemmistön mielipide yhteistoiminnasta.

Toimintatutkimusten tulosten arviointia ei voida tehdä toteavan tutkimuksen kriteerein vaan vertaamalla tuloksia projektin omiin tavoitteisiin. Toimintatutkimuksen luonteeseen kuuluu lisäksi se, että arvioinnin suorittavat ne, jotka ovat mukana prosessissa. (Kananen 2014, 137.) Siksi kehittämisprojektissa suunnitellusta toimintamallista pyydettiin palautetta kumppanuusyhteistyössä mukana olevilta yhdistysten edustajilta.

Toimintatutkimuksen tavoitteena on muutos, jonka toteen näyttäminen voi tapahtua ennen ja jälkeen – mittauksella (Kananen 2014, 119). Tässä kehittämistehtävässä suoritettiin alkukartoituksena yhdistyksille kysely, jossa kysyttiin esimerkiksi yhdistysten välisen yhteistyön toimivuudesta (ks. s. 42). Toimintamallia koskevassa kyseilyssä tiedusteltiin myös vastaajien mielipidettä yhteistyön mahdollistumisesta eri

yhdistysten kesken sekä toimintamallin toimivuudesta yhteistyön tekemisessä (ks. s. 64). Kysymysten asettelu poikkesi toisistaan, mutta luottamusta yhteistyön tekemiseen Palvelutorin palveluneuvojan koordinoimana tuntuu olevan.

10 EETTISET KYSYMYKSET JA LUOTETTAVUUS

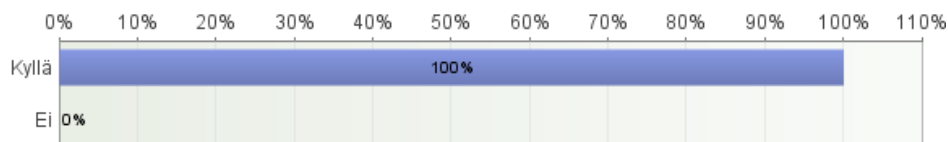
Tutkimusetiikka voidaan määritellä tutkijan ammattietiikaksi, johon kuuluvat eettiset periaatteet, normit, arvot ja hyveet, joita tutkijan tulisi noudattaa harjoittaessaan omaa ammattiaan. Tiedon luotettavuutta ilmentävät normit ohjaavat tutkijaa noudattamaan tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja esittämään luotettavia tuloksia. Tutkimusaineistojen keruu, käsittely ja arkistointi liittyvät olennaisesti tiedon luotettavuuteen. Tutkittavien ihmisarvoa ilmentävät normit korostavat tutkittavien ja heidän yhteisöjensä itsemääräämisoikeuden kunnioittamista. Ihmisten itsemääräämisoikeutta pyritään kunnioittamaan sillä, että heille annetaan mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Ihmisten tulee saada riittävästi tietoa tutkimuksesta. Tutkimustekstejä ei saa kirjoittaa niin, että yksittäiset tutkittavat olisivat niistä tunnistettavissa. (Kuula 2006b, 23 - 24, 61-64.)

Kun tutkimukseen sisältyy vuorovaikutusta tutkittavien kanssa, tutkittaviin tulee suhtautua kohteliaasti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Henkisten haittojen välttämiseen kuuluu tutkittavia arvostava kohtelu sekä tutkittavia kunnioittava kirjoittamistyyli tutkimusjulkaisuissa (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan [www-sivut](http://www.sivut), 2015.)

Ensimmäisen yhteistyöpalaverin alussa osallistujille kerrottiin, että heidän luvallaan yhdessä kehitettävän toiminnan prosessi ja sen onnistumiseksi käytettävät menetelmät tullaan raportoimaan opintoihin liittyvänä kehittämisprojektina. Kaikki osallistujat antoivat suostumuksensa. Osallistujille kerrottiin kehittämisprojektin tavoite, käytettävät työmenetelmät, tietojen käytön luottamuksellisuus ja käyttötarkoitus. Heille kerrottiin, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Heidän suostumustaan osallistua kysyttiin ensimmäiseksi interventioksi suunnitellussa yhteistyöpalaverissa

kirjallisella palautekyselyllä (Liite 4). Osallistujien vastaus kysymykseen näkyy alla. Kaikki tiedonkeruu, käsittely ja arkistointi tapahtuivat Rauman kaupungin tutkimuslupahakemuksen ohjeita noudattaen.

Sopiiko sinulle, että tästä yhteistoimintaprojektista tehdään esittelemäni kehittämistehtävä kouluun? (n = 39)

Kuvio 12. Osallistujien suostumus kehittämisprojektin tekoon.

Toimintatutkimuksen eri sykleihin kuuluu myös arviointia ja laadunvarmistuskeinoihin pitäisi tarttua juuri meneillään olevan toimintasyklin aikana (Kananen 2014, 133). Palautetta toimijoilta kysyttiin myös kyselyjen avulla toimintatutkimuksen eri vaiheissa. Näin haluttiin varmistaa eri toimijoiden mahdollisimman todellinen mielipide. Koska kyselyt sai täyttää nimettöminä, vastaajan tunnistaminen oli mahdotonta.

Eettisyys on tärkeä osa tutkimuksen arviointia. Eettisesti toimiva tutkija miettii, miten tutkimus vaikuttaa tutkittaviin. Tutkijan pitää miettiä, onko tutkittavia mahdollista tunnistaa tekstistä tai aiheutuuko tutkimuksesta heille haittaa. Tutkittaville kannattaa antaa mahdollisuus tarkistaa itseään koskevat kohdat raportista. Eettistä pohdintaa on sekin, kun tutkija etsii sellaista kirjoittamisen tapaa, jolla antaa äänen tutkittaville. (Heikkinen & Syrjälä 2010, 158.) Kehittämisprojektissa ei käytetä sellaista raportointitapaa, että yksittäinen osallistuja olisi siitä tunnistettavissa. Tekijän toiminta tulee olla myös kaikkia osallistujia kohtaan tasa-arvoista. Tähän pyrittiin sellaisten kehittämismenetelmien valinnalla, joilla mahdollistettiin kaikkien osallisuus. Tasapuolisuuteen pyrittiin myös toimittamalla kaikille mukana olijoille muistio eri tilaisuuksien asioista. Kehittämistehtävän aiheesta ei käsitelty arkaluonteisia aiheita. Osallistajat säilyttivät tutkimuksen tuotoksissa anonymiteettinsä.

Toiminnan aikana ei käytetty esimerkiksi videointia tai keskustelujen nauhoittamista. Nämä menetelmät vaikeuttavat luontevaa toimintaa. Valokuvien ottamisesta pyydettiin lupa etukäteen. Median, lehdistön tuoma julkisuus voi olla kaikille toimijoille

hyväksi, joten se kutsuttiin joihinkin tilaisuuksiin. Jokainen päätti itse haluaako tulla näkyväksi lehdistön kautta.

Toimintatutkimuksen käyttö tässä kehittämissuorituksessa oli perusteltua, koska se liittyy vahvasti käytännön toimintaan, muutokseen ja toiminnan parantamiseen. Toimintatutkimus on myös vahvasti kontekstisidonnaista ja yhteistyössä tapahtuvaa toiminnan kehittämistä. (Kananen 2014, 11.) Myös kumppanuuden kehittämisessä kontekstisuudella ja aidolla yhteistyössä on suuri merkitys.

Tutkimuksen luotettavuus tulee varmistaa. Toimintatutkimuksessa laadullisen tutkimuksen luotettavuusmittarit eivät sellaisenaan sovellu toimintatutkimukseen. Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimustulosten luetuttaminen ja hyväksyttäminen tutkittavilla. Tutkimuksen vahvistettavuuden apuna voidaan käyttää viittauksia vastaaviin tutkimuksiin. Luotettavuutta lisää myös tutkimuksen tulosten, menetelmien ja tiedonkeruun tarkka dokumentaatio. Toimintatutkimukseen ei päde samanlaiset siirrettävyyden ja yleistettävyyden säännöt kuin määrällisiin tutkimuksiin, sillä toimintatutkimuksen tulosten voidaan katsoa pätevän vain tapaukseen, jota se käsitteli. (Kananen 2014, 126, 132 -135.) Tämän kehittämissuorituksen tulokset käsiteltiin kumppanuusyhteistyöverkoston kanssa yhdessä 26.10.2015. Samalla kysyttiin kyselyllä heidän mielipiteitään toimintatutkimuksen aikana kehitetystä kumppanuuden toimintamallista. Toimintatutkimusten tulosten arviointia kuuluu kysyä niiltä, jotka ovat mukana prosessissa. Tämä lisää prosessin ja tulosten luotettavuutta. Kyselyn tulokset lähetettiin yhdistysten edustajille sähköisesti.

Tässä toimintatutkimuksessa käytettiin projektin tekijän kehittämiä kyselyjä. Kysymykset laadittiin siten, että kysely mittaisi juuri sitä, mistä haluttiin tietoa. Yhdistysyhteistyön alkukartoituksessa kyselyn laadinnassa käytettiin apuna Sanni Mäkelän (2014) *Asiantuntemus on ihmisen arjen tuntemista – kirjaa ja tekijältä saatiin lupa käyttää osia kirjassa olevasta kyselystä muokattuna*, (Liite 3). Muut käytetyt kyselyt olivat kokonaan tekijän itse kehittämiä.

Kehittämissuorituksen yksi tarkoitus oli järjestää ikäihmisille toimintaa. Se päätettiin toteuttaa yhdistysten kanssa yhteistyössä järjestämällä Ikäihmisten messut. Palaute messuista oli hyvää. Messupäivän aamuna tosin iski epävarmuus, kun paikallinen sanomalehti ei julkaissut Menovinkkeihin lähettämäni ilmoitusta vaan Menopalstal-

la lukikin, että Ikäihmisten Messu on peruutettu (Liite 5). Klo 6:sta asti tuli tekstiviestejä yhdistystoimijoilta, palo- ja pelastuslaitokselta ja muilta osallistujilta, että miten tietoon kuuluu reagoida. Mietimme miten lehti-ilmoitus vaikuttaa kävijämäärään. Saimme Satakunnan Radioon pienen haastattelun, jossa kehoitettiin kaikkia tulemaan paikalle. Onneksi väkeä oli kuitenkin koko ajan kiitettävästi. Kahvituksesta vastaavat henkilöt arvioivat, että paikalla oli yli 400 henkilöä.

Jälkeenpäin selvisi, että harhaanjohtavan lehti-ilmoituksen oli laittanut seurakunta, joka ilmoitti oman tilaisuutensa peruuntumisesta. Lehti oli jättänyt kaupungin ilmoituksen messuista julkaisematta luullen, että ilmoitukset tarkoittivat samaa tilaisuutta.

11 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kehittämiprojektin tavoitteena oli lisätä kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä ikäihmisten hyvinvointia edistävien palvelujen kehittämiseksi Palvelutorin palveluneuvojen toimiessa koordinoijana. Yhteistyön avulla tavoitellaan ennaltaehkäisevän ja tavoitteellisen toiminnan lisääntymistä kotona asuvien raumalaisten ikäihmisten tarpeet ja toiveet huomioiden. Kehittämiprojektin aikana suunnitellun toimintamallin toivotaan helpottavan suunnitelmallista yhteistyötä.

Tiedonhaulla saatiin arvokasta tietoa toimintamallin kehittämisessä kumppanuuksien ja verkostojen kehittämistä ja luomista varten. Paikallisuuden huomiointi on kuitenkin tärkeää, sillä kumppanuusyhteistyötä aloitettaessa pitää toimia aidosti vuorovaikutuksessa kaikkien eri toimijoiden kanssa. Tähän pyrittiin kutsumalla kolmannen sektorin toimijoita säännöllisesti yhteistyöpalaveriinhin ja kuuntelemalla heidän mielipiteitään ja tarpeitaan.

Palvelutorihankkeen osuus alueellisen yhteistyön edistämässä oli puitteiden luominen prosessille yhteistyötapaamisten organisoinnin muodossa. Muodollisten rakenteiden puuttuessa Palvelutorihankkeella oli vahva panos verkoston organisoijana, kokoon kutsujana ja dokumentoijana. Kumppanuusverkostoyhteistyön kehittäminen

sopiikin hyvin hankkeiden yhteyteen kunhan yhteistyön juurruttamiselle ja jatkumiseksi on resursseja jatkossakin.

Rajapintoja voidaan yhdistää hankkeiden avulla. Konkreettisilla kehittämishankkeilla on edistettävissä rajapintoja ylittävää toimintaa. Esimerkiksi prosesseja kehittävän hankkeen arvo voi olla siinä, että sen kautta kyetään aikaansaamaan kehittämismyönteistä vuorovaikutusta. Osaava Kunta -tutkimukseen haastatellut korostivat, että vuorovaikutteista kehittämistyötä täytyy tehdä pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti. (Stenvall ym. 2014, 46.) Airan tutkimuksen mukaan vuorovaikutussuhteiden merkitys toimivalle yhteistyölle on suuri (Aira 2012, 131). Julkisen sektorin toimijoiden keskuudessa horisontaalinen sektorirajat ylittävä monitoimijainen toiminta voi olla vielä osin vierasta, mutta se on tulevaisuudessa entistäkin tärkeämpää. Uuden kehittämisen eri organisaatioiden kesken vie aikaa johtuen jo pelkästään erilaisista toimintakulttuureista, mutta pitkälti on kyse myös työntekijöiden asenteista. Yhteisten pelisääntöjen pohtiminen yhdessä tasa-arvoisesti luo pohjaa yhteistyölle.

Organisaatioiden osaaminen kehittyä ajan kanssa yksilöiden vuorovaikutuksessa ja se voidaan nähdä kollektiivisena oppimisena. Osaaminen kehittyä varsinaiseen työhön osallistumalla. Siinä yhdistyvät tekeminen, puhuminen, ajatteleminen, tunteminen sekä kuuluminen johonkin. (Syvänen ym. 2012, 19.) Vaikka verkostoitumisessa on mukana organisaatioita, on viime kädessä kyse yhteistyöstä ja eri henkilöiden välisistä suhteista. Verkostojen ja kumppanuuksien toimivuus vaatii luottamusta ja se rakentuu tai ei rakennu aina ihmisten välille. (Rantanen, Laanterä & Kangaspunta 2007, 65.)

Ikäihmisten ennaltaehkäisevien palvelujen kehittämisessä tarvitaan tulevaisuudessa useamman toimijatahon vuorovaikutusta, voimavaroja ja yhteistyötä. Tällaiset yhteistyötilanteet ovat sekä voimavara että myös haaste. Kumppanuus on luottamukseen ja vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistä toimintaa, joka vaatii onnistuakseen sitoutumista ja pitkäjänteisyyttä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Kumppanuus tiivistyy, kun yhteistyössä on edetty alkua pidemmälle. Kumppanuuden organisointi on yhteistyön rakentamista yhdessä sovittuja pelisääntöjä käyttäen. Tutkimusten mukaan tähän koordinointiin tarvitaan yhteyshenkilö (Matthies 2013b, 64 - 65 ; Mäkelä 2014, 68). Raumalla yhteistyön koordinointi keskittyy Palvelutorin palveluneuvojalle, jolle sellainen rooli kumppanuusverkostolta tulleen palautteenkin mukaan sopii

hyvin. Säännöllinen vuoropuhelu eri toimijoiden kesken voi mahdollistaa aidon, tarvelähtöisen toiminnan kehittämiseen alueen ikäihmisten hyväksi.

Uusien toimintamuotojen ja yhteistyön tekeminen ei tarvitse olla mitään suurta, vaan arjen pienet teot riittävät. Uusia interventioita voidaan yhdessä miettiä tuomalla keskusteluun havaintoja asiakkaiden tarpeista. Tässä järjestöjen arjen asiantuntijuus on virkamiesten tietoja arvokkaampaa. Uusia toimintamalleja kannattaa aina kokeilla, aina voi palata vanhaan, jos se tuntuu paremmalta.

Osallisuuden tavoin ennaltaehkäisy ja laaja-alainen hyvinvointikäsitys ovat nykyisin sosiaali- ja terveysalan muotitermejä. Taloudellinen tehokkuus lisääntyisi siitä, että erilaisia ja eri toimijoiden resursseja yhdistettäisiin eri tavoin. Tuloksena olisi uudenlaisia näkemyksiä, toimintoja ja mahdollisesti jopa palveluja myös oheistuotteena syntyvää ihmisiä yhdistävää toimintaa ja tekemistä. Nyt on suurelta osin vielä hyödyntämättä sellainen kansalaisten kokemukseen ja paikallistuntemukseen perustuva asiantuntemus, jota ei voida konsulteilta ostaa. (Rantamäki 2013, 57 - 58.) Palvelutorin koordinoima yhteistyö on vain pieni askel kohti tehokasta yhteistyötä, mutta jostain pitää aina lähteä liikkeelle.

Jokainen kumppanuus on aina kontekstisidonnainen, paikallisiin tarpeisiin kehitettyä toimintaa. Kumppanuustyön monimuotoisuus vaatii jatkuvaa avoimuutta ja tiedon jakamista. Sitä on toteutettava paitsi tulevia tilanteita ennakoiden, myös äkillisesti muuttuviin tilanteisiin reagoiden. Hyvin toimivan kumppanuuden rikkaus kantaa kohti pitkäjänteistä, tuloksellista yhteistyötä uusien innovatiivisten palveluiden tuottamiseksi ja kehittämiseksi. Tässä työssä pitää kuitenkin olla kärsivällinen, monesti yhteistyö eri toimijoiden välillä ei lähde sujuvasti käyntiin aivan hetkessä. Tässä kehittämissuhteissa yhteistyön koordinointi henkilöityi aluksi tutkimuksen tekijään. Luottamuksellisten suhteiden rakentumista ajatellen olisi ollut hyvä, että myös Palvelutorin palveluneuvoja olisi ollut alusta asti toiminnassa mukana. Vastuuhenkilöiden vaihtuessa menee aina hetki, että yhteistyössä päästään taas eteenpäin. Aikaa pitää varata tutustumiselle.

Harava projektissa todettiin, että järjestöjen tarjoamia palveluja ei tunneta kunnissa (Heimo, Oksanen & Pusa 2005, 12). Palveluiden sirpaleisuus onkin meille monissa kunnissa haaste. Palvelutorin idea tiedon kokoajana onkin siksi erinomainen. Miten

voi ohjata asiakkaita palvelujen piiriin, jos kenelläkään ei ole tietoa kokonaisuudesta? Nykyisin etsitäänkin yhä enemmän monitoimijamalleja, joissa kaikkia käytössä olevia paikallisia voimavaroja ja osaamista hyödynnetään alueen asukkaiden hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Paikallistason yhteisöllisyys ja yhteistoiminnallisuus vahvistavat infrastruktuuria, joka mahdollistaa uudenlaista toimintaa, joka puolestaan heijastuu hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden määrän ja laadun voimistumisena. Yhteinen tekeminen ja vastuunottaminen jo sinällään tuottavat hyvinvointia. (Matthies 2013b, 61 - 62.) Kumpu-panuusyhteistyöverkoston avulla meillä on Raumalla nyt mahdollisuus järjestää ikäihmisten lähialueilla tapahtuvaa toimintaa. Samankaltaisia tilaisuuksia on mahdollisuus järjestää eri puolilla Raumaa ilman, että se rasittaa yhtä tahoa kohtuuttomasti, koska vetovastuu voi vaihdella eri toimijoilla vuorotellen.

Hanna Uotila (2011) tutki väitöskirjassaan iäkkäiden ihmisten yksinäisyyskokemuksia. Sosiaalisen verkoston supistuminen oli monin tavoin esillä iäkkäiden ihmisten puhuessa ja kirjoittaessa yksinäisyyttä aiheuttavista asioista. Ihmissuhteiden väheneminen tai niiden puuttuminen oli yksinäisyyttä aiheuttava asia. Ikäihmiset puhuivat ystäväpiirin vähenemisestä, puolison kuolemasta ja kaukana asuvista sukulaisista ja ystäväistä. Myös sairastunut aviopuoliso ja dementoitunut ystävä tuotiin esille tärkeänä ihmissuhteena, joka ei kuitenkaan pystynyt lievittämään yksinäisyyttä vaan usein päinvastoin lisäsi yksinäisyyden tunteita. Yksinäisyyttä selitettiin haastatteluissa ja teksteissä myös sillä, että iäkkäät ihmiset ovat yhteiskunnassa heikossa asemassa. (Uotila 2011, 47, 50.)

Raha-automaattiyhdistys näkee yhteistyön keinona lisätä hyvinvointia ja yhteistyön toivotaan edistävän kehittämistyön tulosten hyödyntämistä ja hyviksi todettujen käytäntöjen juurruttamista (Karttunen ym. 2013, 16). Ikäihmisten yksinäisyys onkin yksi asia, johon yhdistysten toiminnalla ja yhteistyöllä voidaan mielestäni vaikuttaa. Väestön ikääntyessä eivät kasva vain ikääntymiseen liittyvät palvelutarpeet vaan myös voimavarana nähtävä, monikasvoinen ja yhä terveempi ikääntyneiden joukko (Rajaniemi 2009, 8). Tämä ryhmä on aktiivisia ikääntyviä, joilla on mahdollisuuksia vaikuttaa myös sosiaalisiin haasteisiin.

Ammatillisesti olisin kovin mielissäni, jos tämä toimintamalli ja kumppanuusyhteistyön muodot jäisivät elämään ja kehittyisivät Raumalla. Jatkotutkimusaiheena olisi-kin mielenkiintoista tulevaisuudessa kartoittaa toimintamallin toimivuutta käytännössä. Onko se ollut todellisuudessa käyttökelpoinen malli yhteistyön tekemisessä kolmannen sektorin eri toimijoiden kesken? Mielenkiintoista olisi tutkia aihetta myös asiakkaan kannalta: kokeeko raumalainen ikäihminen tulevaisuudessa, että ennaltaehkäisevä ja hyvinvointia lisäävä toiminta on Raumalla monipuolistunut?

LÄHTEET

Aira, A. 2012. Toimiva yhteistyö. Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä studies in humanities 179.

Broussine, M. & Millern, C. 2005. Leadership, ethical dilemmas and ” good” authority in public service partnership working. Business Ethics: A European Review. Volume 14 number 4.

Eläketurvakeskuksen www-sivut. Viitattu 6.1.2015. <https://www.tyoelake.fi>

Euroopan Komissio 2011. Komission tiedonanto Euroopan Parlamentille, Neuvostolle, Euroopan Talous- ja sosiaalikomitealle sekä Alueiden komitealle tiedonanto EU:n politiikasta ja vapaaehtoistyöstä: valtioiden rajat ylittävän vapaaehtoistoiminnan tunnustaminen ja edistäminen EU:ssa. Viitattu 27.5.2015. http://www.kansalaisareena.fi/Komission_tiedonanto20092011.pdf

Fields, M. 2014 . Verkostoitumalla yhteisöllisyyteen. Pääkaupunkiseudun yhdistystoimijoiden näkemyksiä lähidemokratiasta, paikallisesta vaikuttamisesta ja verkostoista. Ok-Opintokeskus. Viitattu 25.6.2015. http://www.okopintokeskus.fi/sites/default/files/Marion_Fields_Verkostoitumalla_yhteisollisyyteen.pdf

Heikkala, J. 2009. Kehitys kumppanuusverkostomaiseen toimintaan. Teoksessa Karimo, K. & Eskola, M. Yhteistyötä yli rajojen. Järjestöjen toiminnan ja verkostoryön kehittäminen. Kehittämishanke ja toimintamalli. Lomakotien liitto. Tykes. Arvoverkko. 9-11.

Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa:Heikkinen, H., Rovio, E & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Hansaprint OY. 3.korj.painos, 15-38.

Heikkinen, H., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2010. Teoksessa: Heikkinen, H., Rovio, E & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Hansaprint OY. 3.korj.painos, 78-93.

Heikkinen, H & Syrjälä, L. 2010. Tutkimuksen arviointi. Teoksessa:Heikkinen, H., Rovio, E & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Hansaprint OY. 3.korj.painos, 144-162.

Heimo, E & Oksanen, P 2004. Verkostoista kumppanuuteen. Teoksessa Anttila, M. Rousu, S. (toim.) Haravalla kootut. Moniasiantuntijuus. Strateginen kumppanuus. Seudullinen kumppanuus. Suomen Kuntaliitto ja Lastensuojelun Keskusliitto, Helsinki. s. 47-55. Viitattu 27.6.2015. https://www.innokyla.fi/documents/67330/68710/haravalla_kootut.pdf

Heimo, E., Oksanen, P. & Pusa, O. 2005. Strategista kumppanuutta Perhekeskus Pihapiirissä & Pihapiirin kustannusanalyysi. Lastensuojelun Keskusliitto. Suomen Kuntaliitto.

Häkkiä, K. & Tourula, M. 2013a. ESKO-hankekokonaisuus – järjestöt ja kaupunki yhdessä hyvinvointia edistämässä. Teoksessa Häkkiä, K. & Tourula, M. (toim.) Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 58-65.

Häkkiä, K. & Tourula, M. 2013b. Askelluksia monitoimijaisen kehittämistyön polulla. Teoksessa Häkkiä, K. & Tourula, M. (toim.) Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 149-152.

Häkkiä, K., Pääkkö, M., Saarenpää, S., Sarvela, H., Tourula, M. & Vuoti, M. 2013. Monitoimijaisen yhteistyön rakentuminen – kokemuksia ESKO-hankekokonaisuuden kehittämistyöstä. Teoksessa Häkkiä, K. & Tourula, M. (toim.) Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 166-180.

Jalava, J. & Koiso-Kanttila, S. 2013. RAY-rahoitteisten järjestöorganisaatioiden haasteet ja matalan kynnyksen dilemma. Teoksessa Niemelä, M. & Saari, J. (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. s. 172-192. Helsinki: Kelan tutkimuslaitos. Painopaikka: Juvenes Print. Teemakirja 10. Viitattu 27.6.2015. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-osaisten_hyvinvointi.pdf

Jouppila-Kupiainen, E., Manninen, A. & Kuva, E. 2007. Sosiaali- ja terveysalan järjestöt palvelujen tuottajina. Teoksessa Rantanen, M., Kangaspunta, K. & Laanterä, S. (toim.) Ilo toimia yhdessä: uusia näkökulmia hyvinvointipalveluiden tuottamiseen. Raportteja 20. Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti. 24-34.

Jyväskylän yliopiston www-sivut. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Kolmas sektori. Viitattu 6.1.2015. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Järvensivu 2012. Kumppanuuden yleinen määritelmä ja malli. Teoksessa Oravasaari, T. & Järvensivu, T. (toim.) 2012. Vapaaehtoistoiminnan ja hoivayritysten kumppanuusmalli. Laurea ammattikorkeakoulu, 12-19. <http://www.kansalaisareena.fi/VaPari-kumppanuusmalli.pdf>

Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rajala, R. 2010. Verkostojohtamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen – hankkeen julkaisu. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Suomen Yliopistopaino Oy.

Karttunen, A., Kettunen, A. & Piirainen, K. 2013. Yhteistyöllä hyvinvointia. Järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä. Diakoniamattikorkeakoulun julkaisuja. C Katsauksia ja aineistoja 31.

Kiviniemi, M. & Saarelainen, T. 2009. Paikallisten kumppanuuksien monet kasvot: viitekehyksen kehittäminen kansalaistoiminnan ja julkisen sektorin verkostoitumisen tutkimusta varten. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1/2009. 38–55. Viitattu 30.6.2015. <http://www.doria.fi/handle/10024/70582>

Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere. Viitattu 23.5.2015. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90856/URN_ISBN_978-952-245-638-0.pdf?sequence=1.

Kuula, A. 2006a. Menetelmäopetuksen tietovaranto – KvaliMOTV. Luku 5.4 Toimintatutkimus. Viitattu 29.11.2014. www.fsd.uta.fi

Kuula, A: 2006b. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laimio, A. & Seppänen, T. 2013. Kehitytään kimpassa. Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys. Viitattu 21.8.2015. <http://www.kssotu.fi/media/Kehitytaan-kimpassa-loppuraportti.pdf>

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. 2012. L 28.12.2012/980.

Laurikainen, H. 2009. Toimintamallikuvaus yhdistysten yhteistyöstä ja verkostoitumisesta Osuma-projektin aikana. Hämeenlinnan settlementti ry. Viitattu 6.1.2015. http://files.kotisivukone.com/yhdistykset.tiedottaa.net/Jarjestoyhteisty/toimintamallikuvaus_jrjestyhteisty_28.1.2009.pdf

Lindstöm, N. 2005. Kolmas sektori ja julkishallinnon yhteispalvelu: Lomakejakelusta kansalaislähtöiseen palvelumalliin. s. 105-116. Teoksessa Särkelä, R. & Tiippana, P. (toim.) Hyve-projektista pysyvään kehittämiskumppanuuteen. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.

Maijanen, H. & Haikara, P. 2014. Kumppanuuskäsikirja näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisu A. 8:2014. Viitattu 27.6.2015. http://www.socom.fi/sites/default/files/tiedostot/kumppanuuskasikirja_netiversio.pdf

Matthies, A. 2013a. Osallistuminen ja palvelut. Teoksessa Matthies, A. & Rantamäki, N. (toim.) 2013. Hyvinvointitalkoot- Miten kuntalaisten osallistuminen tukee palveluita. Kampa-hankkeen julkaisu. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus, 11-14. Viitattu 26.6.2015. <https://www.chydenius.fi/tutkimus/sosiaalitieteet/hankkeet/kampa/kampa-julkaisu-1/kampa-julkaisu/hyvinvointitalkoot>

Matthies, A. 2013b. Hyvät käytänteet – työkaluja osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemiseen. Teoksessa Matthies, A. & Rantamäki, N. (toim.) 2013. Hyvinvointital-

koot- Miten kuntalaisten osallistuminen tukee palveluita. Kampa-hankkeen julkaisu. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus, 60-66. Viitattu 21.7.2015.

Matthies, A. & Rantamäki, N. (toim.) 2013. Hyvinvointitalkoot- Miten kuntalaisten osallistuminen tukee palveluita. Kampa-hankkeen julkaisu. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus. Viitattu 26.6.2015. <https://www.chydenius.fi/tutkimus/sosiaalitieteet/hankkeet/kampa/kampa-julkaisut-1/kampa-julkaisut/hyvinvointitalkoot>

Mustakangas, E., Kiviniemi, M. & Vihinen, H. 2003, Kumppanuus kuntatasolla maaseutupolitiikan toimeenpanossa. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja 29. MTT Taloustutkimus, Helsinki. Viitattu 27.6.2015. <http://www.mtt.fi/met/pdf/met29.pdf>

Mäkelä, S. 2014. ”Asiantuntemus on ihmisten arjen tuntemista” –Yhdistysten näkökulmia kunnan ja yhdistysten väliseen yhteistyöhön. Satakunnan Yhteisökeskus. Pori.

Mäkitalo-Tulokas, S. 2014. Mikkelin vapaaehtoistoiminnan verkostomalli. Teoksessa Hassinen-Ali-Azzani (toim.) Vapaaehtoistoiminta osana kunnan vanhuspalveluja. Raportti vapaaehtoistoiminnan kehittämistä Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen kunnissa 2012-2014. Mikkelin ammattikorkeakoulu. D: Vapamuotoisia julkaisuja 40, 23-26.

Paloniemi, P. 2015. ”Ne järjestöt pärjää, jotka on muutoksessa mukana”. Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen asema, toimintaedellytykset ja tulevaisuus Seinäjoella. Terveyskasvatuksen pro gradu-tutkielma. Terveystieteiden laitos. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 26.6.2015. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46201/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201506052192.pdf?sequence=1>

Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut. Viitattu 27.5.2015. <http://yhdistysrekisteri.prh.fi>

Patronen, M., Hämäläinen, J., Sola, J., Leisio, J., Koistinen, T. & Holja, T. 2014. Palvelutori. Ohjaus- ja neuvontapalvelu ikäihmisille. Sitran selvityksiä 82. Viitattu 29.11.2014. <http://www.sitra.fi/julkaisut/Selvityksiä-sarja/Selvityksiä82.pdf>

Peltosalmi, J., Hakkarainen, T., Londén, P., Kiukas, V. & Särkelä, R. 2014. Järjestöbarometri 2014. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki.

Piirainen, K. 2014. Vapaaehtoistoiminnan rakentumisen haasteet Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen kunnissa – arvioinnin näkökulma. Teoksessa Hassinen-Ali-Azzani (toim.) Vapaaehtoistoiminta osana kunnan vanhuspalveluja. Raportti vapaaehtoistoiminnan kehittämistä Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen kunnissa 2012-2014. Mikkelin ammattikorkeakoulu. D: Vapamuotoisia julkaisuja 40. s. 86-90.

Pessi, A. 2009. Suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Teoksessa Karimo, K. & Eskola, M. Yhteistyötä yli rajojen. Järjestöjen toiminnan ja verkostotyön kehittäminen. Kehittämishanke ja toimintamalli. Lomakotien liitto. Tykes. Arvoverkko. 14-16.

Pessi A, B, Oravasaari T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Raha-automaattiyhdistys: Helsinki. Viitattu 26.6.2015. <http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>

Rajaniemi, J. 2009. Mielekkäästi vapaaehtoistoiminnassa, Tuloksia kyselystä järjestöjen ikääntyneille jäsenille. Raportteja 2/2009. Ikäinstituutti. Viitattu 27.5.2015. <http://www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/3/fid/28/>

Rantamäki, N. 2013. Mikä mahdollistaa, mikä estää osallistumista? Yhteenvedoa KAMPA-hankkeen kokemuksista. Teoksessa Matthies, A. & Rantamäki, N. (toim.) 2013. Hyvinvointitalkoot- Miten kuntalaisten osallistuminen tukee palveluita. Kampan-hankkeen julkaisu. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus, 54-59.

Rantanen, M., Laanterä, S. & Kangaspunta, K. 2007. Kumppanuuspöytä ja alueellinen hyvinvointiverkosto. Teoksessa Rantanen, M., Kangaspunta, K. & Laanterä, S.(toim.) 2007. Ilo toimia yhdessä: uusia näkökulmia hyvinvointipalveluiden tuottamiseen. Raportteja 20. Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti. 54-69. Viitattu 26.7.2015. <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja20.pdf>

Rauman sosiaali- ja terveysviraston pöytäkirja 14.4.2015.

Rauman kaupungin www-sivut. Viitattu 7.7.2015. <http://www.rauma.fi/>

Reinman, L. 2014. Vapaaehtoistyön merkitys yksilölle ja yhteisölle. Ovet auki vapaaehtoistoiminnalle –seminaari 2.12.2014. Kansalaisareena ry. Viitattu 17.1.2015. <http://www.slideshare.net/SitraHyvinvointi/vapaaehtoistoimintaliisareinman>

Ryttyläinen-Korhonen, K. 2014. Esipuhe. Teoksessa Hassinen-Ali-Azzani (toim.) Vapaaehtoistoiminta osana kunnan vanhuspalveluja. Raportti vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen kunnissa 2012-2014. Mikkelin ammattikorkeakoulu. D: Vapaamuotoisia julkaisuja 40. 5-7.

Salmela, T. 2005. Tieto on valtaa vasta jaettuna. Harava-projekti –toimijatasen arviointi. Lastensuojelun Keskusliitto. Suomen Kuntaliitto. Pikassos Oy.

Salamon, L.& Sokolowski, S. 2004. Global Civil Society. Dimensions of the Non-profit Sector. Volume two. Kumarian Press.

Solatie, J. & Mäkeläinen, M. 2013. Ideasta innovaatioksi. Luovuus hyötykäyttöön. Toinen painos. Vantaa: Hansaprint Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:11. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011a). Sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöt Sosiaali- ja terveysministeriön kumppaneina. Sosiaali- ja terveyspolitiikan järjestöpoliittiset linjaukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:5. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 26.6.2015. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112194/URN%3aNBN%3afi-fe201504224603.pdf?sequence=1>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011b. Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia. Julkaisuja 2011:1. Viitattu 29.11.2014. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-14357.pdf

Stenvall, J., Rannisto, P. & Sallinen S. 2014. Osaava kunta –rajapinnoilta vahvuutta kuntien toimintaan. 1. painos. Kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton paino.

Suomen yritysrekisterin www-sivut. Viitattu 27.5.2015. <http://www.suomenyritysrekisteri.fi/etusivu/>

Suominen, K., Aaltonen, P., Ikävalko, H., Hämäläinen, V. & Mantere, S. 2007, Voimaa verkostosta! Verkostomaisen kehittämisen käsikirja. Tykes, Raportteja 56. Työministeriö, Helsinki. Viitattu 23.5.2015. http://www.tuottavuustyö.fi/files/52/voimaa_verkostosta.pdf

Syvänen, S., Kasvio, A., Loppela, K., Lundell, S., Tappura, k. & Tikkamäki, K. 2012. Dialoginen johtaminen innovatiivisuuden tekijänä. Tutkimusohjelman teoreettiset lähtökohdat, tutkimuskysymykset ja toteutus. Työterveyslaitos. Helsinki. Viitattu 19.7.2015. http://www.ttl.fi/fi/verkkokirjat/Documents/Dialoginen_johtaminen.pdf

Särkelä, R. 2013. Järjestöjen ja kuntien yhteistyö eri näkökulmista. Teoksessa Häkikä, K. & Tourula, M. (toim.) Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 7-21.

Thomson, A & Perry, J. 2006. Collaboration Processes Inside the Black Box. Public Administration Review. Dec. Special issue. 20. Viitattu 30.6.2015. <http://search.proquest.com.lillukka.samk.fi/docview/197177786>

Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 28.5.2015. <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/684.html>

Toimian www-sivut. Viitattu 27.7.2015. <http://www.toimia.fi>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta www-sivut. Viitattu 21.9.2015. <http://www.tenk.fi>.

Uotila, H. 2011. Vanhuus ja yksinäisyys. Tutkimus iäkkäiden ihmisten yksinäisyyskokemuksista, niiden merkityksistä ja tulkinnoista. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto., terveystieteiden yksikkö. Viitattu 27.7.2015. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66801/978-951-44-8553-4.pdf?sequence=1>

Utriainen, J. 2012. Vapaaehtoistoiminnan vaikutusten tunnistaminen ja osoittaminen vanhustyössä. Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisuja 3 / 2012. Vanhus- ja lähimmäis- palvelun liitto ry.

- Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE. 2012. Etiikan tila sosiaali- ja terveysalalla. 2012. Etene-julkaisuja 35. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 21.9.2015.
<http://etene.fi/documents/1429646/1559054/ETENE-julkaisuja+35+Etiikan+tila+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf/b02f3efc-c92b-456f-a97a-2a524ef3b2f9>
- Valtioneuvosto. 2015. Ratkaisujen Suomi. Neuvottelutulos strategisesta hallitusohjelmasta. 2015. Viitattu 26.6.2015.
http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Hallitusohjelma_27052015.pdf/75d94d8d-15c9-405a-8a9b-eca4987b635e
- Varis, T. 2015. Kuntakysely yhteistyöstä kolmannen sektorin kanssa. Oikeusministeriö. Kuntaliitto. KansalaisAreena ry. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta. Viitattu 30.8.2015. www.kansalaisareena.fi/kuntakysely.pdf
- Viirkorpi, P. 2004. Kumppanuusjohtamisen rakenteita ja käytäntöjä. Kumppanuusjohtamisen tarkastelua hyödyntäen Harava-projektin työverstaan tuloksia. Suomen Kuntaliitto. Lastensuojelun Keskusliitto.
- Viirkorpi, P. 2013a. Kaupungin ja järjestöjen yhteistyö ESKO-hankkeessa. Teoksessa Häkkilä, K. & Tourula, M. (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 97-105.
- Viirkorpi, P. 2013b. Yhteiskehittäminen ESKO-hankkeessa. Teoksessa Häkkilä, K. & Tourula, M. (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 153-165.
- Yhdistyslaki. 1989. L26.5.1989/503.
- Ympäristöministeriö, 2013. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma vuosille 2013-2017. Valtioneuvoston periaatepäätös 18.4.2013. Viitattu 26.7.2015.
<http://www.ym.fi/download/noname/%7B8BEDFDB9-CAE9-443A-95F4-4F38013937E8%7D/97629>

Taulukko 1. Kehittämistehtävässä käytetyt tutkimukset ja hankeraportit

Liite 1

Tekijä ja nimi ja vuosi	tutkimuksen /projektin tarkoitus	käytetyt menetelmät	keskeiset tulokset
Aira, A. 2012 Toimiva yhteistyö Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot	Ihmisten välisen vuorovaikutuksen tutkimus; yhteistyön suhdetta vuorovaikutukseen ja teknologiavälitteisen vuorovaikutuksen hyödynnettävyyttä	Kvalitatiivinen tutkimus: <ul style="list-style-type: none"> • Teemahaastattelu • Vuorovaikutuksen observointi 	Tuloksellisin yhteistyö toteutuu kahden - kolmen ihmisen välisissä vuorovaikutussuhteissa. Tavoitteiden muodostamiseksi vaaditaan runsaasti osapuolten välistä vuorovaikutusta. Fyysinen läheisyys ei siis ole edellytys yhteistyön toteutumiselle. Toimiva yhteistyö: 1) vuorovaikutussuhteen hallinta a) luottamuksen rakentaminen b) vuorovaikutussuhteiden ylläpito c) etäisyyden ja läheisyyden välinen tasapaino 2) tiimin prosessien hallinta a) tiimin muodostuminen b) vuorovaikutuskäytänteiden luominen c) aktiivinen johtajuus 3) verkoston hallinta a) keskinäisen kilpailun hallinta b) erilaisuuden hyödyntäminen c) suunnitelmien konkretisointi toteutukseksi. Vuorovaikutussuhteisiin panostamalla voi päästä käsiksi myös tiimeissä ja verkostoissa kohdattuihin haasteisiin.
Broussine, M. & Millern, C. Leadership, ethical dilemmas and 'good' authority in public service partnership working	Tavoitteena eri alojen horisontaalinen työ. Tavoitteena oppia työskentelemään eri sidosryhmien kanssa. Johtajuuden muokkaaminen hierarkisuudesta	Tapaustutkimus, joka kesti yli kahdeksan kuukautta sisältäen erilaisia haastatteluja ammatillisen henkilöstön, vapaaehtoistyöntekijöiden ja eri alojen	Eettisen johtajuuden korostaminen, yhteinen etu. Kumppanuudet ovat Englannin julkiselle sektorille välttämättömiä.

Business Ethics: A European Review	tasa-arvoisempaan ja avoimempaan suuntaan.	johtajien keskuudessa. kenttämuistiinpanot ja kokoukset	
Fields, M. 2014. VERKOSTOITUMALLA YHTEISÖLLISYYTEEN Pääkaupunkiseudun yhdistystoimijoiden näkemyksiä lähidemokratiasta, paikallisesta vaikuttamisesta ja verkostoista. Ok.Opintokeskus	Raportissa on selvitetty pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa) toimivien yhdistysten ja järjestöjen piirien toimijoiden käsityksiä lähidemokratiasta ja vaikuttamisesta.	Selvitystä varten kerättiin kaksi kyselyä: vaikuttamiseen keskittyvä (N = 274) ja verkostoihin keskittyvä (N = 301) kysely. Lisäksi toteutettiin 14 haastattelua, joista kymmenen oli yksilöhaastattelua ja neljä verkostojen ryhmähaastattelua.	Tulokset osoittavat, että yhdistyksissä on kiinnostusta olla mukana rakentamassa lähidemokratiaa pääkaupunkiseudulla. Selvityksen mukaan alueellistaminen vie kuntaa lähemmäksi asukkaita ja paikallista kansalaisyhteiskuntaa. Verkostot koettiin hyödyllisiksi: 61 % verkostokyselyn vastaajista koki hyötyvänsä verkostoista vaikuttamistyössä.
Hassinen-Ali-Azzani, T. (toim.) VAPAAEHTOISTOIMINTA OSANA KUNNAN VANHUSPALVELUJA Raportti vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen kunnissa 2012–2014	Ikäosaavat palvelualueet Etelä-Savossa -hankkeen tavoitteena oli edistää vapaaehtoistoimintaa tukemaan ikäihmisten hyvinvointia, aktiivista arkea ja ennaltaehkäistä toimintakyvyn heikkenemistä ja muodostaa kuntiin vapaaehtoistoiminnan yhteistyömalli tukemaan ikäihmisten elämänlaatua ja toimintakykyä. Tavoitteena oli kehittää vapaaehtoistoimintaa kuntien, järjestöjen ja yritysten yhteistyöksi ikäihmisten elämänlaadun, itsenäisen selviytymisen, toimintakyvyn vahvistamiseksi ja ikäihmisten	Käytännön toteutus eteni kunkin kunnan itsensä valitseman pilotin kautta. Pilotteja tuettiin vapaaehtoisten ja henkilöstön valmennuksilla, vierailuilla, seminaareilla sekä työpajatyöskentelyillä. Kuntiin nimettiin vapaaehtoistoiminnan yhteyshenkilöt.	Hankkeen tuloksena on merkittäviä edistysaskelia vapaaehtoistoiminnan organisoimiseen Etelä-Savossa. Hanke teki näkyväksi vanhuspalveluiden vapaaehtoistoiminnan rakentumisen haasteita ja osoitti kuinka tärkeä osa kunnan vanhuspalveluita vapaaehtoistoiminta on. Hankkeen myötä kunnat pystyivät käynnistämään vapaaehtoistoiminnan toimenpiteitä.

	syрjäytymisen ehkäisemiseksi sekä vahvistaa kunnissa ikä-osaamista.		
Heikkilä, J., Jantunen, S., Mäkelä, T., Naaranoja, M., Piippo, J., Sankelo, M., Siervo, T., Teriö, J. & Tuomivaara, S. 2012. OSUVA – osallistuva innovaatiotoiminta ja sen johtamista edistävät tekijät JAMK toimii hankkeen koordinaattorina. hanke 2012-2015	Tutkitaan osallistuvaa innovaatiotoimintaa ja sen johtamista edistäviä tekijöitä monialaisesti. Tutkimuskohteeksi on rajattu sosiaali- ja terveydenhuollon muutostilanne. Keskittyy osallistuvan innovaatioprosessin johtamisen työvälineiden ja hyvien käytänteiden tutkimiseen.	Neljä eri toimintatutkimuskonaisuutta Kyselytutkimus ja haastatteluja Kohdeorganisaationa toimii Jyväskylän hoivapalveluyhdistys ry sekä Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelut.	Tuottaa uuden teoreettisen mallin osallistuvan innovaatioprosessin johtamisesta sosiaali- ja terveyspalveluiden muutostilanteissa. Saadaan kattava käsitys tavoista, joilla osallistuvaa innovaatiotoimintaa ja sen johtamista voidaan edistää.
Heimo, E. & Oksanen, P. 2005. Strategista kumppanuutta Perhekeskus Pihapiirissä: Pihapiirin kustannusanalyysi Harava-projekti 2000-2004	Harava-projekti (2000–2004) oli lastensuojelujärjestöjen ja julkisen sektorin yhteistoimintahanke, jota Lastensuojelun Keskusliitto ja Suomen Kuntaliitto yhdessä toteuttivat. Harava-projektin työn kohde oli palvelujen rakenteiden kehittäminen. Kehittämistyön lähtökohtana oli lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, mutta varsinaisina työn kohteina olivat erilaiset palveluorganisaatiot ja niiden ammattilaiset ja vapaaehtoiset. Hankkeen tavoitteena oli edistää	Haravan kehittämistyö ja keilutoiminta konkretisoitui 18 osahankkeessa, jotka sisälsivät yli 30 erilaista kehittämisprosessia. Asiantuntijaverkostot, työpajat ja –verstaat.	Haravassa saatujen kokemusten mukaan lasta autetaan parhaiten eri hallinnonalojen ja toimijoiden välistä yhteistyötä kehittämällä. Yhteistyö vaatii hyviä työkäytäntöjä, ohjaus- ja johtamisrakenteita sekä päätöksentekijöiltä saatua lupaa ja resursseja toimia.

	monitoimijaista (järjestöt, julkinen ja yksityinen sektori), moniammatillista (sosiaali-, terveys- ja sivistystoimi) sekä ylikunnallista yhteistyötä. Hankkeen perusoletuksena oli usko siihen, että voimavarat voidaan ”haravoida” nykyistä paremmin yhteen, kokonaisuus voidaan saada paremmin toimivaksi ja kyetään vastaamaan kasvaneisiin tarpeisiin.		
Laimio, A ja Seppänen, T, 2013. Kehitytään kimpassa	Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistyksen hallinnoiman Kimpapa-hankkeen päämääränä oli tukea haja-asutusalueiden ikäihmisten arjen hyvinvointia yhteisöllisen tuen avulla.	Päämäärään pyrittiin seuraavin keinoin: 1) edistämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä(Kumppanuuspöytä) 2) kehittämällä uusia yhteisösuuntautuneen vanhustyön muotoja 3) kehittämällä hankealueiden vapaaehtoistoimintaa ja vertaistukea.	Vapaaehtoistyö on vahvistanut asemaansa. Vapaaehtoistoiminnan koulutusmallit. hankekuntien palvelujärjestelmissä. Enemmän yhteistyötä eri järjestöihin kuuluvien ihmisten kesken - yhteisöllisyys lisääntyi. Kumppanuuspöytä-malli on tavallista työryhmää vaativampi yhteistyöfoorumi. Ikäihmisten yhteisölliset tilaisuudet
Laurikainen, H. 2009. Toimintamallikuvaus yhdistysten yhteistyöstä ja verkostoitumisesta Osuma-projektin aikana. Hämeenlinnan seudun Settlementin Osuma-projekti vuosina 2005–2008 (RAY).	Osuma-projektin ja järjestöjen verkostoitumisen ja yhteistyön toimintamallin päämääränä oli kansalaisten osallisuuden lisääminen edistämällä ja vahvistamalla kansalaistoimintaa ja järjestötyötä Hämeenlinnan seudulla. Taustalla oli oletus, että verkostoitumalla ja yhteistyöllä	Päämäärän saavuttamiseksi projekti kutsui koolle ja innosti Hämeenlinnan seudulla toimivia sosiaali- ja terveysalan järjestöjä yhteistyöhön ja kehitti yhteisiä tiedottamisen, toiminnan ja vaikuttamisen foorumeita ja toimintamalleja.	Toimintamalliin on koottu Osuma -projektin aikana kehitettyjä ja muodostuneita käytäntöjä, työskentelytapoja ja toimintoja. Toimintamallia voidaan käyttää kokonaisuudessaan tai poimia siitä eri osia ideoiksi ja vinkeiksi erilaisten järjestöjen omaan ja yhteiseen toimintaan.

	eri järjestöillä on paremmat mahdollisuudet lisätä toimijoidensa osallisuutta, hyvinvointia sekä omia toimintaedellytyksiä.		
Maijanen, H. ja Haikara, P. 2014. Kumppanuuskäsikirja	MontEri-hankkeen (Monitoimijamallit maaseudun sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi) 2012–2014 yhtenä tavoitteena oli kehittää järjestöjen, yhdistysten, oppilaitosten, yritysten ja kunta-toimijoiden tuloksellista, avointa ja kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä.	Hankkeen aikana tehty järjestöyhteistyökysely useita kehittämiskokeiluja.	MontEri-hankkeen lyhyen keston vuoksi käynnistettyjen monitoimijaisten yhteistyömallien vakiinnuttaminen ei käytännössä ole ollut mahdollista. Mutta kehittämiskokeilujen suurin anti lieneekin siinä, että rohkeasti kokeilemalla uudenlaisia työtapoja on löydetty hyväksi koettuja menetelmiä, joita hyödyntämällä voi ottaa ensimmäisiä askelia kumppanuuden polulla. Yhteistyön koordinointi nousikin kehittämiskokeiluissa keskeiseen asemaan ja ilman tähän osoitettua resurssia on kumppanuuden kehittäminen hankalaa.
Matthies. A. ja N Rantamäki, N. (toim.) Muut kirjoittajat Kai-Eerik Käsälä, Johanna Lång, Saira Perälä ja Anne Ruuttula-Vasari, 2013. HYVINVOINTITALKOOT – Miten kuntalaisten osallistuminen tukee palveluita Kaste-rahoitteinen hanke, <i>Hyvinvointipalveluiden kehittäminen kansalaisosallistumisen ja yhteisöl-</i>	Hankkeen tavoitteena on, että paikallinen kehittämistyö tuottaa pilotointien kokemuksista tietoa, josta voisi olla hyötyä laajemminkin. Miten yhteisöllisyyttä voidaan hankkeella vahvistaa? Miten kansalaistoiminta voi tukea kuntien sosiaali- ja terveyspalveluja? Millaisia kokemuksia erilaisista toimintamalleista syntyy? Mitä opimme osallistumisen esteistä tai edellytyksistä?	Hankkeen toiminta painottuu erilaisten yhteisöllisten tapahtumien ja kokoontumisten järjestämiseen, tiedottamiseen on hankkeessa keskeistä. Yhdessä kansalaisten ja eri yhteistyökumppaneiden kanssa etsittiin ja kehitettiin uudenlaisia menetelmiä, joiden kautta kansalaisosallistuminen voidaan ottaa osaksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen suunnittelua, päätöksentekoa ja toteuttamista. Pilotoi-	Johtopäätös: osallistumisen ja yhteisöllisyyden kehittämisen sosiaali- ja terveyspalveluissa on edettävä kolmesta eri suunasta. Kyse on paikallisyhteisöstä (esim. kunnanosa) ja siitä yhä etäämmällä olevasta sosiaali- ja terveyspalveluja järjestävästä organisaatiosta. Nämä voivat eri paikkakunnilla limittyä toisiinsa eri tavoin, ja niiden keskinäinen tehtäväjako voi vaihdella. Kehittämistä tarvitaan näiden välisessä suhteessa, jonka Kampa-hanke näki keskeisimpänä kehittämiskohteena.

<p><i>lisyyden pohjalta maaseudulla</i> (KAMPA III). Hanke toteutettiin ajalla 10/2011–3/2013: Kokkola ja Kruunupyö sekä Lesti- ja Perhojokilaaksojen seitsemän kunnan yhteistoiminta-alue JYTA Keski-Pohjanmaalta ja Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue Etelä-Pohjanmaalta</p>		<p>tavana oli kansalaisvaikuttamisen menetelmiä, asiakasosallistamiseen perustuvia toimintakäytäntöjä, yhteisöllisiä palvelujen tuottamismalleja sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten ehkäisevän ja osallistavan työn osaamisen vahvistamista.</p>	
<p>Paloniemi, P. 2015. Ne järjestöt pärjää, jotka on muutoksessa mukana.</p> <p>Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen asema, toimintaedellytykset ja tulevaisuus Seinäjoella</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöissä toimivien näkemyksiä edustamiensa järjestöjen asemasta, toimintaedellytyksistä ja tulevaisuudesta Seinäjoella.</p>	<p>Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla keväällä 2013. Tutkimusta varten haastateltiin yhdeksää Seinäjoen kaupungin alueella eri tehtävissä työskentelevää järjestötahon toimijaa. Sisällönanalyysi</p>	<p>Järjestöt edistävät ihmisten hyvinvointia monin eri tavoin. Palveluita tuottavilla sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöillä on hyvä asema Seinäjoella, mutta perinteisen kansalaisjärjestötoiminnan asemassa on parannettavaa.</p> <p>Järjestöjen ja kuntien välisen sekä järjestöjen keskinäisen yhteistyön kehittäminen on järjestöjen toimintaedellytysten kannalta tärkeää. Yhteistyö on välttämätöntä tulevaisuuden haasteista selviämiseksi. Järjestöjen keskinäisen yhteistyön kehittämisen kautta voidaan saavuttaa lisää näkyvyyttä, arvostusta ja vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnassa. Järjestöissä ollaan tietoisia siitä, että toimintatapoja tulee muuttaa toiminnan turvaamiseksi tulevaisuudessa. Heillä on motivaatiota ja tietoa järjestötyön kehittämiseen.</p>

<p>Pessi, A. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta Avustustoiminnan raportteja 23.</p>	<p>Tutkimuksella pyritään saamaan ensimmäinen perusmaiemakuva RAY:n rahoittamasta vapaaehtoistoiminnasta. Haetaan vastauksia peruskysymyksiin, mitä vapaaehtoistoiminta on, mitä siinä tapahtuu. Tutkimus antaa vinkkejä siitä, millä tavoin jatkossa vapaaehtoistoiminnan aikaansaannoksia voidaan seurata, dokumentoida ja raportoida tarkoituksenmukaisilla tavoilla. Tutkimuksella on merkitystä myös avustuslinjausten jäsentämisen kannalta. Tutkimuksen tavoitteena on saada kattava kokonaiskuva sosiaali- ja terveysalan järjestöjen vapaaehtoistoiminnan sisällöistä, laajuudesta ja kehitysnäkymistä. Tavoitteena on siis tehdä hiljaista näkyväksi.</p>	<p>Tutkimusta varten laadittiin ensimmäinen suomalainen järjestöjen vapaaehtoistoiminnan arkea, tavoitteita ja ihanteita laajasti kartoittava laaja kyselylomake. Tutkimus pohjautuu suureen monipuoliseen aineistoon (yhteensä yli 3 000 vastaajaa), jollaista ei ole Suomen järjestökentästä koskaan aiemmin kerätty.</p>	<p>Tutkimuksen tulokset voidaan tiivistää kahden perusviestiin: 1) vapaaehtoistoiminta on kansalaisjärjestöissä luovuttamattoman keskeistä, usein elinehto sekä 2) vapaaehtoistoiminnan säilyttämiseksi ja kehittämiseksi sen infrastruktuuria on nykyisestä kehitettävä.</p>
<p>Rajaniemi, J. 2009. Mielekkäästi vapaaehtoistoiminnassa. Tuloksia kyselystä järjestöjen ikääntyneille jäsenille Raportteja 2/2009 Ikäinstituutin Vavero-hanke</p>	<p>Kyselyaineisto pääkaupunkiseudun järjestöjen 60 vuotta täyttäneiltä jäseniltä. Kiinnostuksen kohteena oli ikääntyneiden osallistuminen vapaaehtoistoimintaan sekä erilaiseen yhdistys-, harrastus- ja vapaa-ajantoimintaan.</p>	<p>Kysely lähetettiin kahdeksan erilaisen järjestön kautta. Järjestöt olivat neljän tyyppisiä: eläkeläisjärjestöjä, terveysjärjestöjä, kulttuurijärjestöjä ja liikuntajärjestöjä. Lomakkeita lähetettiin 886 ja kyselyyn vastasi 385 henkilöä.</p>	<p>58 % vastaajista kertoi osallistuvansa vapaaehtoistoimintaan. Vastaajista 37 % ilmoitti osallistuvansa vapaaehtoistoimintaan vähintään kerran viikossa. Oman toimintakyvyn ylläpito oli vastanneilla keskeisin syy osallistua yhdistystoimintaan. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen keskeisissä syissä tuli esille myös halu olla muille hyödyksi.</p>

		Vastaajien keski-ikä oli 69 vuotta.	Ikääntyneiden vapaaehtoistoimintaa voidaan tarkastella toisaalta yhteiskunnan näkökulmasta, jolloin se näyttäytyy voimavarana ikääntyvän yhteiskunnan tarpeisiin vastattaessa ja toisaalta yksilönäkökulmasta, jolloin se näyttäytyy yhtenä väylänä mielekkääseen ja toimintakykyä ylläpitävään toimintaan.
Stenvall, J., Rannisto, P. & Sallinen, S. 2014. Osaava kunta – rajapinnoilta vahvuutta kuntien toimintaan	Tutkimus tarjoaa tuloksia siitä, miten kuntatoimijat tällä hetkellä kokevat vuorovaikutussuhteensa ja niiden vahvuudet. Tutkijat esittävät näkemyksiään siitä, miten vuorovaikutussuhteiden vahvuuksia voitaisiin kehittää ja hyödyntää paremmin.	Syksyllä 2012 toteutettiin webropol-kyselytutkimus Manner-Suomen kuntien kunnan- ja kaupunginhallitusten jäsenille sekä johtaville viranhaltijoille. Kyselyyn saatiin vastauksia 175 kappaletta. Kyselytutkimuksen tuloksia täydennettiin focus group –teemahaastatteluilla.	Tutkimus osoittaa sen, että kunnissa tunnustetaan hyvin erilaisten rajapintojen merkityksen kunnan kehittämisen kannalta. Kunnat, jotka kykenevät rakentamaan avoimuuteen perustuvia vuorovaikutussuhteita ja hyödyntämään vuorovaikutussuhteissa esiin nousevaa osaamista, menestyvät parhaiten. Tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että kunnan toiminta- ja johtamiskulttuurilla on vaikutusta menestymiseen sekä kehittymiseen.
Uotila, H. 2011. Vanhuus ja yksinäisyys Tutkimus iäkkäiden ihmisten yksinäisyyskokemuksista, niiden merkityksistä ja tulkinnoista	Tutkimuksen tavoitteena oli saada lisää tietoa iäkkäiden ihmisten yksinäisyydelle annetuista tulkinnoista, merkityksistä ja selityksistä. Tavoitteena oli selvittää, miten iäkkäät ihmiset kuvaavat ja selittävät yksinäisyyttään, ja toisaalta, millaisia merkityksiä ja tulkintoja he antavat yksinäisyydelle. Lisäksi iäkkäiden ihmisten yksinäisyyttä tarkasteltiin lehtikirjoitusten näkökulmasta.	Käytössä haastatteluaineistoa. Yksi aineisto on 90 vuotta täyttäneiden naimattomien, lapsettomien ja yksinasuvien naisten haastattelut (N = 24). Haastattelut keskittyivät yksinolemisen tarkasteluun. Toinen oli yksinäisyyttä lievittävään ryhmätoimintaan osallistuneiden yli 75-vuotiaiden ihmisten haastattelut (15 naista, 5 miestä). Yksinäisyyttä tarkasteltiin Helsingin Sanomien ja ET-lehden	Iäkkäiden ihmisten puheessa ja kirjoituksissa samoin kuin lehtiteksteissä yksinäisyyteen liitettiin monia kielteisiä asioita. Iäkkäät ihmiset puhuivat ja kirjoittivat yksinäisyydestä tapahtumaköyhyytenä sekä ulkopuolisuuden kokemuksena. Yksinäinen ihminen saattoi kokea olevansa turha ja arvoton lähiyhteisössä tai laajemmin yhteiskunnassa. Yksinäisyys näyttäytyi myös ahdistusta aiheuttavana asiana: yksinäisyyden yhteydessä puhuttiin masennuksesta, turvattomuuden tunteista ja aikaisempien ihmissuhteiden tai saavuttamattomien haaveiden kaipauksesta. Yksinäisyyttä näytti olevan vaikea kuvata ja

		<p>yksinäisyyttä käsittelevien tekstien avulla (N = 154). Tutkimusaineistoja analysoitiin diskurssianalyttisin työkaluin. Tutkimusta leimaa aineistolähtöisyys.</p>	<p>kuvaamisen apuna käytettiin erilaisia metaforia. Yksinäisyyden kuvauksia leimasi jonkinasteinen pysähtyneisyys. Lehtikirjoituksissa yksinäisyyttä tarkasteltiin ulkopuolisesta positiosta. Yksinäisyyden kuvaukset ja sille annetut merkitykset olivat usein voimakkaita. Yksinäisyyteen yhdistettiin myös arvottomuuden, ulkopuolisuuden ja erillisyyden kokemuksia.</p>
<p>Viirkorpi, P. 2013. Yhteiskehittäminen ESKO-hankeessa.</p> <p>ESKO-hankekokonaisuus vuosien 2009–2013 aikana.</p>	<p>ESKO-hanke perustettiin Oulun seudun sosiaali- ja terveysjärjestöjen ja kaupungin yhteiskehittämisen välineeksi. Yhteiskehittäminen tarkoittaa, että yli rajapintojen ulottuvien toimintakokonaisuuksien vastuutahot yrittävät yhteistyössä parantaa toimintaa yhdessä sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.</p>	<p>Yhteiskehittäminen klustereissa</p>	<p>ESKO-hankeessa kehitettiin ja kokeiltiin käytössä ehkäiseviä toimintoja, joilla voidaan vaikuttaa kuntalaisten hyvinvointiin. Toiminoista on myös kiteytetty levityskelpoisia toimintamalleja.</p> <p>Olisi tarvittu kumppanuusjohtamisen näkökulmasta toimivia yhteistyörakenteita keskeisten hanketahojen kesken ja kaupungin hyvinvointipalvelujen johtoon kuuluvien kanssa. Yhteiskehittämisen sijaan projektitiimissä oli enemmän rinnakkain kehittämistä.</p>

Havainnoinnin apuväline yhdistystapaamisiin

- Tulevatko osallistujat pareittain, yksin?
- Miten ryhmitetään istumaan?
- Miten yhteistyötapaamiseen osallistuvien toimijoiden tutustuminen toisiinsa ilmenee?
- Minkälaisissa yhteistyötapaamisen aikana tapahtuvissa tilanteissa toimijat tutustuvat toisiinsa?
- Miten osallistujat tutustuvat muiden jäsenten toimintaan?
- Tutkijan kokemus osallisuudesta, saiko kaikki mahdollisuuden kertoa ideansa?
- Osallistujien mielenkiinto asiaan?
- Onko joukossa negatiivisesti asiaan suhtautuvia?
- Halukkuus yhteistyöhön tutkijan kokemana?
- Kritiikkiä herättävät asiat?
- Positiiviset asiat?
- Miten osallistujat osallistuvat keskusteluun tapaamisissa?
- Ilmapiiri?

Kysely yhdistystoimijoille

1. Raumalaisen yhdistyksen nimi ja yhteystiedot

Yhdistyksen nimi * _____

Yhteys henkilön nimi * _____

Puhelin _____

Sähköposti _____

Osoite _____

Postinumero _____

Postitoimipaikka _____

2. Mikä on edustamasi yhdistyksen perustehtävä?

3. Kenelle yhdistyksen toiminta on suunnattu?

- Jäsenille
- Kaikille avointa toimintaa
- Ikäihmisille
- Muille, kenelle _____

4. Mitä toimintaa yhdistys tuottaa kohderyhmälleen?

5. Onko yhdistyksellänne yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa, jos on, niin millaista?

- Kyllä, minkälaista _____
- Ei

6. Minkälaista vapaaehtoistyötä yhdistyksellänne on?

7. Onko vapaaehtoisille tarjolla koulutusta?

- Kyllä
- Ei

8. Onko edustamasi yhdistyksen ja kaupungin välillä yhteistyötä? Minkälaista?

9. Yhteistyö eri yhdistysten välillä Raumalla on toimivaa.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

10. Minkälaisissa asioissa kaipaisit yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa?

11. Jos yhdistys saa kaupungilta rahallista avustusta toimintaansa, mitä yhdistys on sitoutunut tuottamaan rahallisen avustuksen vastineeksi?
Ja miten yhdistys osoittaa toteuttaneensa asian?

12. Onko kaupungin avustuskäytäntö mielestäsi tasapuolinen kaikille yhdistyksille?

- Kyllä
- Ei

13. Löytääkö raumalainen sinun mielestäsi helposti tietoa eri palveluista?

- Kyllä
- Ei

14. Onko Raumalla tarvetta palvelutorille?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

15. Voisiko palvelutori osaltaan mielestäsi lisätä yhteistyötä eri raumalaisten toimijoiden kesken?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

16. Yhteistyö kaupungin kanssa on toimivaa

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

17. Olisiko edustamasi yhdistys halukas liittymään palvelutoriin?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Lämmin kiitos vastauksistanne!

Ole hyvä ja ympyröi väittämässä omaa mielipidettäsi parhaiten kuvaava numero.

Numeroiden selitykset näet tässä:

5=täysin samaa mieltä

4=jokseenkin samaa mieltä

3= ei samaa eikä eri mieltä

2=jokseenkin eri mieltä

1= täysin eri mieltä

1. Kaikki saivat mahdollisuuden sanoa mielipiteensä

Täysin samaa mieltä 5 4 3 2 1 täysin eri mieltä

Kommentit:

2. Ilmapiiiri oli avoin

Täysin samaa mieltä 5 4 3 2 1 täysin eri mieltä

Kommentit:

3. Työnjako oli tasapuolinen

Täysin samaa mieltä 5 4 3 2 1 täysin eri mieltä

Kommentit:

4. Olen tyytyväinen ryhmätyöskentelyn tuloksiin

Täysin samaa mieltä 5 4 3 2 1 täysin eri mieltä

Kommentit:

5. Oletko tyytyväinen hanketyöntekijän toimintaan tilaisuudessa?

kyllä _____ ei _____

Mahdolliset perustelut:

6. Sopiiko sinulle, että tästä yhteistoimintaprojektista tehdään esittelemäni kehittämistehtävä kouluun?

kyllä _____ ei _____

Toiveita yhteistyöhön, muita ajatuksia, kommentteja...

Kiitos vastauksesta, mielipiteenne on minulle tärkeä

IKÄIHMISTEN MESSUT
Keskiviikkona 25.3.2015
klo 10.00-14.00 Kansalaisopisto,
Aittakarinkatu 10, Rauma

Messut toteutetaan yhteistyössä eri yhdistysten kanssa, joiden toimintaan olet päivän aikana lämpimästi tervetullut tutustumaan!

Menossa mm. mukana:

- Yli 30 eri yhdistystä esittelemässä toimintaansa
- Tilaisuuden avaus: Rauman sosiaali- ja terveysjohtaja Antti Parpo (klo 10)
- Satakunnan pelastuslaitos: luento ikäihmisten kodin paloturvallisuudesta (noin klo 10.15)
- Uuden tulevan Palvelutorin esittely (n. klo 11)
- Korsuköör, Värssym baohaja ja lauluryhmä Nuotittomat (n. klo 12 ja klo 13)
- Suomen Punainen Risti, Rauman osasto: ensiapunäytös (n. klo 12.20)
- Rauman kaupunki: palveluiden esittelyä
- Suomen Sairaalatukku: tuote-esittely ja myynti
- Tukimet Oy: tuote-esittely ja myynti
- Senior Shop -vaatemyyntiä
- Apteekki Minerva
- Jouko Nummela: elokuvaesitys Rauman giälell nonstopina

Kahvi- ja pullatarjoilu

Arvontaa! Tule viettämään aikaa iloiseen seuraan!

 Rauma **SITRA**

21.3.2015
 Raumalainen
 -paikallislehti

Ikäihmisten messu
peruutettu
 ■ Ennakkotiedoista poiketen
 tänään ei ole Ikäihmisten messua.

H
 k
 a
 r
 f
 r

Länsi-Suomi -lehti
 25.3.2015

Ikäihmisten messut

Kaikki yhteystietonsa kertoneet vastaajat osallistuvat arvontaan. Vastauksesi on meillä tärkeä ja kiitämme jo etukäteen vastauksistasi. Mukavaa päivää Sinulle!

1. Sukupuoli

- Mies Nainen

2. Ikä

- alle 65 65-74 75-84 yli 85

3. Raumalla löytää helposti tietoa tarvitsemistaan palveluista

- Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Ei samaa eikä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

4. Raumalla löytää helposti tietoa eri yhdistysten toiminnasta

- Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Ei samaa eikä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

5. Oletko aktiivisesti mukana jonkun yhdistyksen toiminnassa?

- Kyllä Ei

6. Oletko käyttänyt raumalaisten yhdistysten tarjoamia palveluita hyväksesi?

- Kyllä Ei

7. Minkälaista yhdistysten toimintaa kaipaisit Raumalle?

8. Oletko käyttänyt raumalaisten yrittäjien kotiin annettavia palveluita viimeisen vuoden aikana (siivous, pihatyöt, hoiva...)?

Kyllä Ei

9. Minkälaista apua kaipaisit pärjätäksesi paremmin kotona?

10. Tunnetko itsesi yksinäiseksi?

- En koskaan
 Hyvin harvoin
 Joskus
 Melko usein
 Jatkuvasti

11. Oletko kuullut Raumalle perustettavasta Palvelutorista?

Kyllä Ei

12. Näillä messuilla kiinnosti eniten... (valitse kaksi mieleistäsi)

- Yhdistysten esittelypöydät
 Laulu- ja runoesitykset
 Elokuvat 2. kerroksessa
 Kaupungin palveluiden esittely
 Paikalla olleet yritykset
 Jokin muu, mikä _____

13. Yhteystietosi arvontaa varten:

Nimi: _____ Puhelin _____

Kumppanuussopimus

Tällä yhteistyösopimuksella sovitaan yhteistyöstä Rauman Palvelutorin ja _____ kanssa .

Yhdistys nimeää yhteyshenkilön, johon Palvelutorin työntekijä tai asiakas itse voi olla tarvittaessa yhteydessä, jos ajatellaan asiakkaan hyötyvän yhdistyksen palveluista. Yhdistyksen tiedot ja palvelut tulevat esille Palvelutorin kotisivuille. Palvelutorilla tiedotetaan maksutta yhdistysten tapahtumia.

Yhdistys, nimi: _____

Yhdistyksen osoite: _____

Internet-sivujen osoite: _____

Yhteyshenkilön nimi: _____

Yhteyshenkilön sähköpostiosoite: _____

Yhdysenkilön puhelinnumero: _____

Yhdistyksemme tarjoaa raumalaisille ikäihmisille:

Kaikille avointa toimintaa: _____

Vain jäsenille: _____

Vapaaehtoisapu kotona asuville ikäihmisille: _____

Yhdistyksemme tiedot voi laittaa Palvelutorin kotisivuille: Kyllä _____ Ei _____

Yhdistyksemme on valmis kokoontumaan muutamia kertoja vuodessa yhteistyössä eri yhdistysten ja Palvelutorin kanssa miettimään erilaisia palveluita raumalaisille ikäihmisille ja järjestämään yhdessä toimintaa. Yhdistys voi peruuttaa tämän kumppanuuden ilmoittamalla siitä Palvelutorille milloin tahansa, jos niin tahtoo. Jokainen voi olla mukana omien resurssiensa mukaan.

Päivämäärä: _____ / _____ /20 _____

Allekirjoitukset: _____ ja _____

Toimintamallin eri vaiheet sekä käytetyt lähteet

1. Valmistautumisvaihe

- Ikäihmisiltä tulevien tarpeiden huomiointi 21
- Tapaamisen sisällön suunnittelu ja työmenetelmien valinta 6, 24
- Dialogiin sopivan tilan varaaminen 10
- Kokoonnutumiskutsun lähettäminen sekä uusille että jo kumppaneina oleville yhdistysten yhteyshenkilöille sähköpostitse 6, 22
- Kahvituksen järjestäminen 6, 10, 13

2. Lämmittelyvaihe /Kohtaaminen

- Yhteinen foorumi / työpaja 6
- Kättely ja esittäytyminen 6, 13, 18
- Tervetuloivotus, miksi olemme koolla 13
- Aikaa tutustumiseen kahvikupin äärellä, yhteistyöhön virittäytyminen 6, 13
- Keskustelun eteneminen palveluneuvojan koordinoimana 6, 13
- Yhteisen kehittämistarpeen tunnistaminen: raumalaisten kotona asuvien ikäihmisten parhaaksi toimiminen, asiakkaiden tarpeet 1, 6, 7, 8, 9, 13, 16, 22, 23
- Mitä tarpeita ja tarjottavaa eri tahoilla on? 3
- Yhteistyön hyödyt 8
- Hyödyt yhdistykselle yhteistyöverkoston kuulumisesta 6, 8, 13
- Aito dialogi, kaikille tilaa puhua, aito kuuntelu, aktiivisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen, turvallinen ilmapiiri 1, 6, 9, 13, 22
- Toiminnan periaatteet ja käytännöt:
kaikki toimivat itsenäisinä toimijoina, tasavertaisuus, sitoutuminen sovittuihin asioihin, vastuunkanto yhdessä sovituista asioista, vaadittavat voimavarat ja resurssit, Palvelutorin rooli linkkinä, rehellisyys, läpinäkyvyys, yhteen hiileen puhaltaminen, päätökset äänestyksellä, toimiminen omien resurssien mukaan 3, 6, 24
- Pienryhmätyöskentelyä: seuraavan yhteisen teeman päättäminen 13
- Avoimuus kaikkien ehdotuksille 6, 21
- Yhteinen päätöksenteko ja kompromissien tekotaito 13

- Aikatauluista sopiminen, tapaamisrytmit (tarve- ja tilannekohtainen kokoon-
tumisrytmi) 6
- Yhteinen konkreettinen sopiminen yhteistyöstä ja osallistujien rooleista 12
- Seuraavasta tapaamisesta sopiminen 6, 24 (Pitää muistaa, että yhdistystoimi-
jat vapaaehtoisia, joten Palvelutorin verkostosta ei saa tulla heille rasite)
- Tilaisuuden yhteenveto 13
- Palautteen kerääminen tapaamisesta 6
- Tiedon kulusta huolehtiminen, muistion kirjoittaminen ja lähettäminen kai-
kille yhdistysten yhdyshenkilöille, jotka tiedottavat omia yhdistysten jäseniä
13, 24

3. Toimintavaihe

- Koollekutsuminen /yhteydenotto palveluneuvojan toimesta
- Aito dialogi jokaisessa kohtaamisessa, tullaan tutummiksi 23
- Kaikkien voimavarojen, tietojen ja taitojen hyödyntäminen yhteistyön par-
haaksi 2, 24
- Toisilta oppiminen 2, 8, 9, 17
- Ennaltaehkäisevä toiminta ikäihmisten parhaaksi
- Yhteinen tekeminen ja vastuunotto yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi 13
- Toiminnan joustavuus 23
- Luovuutta tukeva ympäristö 21
- Toimiva yhteistyö: Luottamuksen tunne toisia kohtaan lisääntyy, sitoutumi-
nen toimintaan kasvaa, kunnioitus toisia kohtaan 1,2, 6, 13
- Positiivinen ja rakentava palaute 21
- Jatkuva arviointi 13, 21, 24
- Avainhenkilöiden motivoituminen ja motivointi yhteistyöhön 15
- Avoimesta tiedon kulusta huolehtiminen ja dokumentointi 3, 6, 21

4. Vakiintumisenvaihe, kumppanuus

- Käytännön teot kertovat sitoutuneisuudesta / sitoutumattomuudesta
- Toimintatapojen ja käytännön uudelleen miettiminen, onko aiemmin sovitut
asiat sopivia
- Yhdistysten yhteyshenkilöiden motivoituminen yhteistyöhön lujittaa kump-
panuutta 15
- Osaaminen kehittyä vuorovaikutuksessa yhdessä tekemällä 2, 21
- Osa mukana väljemmin, osa tiiviimmin 1, 23
- → Väljät kumppanuussopimukset, yhdistyksen yhteyshenkilö, pelisääntöjen
toimivuus 4
- →Kumppanuussopimuksien käsittely jokaisen taustaorganisaatiossa ennen
allekirjoituksia 25

5. Arviointi ja tulevan suunnittelu

- Toteutetun toiminnan arviointia yhdessä 6, 13
- Resurssien riittävyys
- Hyvän keskustelukulttuurin ylläpidosta huolehtiminen 10
- Saadut palautteet 13, 21
- Asiakkaiden osallisuus toiminnan kehittämisessä 20, 21
- Asiakkaiden tarpeet ja niihin vastaaminen 5, 8
- Yhteistyö edellyttää eri osapuolten panostusta. Pitikö sovitut tehtäväjaot? Toimiko yhteistyö, sen plussat ja miinukset 1, 13
- Uusien ideoiden esiin tuominen, tulevan suunnittelu 5, 21
- Yhdistystoimijoiden kokemustiedon hyödyntäminen 14
- Hyväksi todettujen käytäntöjen hyödyntäminen tulevaisuudessakin 13
- Parannukset olemassa oleviin käytäntöihin kumppanuusyhteistyön kehittämiseksi 21
- Positiivinen ja rakentava palaute 21
- Raportointi yhteistoiminnan tuloksista Palvelutorin ohjausryhmälle, sekä vanhuspalvelujen johtajalle

6. Pitkäjänteisyys kumppanuusyhteistyössä

- Kumppanuuden vahvistuminen yhteistyössä tehtyjen asioiden kautta 6, 13
- Yhdistäviä kokemuksia, pitkäjänteisyyttä 13
- Luottamuksen syntyminen vaatii kärsivällisyyttä 6, 11, 13
- Toisiin toimijoihin tutustuminen ei tapahdu hetkessä 13
- Hyvät kokemukset ja tunne tarpeellisuudesta vahvistavat kumppanuuden jatkumista 13
- Yhdistyksen omat intressit ja hyödyt on huomioitava, jotta kaikki hyötyvät ja motivaatio yhdessä tekemiseen säilyy. 13
- Eteneminen pienin askelin, sopivan rytmin miettiminen toimijoiden resurssien ja motivaation riittämiseksi 13 (Yksi tema / ½- vuosi?)
- Kumppanuuden kontekstisidonnaisuus, joten raumalaisen yhteistyön rakentamisessa kannattaa olla joustava ja muokata toimintatapoja yhteisesti sovitulla tavoilla. 13

7. Toiminnan koordinointi

- Neutraali, puolueeton toimija yhdistysten keskellä 13
- Asioiden suunnittelu 24
- Linkki eri toimijoiden välillä 23, 14
- Riittävän vahva taustaorganisaatio 21
- Tiedottaminen yhdistysten toiminnasta ja tiedottaminen yhdistyksille
- Toiminnan ohjaaminen, verkoston koollekutsuminen, yhteenkokoava taho, käytännöstä huolehtiminen 6, 13
- Yhdistysten innoittaja ja motivoiva taho, me-hengen luominen 22

- Toisten kunnioitus 2
- Tilanteiden luominen ja tuen antaminen kumppanuuden kehittymiselle 8
- Avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen 9, 21
- Ratkaisukeskeisyys mahdollisten konfliktien hoitamisessa 21
- Asiakkaiden tarpeiden kuuleminen ja niihin reagointi 3
- Uudenlaisen, kokeilevankin toiminnan kehittäminen yhteistyössä yhdistysten kanssa joustavasti 3
- Pitkäjänteisyys kumppanuuksien kehittämisessä 2, 13
- Uusien kumppanuuksien etsintä
- Yhdistysyhteistyön kehittäminen, yhteistyön erilaiset muodot; sekä yhdistyspalvelutori että yhdistykset-palvelutori 12
- Hyvien käytäntöjen levittäminen, tiedon jakaminen 6, 8
- Aito, rakentava dialogi lisää luottamusta 1, 13
- Yhteistyökumppaneiden kannustaminen ja kiittäminen

8. Dialoginen prosessi

- Säännöllinen yhteydenpito ja kokoontumiset 1, 6
- Dialogiin sopiva tila, istumajärjestys 13, 10
- Vuorovaikutus kasvotusten 13
- Kättely paikalle tultaessa 6, 13, 18
- Esittelykierros
- Kahvin tarjoaminen 6, 10 13,
- Tilaisuuden fokuksen kertominen
- Arvostava ja avoin vuorovaikutus 1, 2, 9, 13, 21
- Puheenjohtajuus / tilanteen hallussa pitäminen 6
- Positiivisuus 6
- Tasapuolisuus 9
- Toisten kuuntelu 13, 21

9. Sosiaalisen oppimisen prosessi

- Toisilta oppiminen □9, 19
- Oppiminen yhteisen toiminnan kautta 9, 19
- Uusia ongelmien ratkaisemisen keinoja 9

Toimintamallin lähteet

1. Aira, A. 2012. Toimiva yhteistyö. Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkos-tot. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä studies in humanities 179.
2. Broussine, M. & Millern, C. 2005. Leadership, ethical dilemmas and ” good” authority in public service partnership working. Business Ethics: A European Review. Volume 14 number 4.
3. Häkkilä, K. & Tourula, M. 2013a. Askelluksia monitoimijaisen kehittämistyön po-lulla. Teoksessa Häkkilä, K. & Tourula, M. (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvin-vointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 149-152.
4. Häkkilä, K. & Tourula, M. 2013b. ESKO-hankekokonaisuus – järjestöt ja kaupunki yhdessä hyvinvointia edistämässä. Teoksessa Häkkilä, K. & Tourula, M. (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 58-65.
5. Häkkilä, K., Pääkkö, M., Saarenpää, S., Sarvela, H., Tourula, M. & Vuoti, M. 2013, Monitoimijaisen yhteistyön rakentuminen – kokemuksia ESKO-hankekokonaisuuden kehittämistyöstä. Teoksessa Häkkilä, K. & Tourula, M. (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 166-180.
6. Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rajala, R. 2010. Verkostojohtamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen –hankkeen julkaisu. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.
7. Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Suomen Yliopistopaino Oy.
8. Karttunen, A., Kettunen, A. & Piirainen, K. 2013. Yhteistyöllä hyvinvointia. Järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C Katsauksia ja aineistoja 31.
9. Kiviniemi, M. & Saarelainen, T. 2009. Paikallisten kumppanuuksien monet kasvot: viitekehyksen kehittäminen kansalaistoiminnan ja julkisen sektorin verkostoitumisen tutkimusta varten. Kunnallistieteellinen aikakausikirja 1/2009. 38–55. Viitattu 30.6.2015. <http://www.doria.fi/handle/10024/70582>
10. Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere. Viitattu 23.5.2015. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90856/URN_ISBN_978-952-245-638-0.pdf?sequence=1.

11. Laimio, A. & Seppänen, T. 2013. Kehitytään kimpassa. Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys. Viitattu 21.8.2015. <http://www.kssotu.fi/media/Kehitytaan-kimpassa-loppuraportti.pdf>
12. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalouksista 28.12.2012/980. 4§
13. Maijanen, H. & Haikara, P. 2014. Kumppanuuskäsikirja näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja A. 8:2014. Viitattu 27.6.2015. http://www.socom.fi/sites/default/files/tiedostot/kumppanuuskasikirja_netiversio.pdf
14. Matthies 2013. Hyvät käytänteet – työkaluja osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemiseen. Teoksessa Matthies, A. & Rantamäki, N. (toim.) 2013. Hyvinvointitalkoot- Miten kuntalaisten osallistuminen tukee palveluita. Kampa-hankkeen julkaisu. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus, 60-66. Viitattu 21.7.2015.
15. Mustakangas, E., Kiviniemi, M. & Vihinen, H. 2003, Kumppanuus kuntatasolla maaseutupolitiikan toimeenpanossa. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja 29. MTT Taloustutkimus, Helsinki. Viitattu 27.6.2015. <http://www.mtt.fi/met/pdf/met29.pdf>
16. Mykrä, P. & Varjonen, E. 2013. Järjestöjen ja kuntien yhteistyö Raha-automaattiyhdistyksen näkökulmasta. Teoksessa Häkkinen, K. & Tourula, M. (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 22-34.
17. Paloniemi, P. 2015. ”Ne järjestöt pärjää, jotka on muutoksessa mukana”. Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen asema, toimintaedellytykset ja tulevaisuus Seinä-joella. Terveyskasvatuksen pro gradu-tutkielma. Terveystieteiden laitos. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 26.6.2015. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46201/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201506052192.pdf?sequence=1>.
18. Rantamäki, N. 2013. Mikä mahdollistaa, mikä estää osallistumista? Yhteen-vettoa KAMPA-hankkeen kokemuksista. Teoksessa Matthies, A. & Rantamäki, N. (toim.) 2013. Hyvinvointitalkoot- Miten kuntalaisten osallistuminen tukee palveluita. Kam-pa-hankkeen julkaisu. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus, 54-59.
19. Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2013:11. Helsinki.
20. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveystalouden strategia. Julkaisuja 2011:1. Viitattu 29.11.2014.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-14357.pdf.

21. Syvänen, S., Kasvio, A., Loppela, K., Lundell, S., Tappura, k. & Tikkamäki, K. 2012. Dialoginen johtaminen innovatiivisuuden tekijänä. Tutkimusohjelman teoreettiset lähtökohdat, tutkimuskysymykset ja toteutus. Työterveyslaitos. Helsinki. Viitattu 19.7.2015. http://www.ttl.fi/fi/verkkokirjat/Documents/Dialoginen_johtaminen.pdf.
22. Viirkorpi, P. 2004. Kumppanuusjohtamisen rakenteita ja käytäntöjä. Kumppanuus-johtamisen tarkastelua hyödyntäen Harava-projektin työverstaan tuloksia. Suomen Kuntaliitto. Lastensuojelun Keskusliitto.
23. Viirkorpi, P. 2013a. Kaupungin ja järjestöjen yhteistyö ESKO-hankkeessa. Teoksessa Häkkinen, K. & Tourula, M. (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 97-105.
24. Viirkorpi, P. 2013b. Yhteiskehittäminen ESKO-hankkeessa. Teoksessa Häkkinen, K. & Tourula, M. (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Soste, Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki. Esa Print Oy, 153-165.
25. Yhdistyslaki 26.5.1989/503. 17§, 18 §

26.10.2015

Kumppanuusyhteistyökysely

Vastaamalla näihin kysymyksiin, autat osaltasi Palvelutorin toiminnan ja yhteistyömenetelmien kehittämistä.

1. Kumppanuusyhteistyö Palvelutorin kanssa lisää raumalaisten tietoisuutta yhdistyksemme toiminnasta

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

2. Yhdistyksemme kumppanuusyhteistyö Palvelutorin kanssa lisää yhteistyötä myös muiden yhdistysten kanssa.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

3. Palvelutorin toimintamalli tuntuu toimivalta tehtäessä yhteistyötä Palvelutorin kumppanuusyhdistysten kanssa.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

4. Jos vastasit edelliseen kysymykseen jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä, niin mitä parannuksia malliin ehdottaisit?

5. Toimintamallin mukainen toiminta mahdollistaa vuorovaikutuksen Palvelutorin kumppanuusyhdistysten kesken.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

6. Palvelutorin kumppanuus lisää myös kahdenkeskistä yhteistyötä eri yhdistysten välillä.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

7. Palvelutorin ja yhdistysten yhteistyön kautta meillä on mahdollisuus kehittää erilaisia hyvinvointia lisääviä toimintamuotoja raumalaisille ikäihmisille.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

8. Palvelutorin kumppanina olemisesta on hyötyä yhdistyksellemme.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

9. Palvelutori on hyvä taho yhteistyön koordinoijana.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

10. Kumppanuusyhteistyön kautta yhdistyksellämme on mahdollisuus oppia uutta.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

11. Olen tullut kuulluksi Palvelutorihankkeen järjestämissä tilaisuuksissa

- Kyllä
- Ei

12. Ideoita ja kehittämissuhteita yhteistyölle:

Kiitos vastauksista! Kiitos, että yhdistyksenne on mukana toiminnassa!

RAUMAN KAUPUNKI
Sosiaali- ja terveysvirasto
Sosiaali- ja terveystohtori

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA
3.2.2015

22/2015

Muut asiat
/0//0

Opinnäyte-/tutkimuslupahakemus

Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin:

- tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa noudattamaan henkilötietolain määräyksiä
- tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävitetään tai arkistoidaan henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla
- tutkimusraportista ei ole yksilöitävissä tutkimuksen piiriin tai otantaan kuulunutta henkilöä
- mahdollisesti tarvittaessa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä ao henkilön lupa käyttää häntä koskevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja henkilöiden mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen heti niin halutessa.

Opinnäytetyö/tutkimus: Toimintamalli Palvelutorin palveluneuvojalle kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön kehittämiseksi

Hakija: Minna Nurminen
Puustellintie 102
27230 Lappi

Päätös Hyväksyn tutkimuslupa-anomuksen.

Liitteet Hakemus

Päätöksen allekirjoitus

Antti Parpo
Sosiaali- ja terveystohtori

Pöytäkirja nähtävillä 11.2.2015

Tiedoksi Hakija, yhteyshenkilö

Tiedoksianto asianosaiselle

Tämä päätös on
 lähetetty tiedoksi mainituille

Tämä päätös on
 annettu tiedoksi mainituille

Päiväys 5.2.2015

Tiedoksiantaja

Marja Laasonen

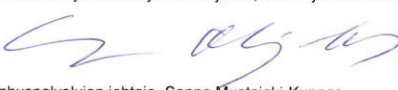

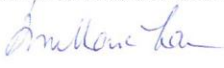

Otto-oikeus

Päätös voidaan panna täytäntöön, ellei siihen käytetä kuntalain mukaista otto-oikeutta.

Oikaisuvaatimus-ohjeet

Oikaisuvaatimusviranomaisen
Sosiaali- ja terveystohtori
PL 283
26101 Rauma

SAMK / Sopimus opinnäytetyön tekemisestä	
Opinnäytetyön tekijä: Minna Nurminen	
Opiskelijanumero: 1401749	Aloitusryhmä: YTE14P
Koulutusohjelma: Terveiden edistäminen, YAMK	
Opinnäytetyötä ohjaavan opettajan nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Anne-Maria Kanerva, anne-maria.kanerva@samk.fi, 044 710 3418, Satakunnan ammattikorkeakoulu, Maamiehenkatu 10, 28500 PORI	
Toimeksiantaja, yhteys henkilön nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Rauman sosiaali- ja terveysvirasto, Vanhuspalvelujen johtaja, Sanna Mustajoki-Kunnas, sanna.mustajoki-kunnas@rauma.fi, 044-7933360, Steniuksenkatu 2, PL 283, 26101 Rauma	
Opinnäytetyön nimi: Toimintamalli Palvelutorin palveluneuvojalle kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön kehittämiseksi	
Työn etenemisaikataulu: interventio tammikuu-huhtikuu 2015, kirjallinen osio kesä 2015	
Tarkempi selvitys on sopimuksen liitteenä olevassa hyväksytyssä tutkimus-/projektisuunnitelmassa.	
Tätä sopimusta koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti neuvottelemalla osapuolten kesken. Mikäli asiasta ei päästä sopimukseen, erimielisyydet ratkaistaan Satakunnan käräjäoikeudessa. Tätä sopimusta on laadittu 3 kappaletta, yksi kullekin osapuolelle.	
Olemme lukeneet sopimusehdot (sivu 2) ja hyväksymme ne.	
Päiväys: 28.1.2015	
Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus, nimi ja nimen selvennys: Vanhuspalvelujen johtaja, Sanna Mustajoki-Kunnas	
Osaamisalueen johtajan allekirjoitus ja nimen selvennys: Teemu Kivimäki	
Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus: Minna Nurminen	
Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: Minna Nurminen	